

Geschiedenis van den heiligen Franciscus van Assisië, (1182-1226)

<https://hdl.handle.net/1874/236758>

Pa

200/

738

TAL 733

mm 1380g

AB-7101
12000
TBJ 811

GESCHIEDENIS

VAN DEN

Heiligen Franciscus van Assisië

(1182—1226);

DOOR

EMILE CHAVIN DE MALAN,

uit het Fransch vertaald.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT
COLL. THOMAASSE

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1597 0670

ZWOLLE.

Drukkerij der Thomas à Kempis-Vereeniging.
1882.

IMPRIMATUR.

=====
ZWOLLE, datum 20 November 1882.

OTTO ANT. SPITZEN,
Libr. Cens.

3e. Orde Bibliotheek
v. d. Francheana
Rotterdam.

611

Voorbericht voor den tweeden druk.

Vere ac libere.

Niet dan met zekere vrees zag ik den eersten druk van dit gedeelte mijner groote »Geschiedenis der Kloosterorden» de wereld ingaan; het onderwerp toch mijner studiën, dacht mij, strookte zoo weinig met de denkbeelden van dezen tijd. Dan God heeft mijn arbeid gezegend, en ik voel mij aangemoedigd om het ernstige werk waaraan ik, in vergetelheid en eenzaamheid, vijftien jaren lang mijne krachten wijdde, door te zetten: nog een weinig tijds en ik zal de levensbeschrijving in het licht geven van de heilige Catharina van Sienna, eene der heiligste personages uit de veertiende eeuw. Het eerste deel is bijna geheel verschenen. In den loop van het jaar 1846 zal ik de beide eerste deelen doen drukken van de »Geschiedenis der Kloosterorden,» in welke een nauwkeurige uiteenzetting zal gegeven worden van de ontwikkeling dezer instellingen in het oosten.

Ik verklaar dat ik bij mijn arbeid de onafhankelijkheid van mijn karakter bewaard heb, en dat ik mij niet heb afgegeven met de verdediging van partijen en opiniën. God deed zijne beloften

aan de groote christelijke maatschappij, en niet aan kleine en bijzondere gezelschappen die uit een vrije daad des menschen ontstaan, zich ontwikkelen om te sterven. Die rozen uit onze tuinen zijn verwelkt in den gloed van de blakende zon; zij hebben hun geur verspreid in de avondkoelte en bij den morgendauw; zij hebben de oogen onzer voorvaderen bekoord; doch door toelating Gods vielen later een voor een hunne bladeren af, en de rozen die het volgend jaar op denzelfden stam ontloken, hadden dezelfde schoonheid, verspreidden dezelfde geuren maar droegen een anderen vorm, en ieder jaar zien wij weer nieuwe prijken. Zoo bracht ook in den loop der eeuwen de krachtvolle stam der Kerk verschillende instellingen voort, die hun reden van bestaan, hunne eigene werkzaamheid, hun bijzonderen vorm hadden; een groot getal van deze instellingen hield op te bestaan, andere geraakten tot vollen wasdom en bloei. De geschiedschrijver moet rechtvaardig zijn tegenover het verleden en en het heden, hij mag geen partij trekken voor de ruïnen van een klooster, of voor de overblijfselen van een graf.

Zij die zich laten meeslepen door nietige geschilpunten en staatkundige twisten, hebben geen begrip van de waardigheid der geschiedenis, en toch het meerendeel van hen die in onze dagen feiten te boek stellen, willen aanvallend of verdedigend te werk gaan; ik voor mij ben van plan te verhalen, en ik laat het oordeel over mijn

werk aan het publiek over. Ik betreur de vervlogene eeuwen niet, ik acht mij gelukkig met mijne tijdgenooten te mogen leven; ieder tijdperk heeft zijn aandeel gehad in de rampen en het lijden dezer wereld en de middeleeuwen, nu eens te hoog opgehemeld, dan weer te veel veracht, omdat zij niet genoeg gekend worden, hebben behoorlijk hun deel gehad in de menschelijke en maatschappelijke kwalen. Waarom wilt gij dan het christelijk leven binnen de grenzen van eene beperkte tijdruimte, van eene nauwe plaats gekneld houden! Het duurt van eeuwigheid tot eeuwigheid, want God heeft geen berouw over zijne gaven, en zijne genegenheid en liefde kan niet verflauwen.

Ik zal de lotgevallen der kloosterlijke instellingen met vrijmoedigheid en nauwkeurigheid verhalen. Het succes met dit werk over de groote hervorming der Kerk, in de dertiende eeuw, door de armoede tot stand gebracht, bewijst dat men mij begrepen heeft, en dat de eenvoud in den geschiedschrijver nog niet overal miskend wordt. Ik bedank mijne Italiaansche en Duitsche broeders voor de geestelijke gastvrijheid aan dit boek bewezen. Maar vooral dank ik mijn vaderland, waar mij de welwillendste ontvangst te beurt viel, en vanwaar mij de edelste aanmoedigingen gewerden. Ter wille van hen die deze bladzijden zullen lezen, alsook om mij te kwijten van een plicht die mij nog op het harte ligt, voeg ik hier bij het getuigenis van verschil-

lende bisschoppen, mijne vaders en rechters in het geloof.

Brief van den bisschop van Langres.

MIJNHEER,

Ik heb het leven van den heiligen Franciscus van Assisië gelezen en ik gevoel mij gedwongen u te zeggen, niet slechts dat ik er door voldaan en verrukt ben, maar dat deze lectuur mij doordrongen heeft van dankbaarheid jegens God, die in deze eeuw vol van een ijskoud materialisme, zielen opwekt, zoo vervuld van het licht des geloofs, en zoo bezielde met de liefde des Heeren als de uwe. Het zou moeilijk zijn een tweede te vinden bij wien evenzeer eene uitgebreide wetenschap zich paart aan zooveel kennis der goddelijke dingen. Ik dank u voor het genot mij verschaft. Gij hebt uw verhaal opgesierd met alle bekoorlijkheid van een kinderlijken eenvoud, waarvan ik het geheim sinds lang verloren waande. De lezing van dit boek wekt in ons eene diepe bewondering op voor den heilige, maar zij doet ons tevens den schrijver beminnen, en daarom, mijn beste heer, bied ik u mijne welgemeende gelukwenschen aan.

† P. L., BISSCHOP VAN LANGRES.

Brief van den bisschop van St. Flour.

MIJNHEER,

Wie zou, bij het lezen van uwe schoone *Geschiedenis van den heiligen Franciscus van Assisië*, zich niet gedrongen gevoelen een heilige te beminnen, die zijne liefde tot Jezus Christus doordreef tot die verhevene dwaasheid des kruizes, op welke de groote Apostel zich zoozeer beroemde? Wie zou ze niet liefhebben die kloosterlingen vol gloed en leven, die de wereld verbaasden door het schouwspel van hunne deugden en hunne liefde, wie zou die wonderen niet wenschen te zien herleven! Maar wie zou ook niet tegelijkertijd den geleerden schrijver beminnen en zegenen, die met de geur van het geloof der oude tijden en met de zalving van een boeienden stijl, ons al de geheimen openbaart van het liefdevol hart van Franciscus, al de geheimen van zijne liefde, waarin zijn genie bestond en die in Gods Kerk zulk eene luisterrijke orde deed geboren worden.

Ga voort, Mijnheer, met aan de wereld te doen begrijpen al hetgeen er grootsch en treffend is in het leven van deze mannen, die de roem van hunne eeuw, de weldoeners der maatschappij waren, maar tevens de edelste steunpilaren van het gebouw der Kerk.

De geschiedschrijving van de levens der heiligen, ontdaan van die rationalistische dorheid die

er al het bekoorlijke uit verbande, herneemt onder uw penseel, de ongekunstelde bevalligheid van de legende, terwijl ze nogthans eene gezonde kritiek ten grondslag heeft, voor welke uwe nauwgezette nasporingen in de gedenkstukken dier tijden borg blijft.

God, zoo wonderbaar in zijne heiligen, zegene U, Mijnheer, en zoo iets in staat is, bij de treurige ondervindingen onzer dagen, ons bisschoppelijk hart te troosten, dan is dit zeker die dagelijksche uitbreiding van dat gewijde bataillon van jeugdige mannen, met een ontwikkeld verstand, met een edelmoedig en Christelijk hart, die onderling wedijveren om met hun genie, hunne talenten en hun arbeid de Kerk te dienen; die er roem instellen de medewerkers der priesters te zijn, en onder de leiding van hunne hooge zending te werken aan het verspreiden van het licht der wetenschap, en het aanwakkeren van het vuur der liefde.

Ontvang, Mijnheer, de verzekering mijner hoogachting en genegenheid.

† FREDERIK, BISSCHOP VAN ST. FLOUR.

Van gene zijde van den oceaen kwam de stem eens priesters mij in mijne afzondering aanmoedigen. Monseigneur Flaget eindigt een langen brief over zaken met deze woorden, die ik nimmer vergeten zal.

»Doe steeds meer en meer, door uwe geleerde geschriften, onzen heiligen Godsdienst kennen en beminnen : God, wees er verzekerd van, zal uwe hulp zijn in deze vergankelijke wereld en in de eeuwigheid ; Hij zelf zal uw loon zijn. Ziedaar hetgeen u van ganscher harte wenscht de bewonderaar van uwe talenten, die u de genegenheid eens vaders toedraagt.»

† B. J., BISSCHOP VAN BARDSTOWN.

De hoogwaardige Pater Luigi di Loreto, minister-generalis van de orde der Minderbroeders, heeft bij eene plechtige akte te Rome gegeven den twintigsten Februari 1845, de Geschiedenis van den heiligen Franciscus goedgekeurd ; en in een brief die overvloedig van zegeningen voor mij en mijne familie, draagt de hoogwaardige Pater mij op, eene geheel nieuwe geschiedenis der franciscaansche zendingen te schrijven, waarbij hij mij tevens verzekert, dat alle archiven en boekerijen van de orde ten mijnen dienste staan. Ik ben trotsch op deze opdracht, en ik beloof mij er weldra op te zullen toeleegen.

Ik behoor ook een woord van dank te brengen aan M. Debécourt voor de zorgen aan mijne boeken besteed ; door aanhoudenden arbeid is hij er in geslaagd een der beste boekwinkels van Frankrijk te stichten. M. Debécourt is niet meer onze uitgever, hij zal altijd onze vriend zijn.

Vaarwel, beminde lezer, gebruik dit boek ter eere Gods, ten bate van uw zielenheil en ten nutte der Heilige Kerk.

PARIS, 25 Maart 1845,
op den feestdag van den H. Benedictus.

INLEIDING.

Cieco era il mundo; tu failo visare:
Lebroso; hailo mondato:
Morto; l' hai suscitato:
Sceso ad inferno; failo al ciel montare.
Guittone d'Arezzo. Canzone à S. Francesco.

Dit boek is een boek van wetenschap en godsvrucht. De schrijver, die veertien jaren lang aan eene volledige geschiedenis der kloosterorden arbeid, heeft van dezen onmetelijken en goddelijken boom eene der liefelijkste vruchten afgeplukt, welke hij aan al zijne broeders in Christus aanbiedt. In ruil daarvoor vraagt hij den steun hunner gebeden en hunnen goeden raad.

Dit boek, ik ben het mij zelven zeer goed bewust, houdt zich niet bezig met de beslommingen van onzen tijd, die alleen voor de belangen van staatkunde en handel het oog geopend heeft; vele lezers zullen het om zijn titel reeds verwerpen. Ik hoop nochtans, dat er onder de menigte ten minste eenige verstandige lieden zullen zijn, die wat er ernstigs en verhevens is in de beschonwing van die grootsche Christelijke verschijningen, zullen begrijpen en weten te

waardeeren. Bovendien heeft de katholieke hervorming der geschiedenis grooten vooruitgang gemaakt en de rationalistische school, die in Europa over zulke welsprekende organen beschikt, heeft daartoe niet weinig bijgedragen. Wij zijn rechtvaardig geworden en hebben de zaken beter gezien. Bij sommigen spruit deze oprechte gesteltenis voort uit eene gewetensvolle goede trouw; bij anderen wortelt zij in een geheimen wrok tegen de renaissance en de 18e eeuw, door welke wij zoo lang bedrogen zijn. Men wil boven alles feiten, eene zedelijke nauwgezetheid in de geschiedenis; men spot met Gibbon, en eerlang zullen vele anderen in dat zelfde lot deelen. Hierbij komt nog die onbestemde en diepe neerslachtigheid, die zich in dit plechtig uur, waarin alles in de wereld verandert, waarin al het menschelijke ineens stort en verzinkt, van de harten der menschen heeft meester gemaakt. De grooten dezer aarde, onbewegelijk als de standbeelden op de grafsteden der oudheid, weenen over de rampen waaronder koningen gebukt gaan; de nijvere stand wordt verteerd door het egoïsme, het volk, altijd slachtoffer, omdat het geen geloof meer bezit, is de speelbal van telkens wederkeerende omwentelingen, of blijft neergezeten in de schaduw des doods. En toch, o mijn God! hebt Gij in alle volken de kiem der genezing gelegd.

Toen ik eens eene dier godvruchtige boeken las, die tot overvloeiens toe met de liefelijkste

geuren der katholieke poëzie vervuld zijn, troffen mij deze volgende regelen, die zeer juist de beweegredenen van mijn arbeid weergeven »vreezende door God berispt en bestraft te worden als een onnutte dienstknecht, een trage ontrouwe rentmeester der gaven, goederen en genaden, waarmede het Hem behaagde mij te begiftigen, — heb ik, overeenkomstig het verlangen, dat ik gedurende mijne korte en moeilijke aardsche omzwerving steeds koesterde, onverpoosd er naar gestreefd, om, geholpen door Gods goedheid en arbeidend volgens mijne roeping, naar zwak vermogen deze zoo noodzakelijke restauratie van de wetenschap der geschiedenis te bevorderen.» (Fleurs des Saints). Ziedaar wat ik mij heb voorgesteld bij het bestudeeren van eene der schitterendste verschijningen der middeleeuwen. Met ware voldoening begin ik thans mijnen broeders de wonderen er van te verhalen; doch men zoek in dit boek geene geestige gedachten, geene streng doorgevoerde redeneeringen of een talentvol schrijver; het munt uit door een grooten eenvoud, door nauwgezette onderzoekingen, door een volstrekt onafhankelijk karakter en bovenal door eene grenzenlooze verknochtheid aan den Stedehouder van Jezus Christus.

Maar vóór wij in bijzonderheden treden, dienen wij deze twee groote vragen voorop te stellen, die mijns bedunkens de onmisbare voorrede zijn van ieder geschiedkundig werk: Welke is de zen-

ding geweest van Franciscus in de Kerk? — Hoe hebben zijne tijdgenooten over die zending geoordeeld?

» Dewijl in de wijsheid Gods de wereld door hare wijsheid God niet heeft gekend, zoo heeft het God behaagd, door de dwaasheid der prediking zalig te maken, die gelooven." 1) In zijne vervolgenheid tegen de menschelijke rede, die hem niet heeft willen kennen uit de werken zijner wijsheid, heeft God gewild dat er voor haar geen heil meer zou zijn dan door de dwaasheid. Alzoo twee plannen, twee werken van God zijn het beginsel van al het overige werk Gods in deze wereld en deze schijnen lijnrecht met elkander in tegenspraak: het werk der wijsheid, het werk der dwaasheid. De eerste schepping was het werk der wijsheid; — God vergenoegde zich met de openbaring van zich zelve; de oneindige evenredigheid in maat, getal en gewicht 2) was eene afbeelding van zijne onsterfelijke schoonheid. Maar niet zoodra had de menschelijke rede haar Maker miskend, of van het oogenblik af besloot God onherroepelijk de wijsheid der wijzen te vernietigen. 3) Om de menschelijke ziel te heroveren en vrij te koopen wordt alle maat verbroken, de Oneindige

---

1) In Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum; placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. S. Paul. I. Corinth., I, 21.

2) Omnia in numero, pondere et mensura. Sap. XI.

3) Perdam sapientiam sapientium. S. Paul. I. C, I, 19.

moet tot het eindige afdalen, de Schepper zich vereenigen met het schepsel. Nu verschijnt God ons in zijne eeuwige historie, met dwaze stappen voorwaarts schrijdend; Hij springt over bergen en heuvelen, van den hemel in de kribbe, van de kribbe, met verschillende sprongen, op het kruis, van het kruis in het graf en het voorgeborchte, en van daar naar de hoogste hemelkringen. Alles is ordeloos, alles zonder maat. Zoo ook stelden, reeds van de eerste tijden van het Christendom, de geloovigen al hun roem in het beminnen van Hem dien hunne leeraars voorstelden als onbeschaamd in goeden zin en den gelukkigen zinnelooze, Jezus Christus. 1)

Om het werk der verlossing te voltooien moet langs denzelfden weg, welchen de Oneindige volgde, om zich met het eindige te vereenigen, het eindige zich opvoeren tot den Oneindige. Het eindige moet zich losmaken en ontdoen van alle regelen der voorzichtigheid, die het in zich zelf opsluiten, opdat het zich verlieze in den Oneindige. 2) En deze navolging, deze gelijkvormigheid der heiligen, van iederen mensch die verlost wil zijn met Jezus schijnt eene verstandsverbijstering, eene dwaasheid. »Daarom, indien iemand onder u wijs meent te zijn in deze wereld, hij worde dwaas, opdat hij wijs zij.” Wee hem die te wijs

---

1) Bene impudentem et feliciter stultum. Tertullianus.

2) Bossuet.

wil wezen en die naar zijn vermogen de onmisbare schande van ons geloof vernietigt. 1) Welnu dat is Franciscus, door zijn leven overeenkomstig met dat van den Zaligmaker, der wereld in het geheugen komen terugroepen. Hij had die groote en breede wegen beschouwd, welke de wereld ten verderve voeren, en hechtte zich met hartstocht aan deze verhevene, deze edelhartige, deze wijze en zegepralende dwaasheid van het Christendom. Hij is voor de dertiende eeuw een levend evangelie geweest. — Hij is het heelal eene ergernis geweest, want het evangelie in de H. Schrift geschreven en dat hetwelk de heilige Geest zich gewaardigt in de zielen der heiligen te schrijven, zijn bij de valsche voorzichtigheid dezer wereld gelijkelijk gehaat. Doch het eigenlijke doel waarvoor Franciscus gezonden werd, was de zegepraal der armoede. De natuur, of om in meer Christelijke bewoordingen te spreken, God, de gemeenschappelijke Vader der menschen heeft, van het begin der dingen af, al zijne kinderen een gelijk recht gegeven op al datgene wat zij tot onderhoud huns levens behoeven. De natuur heeft niemand boven anderen bevoorrecht; maar de onverzadelijke dorst naar schatten deed weldra dat schoone broederlijke leven van de aarde verdwijnen. Verdeling en eigendom kwamen in de wereld, en daar-

---

1) *Necessarium dedecus fidei*. Tertul., *de Carne Christi* No. 5.

mede al die twisten en rechtsgedingen. Vandaar ook die groote verscheidenheid in standen; dat sommigen zich baden in overvloed van alles, anderen wegteren in de uiterste armoede. Eerst na den zondenvall vernam de wereld dat koude doodsche woord: *mijn, dijn*. 1) Toen werd het woord *armoede* uitgevonden, dat niet dient om eenig bijzonder kwaad, maar om een afgrond van allerlei kwaad, eene zee van alle ellenden, waaraan het menschelijk leven ten prooi is, uit te drukken. De armoede is een kwaad, dat het geheele leven beheerscht; want terwijl de rijken zich verheugen in genot en overvloed, in de toejuichingen en de gunst der wereld, rest den arme niets anders dan droefheid, wanhoop, verachting en slavernij; als een welgewapend soldaat, zoo treedt de armoede 's menschen ziel binnen om geheel diens leven te verwoesten. 2) Den arme beschouwt men als het uitvaagsel der aarde, die niet wetend waarmede zijne ellende te verzachten, uitroept: »Heer, aan U laat men den arme.» 3) En ziet, in zijne oneindige barmhartigheid koos God de armoede tot hoeksteen, waarop geheel de wereldorde rust. »Zalig de armen van geest, want hun behoort het rijk Gods.» En de beminde

---

1) Zie St. Joan. Chrysosth., Hom. de S. Philog. n. 1 t. 1 p 493 — Bossuet.

2) Pauperies quasi vir armatus Prov. VI.

3) Tibi derelictus est pauper. Psalm IX.

lievelingen van den Heiland verlieten zich niet op de rijkdommen, maar legden zich toe op de beoefening der heilige armoede, door hun Meester tot een evangelischen raad verheven. Deze ont-hechting aan de aardsche goederen is de grondslag van het leven der heiligen. Dan dit alles was nog niet genoeg; Jezus Christus bezat nog geen leger van armen, die zich geheel en al aan zijn dienst hadden gewijd. Voor de dertiende eeuw was dit wonder weg gelegd, en Franciscus van Assisië was de bevoorrechte, die deze ridderorde der Kerk schenken mocht. Wondervol slaagde zijne edelmoedige onderneming. Bij gelegenheid van het generaal kapittel, gehouden in het jaar 1219, tien jaren na de vereeniging van zijne eerste twaalf leerlingen, kwamen uit de verschillende provincien, vijf duizend minderbroeders zich legeren in de Vallei van Spoleto. Door de prediking der dwaasheid de zielen terug te brengen tot den eenvoud des geloofs, de armoede op den troon te verheffen en haar te begroeten als de gebiedster, de heerscheres der wereld, ziedaar in korte woorden de zending van Franciscus.

Dit vermochten de geschiedschrijvers, ja zelfs de keur onder hen, niet te begrijpen. Hooren we Gibbon: »Het was te Rome op den 15n October 1763, terwijl ik neergezeten op de puinhoopen van het Kapitaal mijne droomen vrij spel liet en ongeschoeide monniken in den tempel van Jupiter de Vespers zongen, dat ik voor de eerste maal

het plan in mij voelde opkomen, om de geschiedenis te schrijven van het verval en den ondergang dezer stad." De armoede, die den kop van den ouden hoogmoed verplet heeft, was dezen beroemden Engelschman eene ergernis — zij hield hem een nacht lang den slaap uit de oogen, en verrijkte de achttiende eeuw met eene geschiedenis, die uiterlijk belangrijk en grootsch is, maar die in hare laatste oplossing eene welsprekende leugen dient genoemd te worden. — Hooren we nu de getuigenissen der middeleeuwen omtrent de zending van Franciscus.

Door de volheid der geestelijke gaven hem geschonken, heeft Franciscus het licht van het Evangelie doen stralen; hij heeft de dwalingen verstrooid, de wijzen dezer wereld verlicht, en de aarde met hemelsche goederen vervuld. 1) Franciscus en Dominicus zijn de twee olijven en de twee kandelaars, die daar staan voor het aanschijn des Heeren; zij bezitten de zalving der liefde en der zelfopoffering, zij verlichten de wereld door hunne leering, zij zijn de twee cherubijnen vol wijsheid, die den verzoendeksel overschaduwden, de twee van liefde vlamme Serafijnen die elkander toeroepen: Heilig, heilig, heilig is de Heer, de God der heerscharen, zij vervullen door hunne prediking en hun voorbeeld geheel de aarde met

---

1) Luc. Tud. advers. Albig., Lib. II. Cap. III.

de glorie Gods. 2) De Minderbroeders, die door hunne verachting van de wereld, door hunne onthechting aan zich zelve, door het habijt dat zij dragen, in waarheid de geringste en nederigste zijn onder alle kloosterlingen van dezen tijd, zij doen hun best om de armoede en de nederigheid der eerste Christenen weer in eere te brengen, zij putten zoo gretig uit de bron van het Evangelie, dat zij niet slechts de geboden, maar ook de raadgevingen er van vervullen en een getrouwe weerklank zijn van het leven der apostelen. Zij doen afstand van hunne goederen en bezitten hoegenaamd niets, zoo zelfs dat zij niets ter wereld hebben, wat zij hun eigendom kunnen noemen: geen huis, geen kerk, geen landerijen, geen beesten, ja geen plekje om hun hoofd er op neer te leggen. Van alles ontbloot, volgen zij den doodarmen Jezus, zij verloochenen zich zelve, dragen hun kruis, waken nauwlettend op hun eigen gedrag en gaan met vasten tred op den weg der volmaaktheid voort. Twee aan twee worden zij op missie gezonden, en als zij op reis zijn, hebben zij geen reiszak, geen brood of geld bij zich, terwijl ze blootsvoets den weg afleggen. Noodigt men hen ten eten, dan eten zij wat men hun voorzet; geeft men hun een aalmoes, dan bewaren zij niets voor den volgenden dag. Door hunne prediking,

---

2) S. Antonin, Chron., part. III, tit. XXIII, Cap. I.

maar bovenal door hun voorbeeld, boezemen zij de verachting der wereld in. De rijken verlaten hunne steden, hunne landerijen en bezittingen en vergenoegen zich met het habijt der Minderbroeders, dat wil zeggen eene schamele pij en een koord als gordel. Zij hebben zich zoo vermenigvuldigd dat er geen gewest is in geheel de Christenheid, of zij hebben er ook hunne broeders, om aan de wereld als in een kristalhelderen spiegel het verachtelijke van hare ijdelheden te toonen. Zij weigeren aan niemand de intrede in hunne orde, en zij nemen zooveel te eerder nieuwe leden aan, wijl zij zich, wat de zorg voor hun onderhoud aangaat, geheel en al op de Voorzienigheid verlaten. De Heer geeft zijnen dienaren in de wereld het honderdvoudige op zoo zichtbare wijze, dat diegenen, van wie de Minderbroeders gastvrijheid en aalmoezen aannemen, zich gelukkig achten. Zelfs de Saracenen bewonderen hunne nederigheid en hunne volmaaktheid, zij ontvangen hen met blijdschap en voorzien hen van het noodige, wanneer zij onverschrokken onder hen het Evangelie komen verkondigen. 1)

Daar waren vele menschen, die vol berouw al de ijdelheden dezer wereld vaarwel zeiden en Franciscus navolgden, met het vurig verlangen om de volmaaktheid, door Jezus ons geleerd, te

---

1) Jac. de Vitry, Hist. occident., Cap. XXXII.

bereiken; van dag tot dag groeide de orde zoozeer aan dat zij zich uitstreckte tot aan het uiteinde der aarde. De armoede, die zij beschouwden als de eenige bron van hunne uitgaven, stelde hen in staat aanstonds te gehoorzamen, allerlei reizen te ondernemen. en de vermoeienissen te verduren. Zij bezaten niets op aarde, daar was geen aardsch goed dat hen trok en dat zij vreesden te verliezen. Overal veilig, zonder vrees of zorgen, leefden zij in een onverstoorbaren zielevrede. 's Morgens wachtten zij met gerustheid het vallen van den avond en zij bekommerden zich niet over den volgenden dag. 't Is waar zij hadden dikwijls beledigingen en verachting te verduren, maar de liefde tot Jezus en zijn heilig Evangelie had hen zoo geduldig gemaakt, dat zij zich gelukkiger gevoelden, wanneer men hen kwalijk bejegende, dan op plaatsen waar de glans hunner deugden hun de liefde en achting der inwoners deed verwerven. Gebrek en overvloed was even welkom. 1) Ik zou zonder moeite dit tafereel kunnen vergrooten met meer andere heerlijke plaatsen, uit verschillende ge-

---

1) S. Bonavent. Cap. IV.

2) Chronique de l'abbé d'Ursperg, Carolus de Tapia Napolitanus, de Religionis rebus Cap. LIV. Matthieu de Westminster in Floribus historiae. Le moine de St. Justine de Padone, bij Muratori enz. Welk een hemelsbreed verschil tusschen deze getuigenissen en de woorden van Bayle »Franciscus van Assisie die gedurende zijn leven zooveel bliken van waanzin heeft gegeven.»

schiedschrijvers, doch ik wil ze liever in 't kort samenvatten in het bewonderenswaardige lied van Guittone d'Arezz. »O Franciscus, de wereld was blind en gij hebt haar het licht weergegeven, zij was melaatsch en gij hebt haar gezuiverd, zij was dood en gij hebt haar ten leven opgewekt, zij was neergestort in den eeuwigen afgrond en gij hebt haar ten hemel doen stijgen, o Franciscus!»

Het schoonste schouwtooneel, dat zich hier op aarde aan onze oogen vertoont, is de Kerk van Jezus Christus, welke evenals de arend zich steeds verjeugdigt. Eeuwig zooals God zelf is het Christendom de weg, de waarheid en het leven. Het bewaart en verspreidt onder de menschen, als een geheiligd erfdeel, dat edele en onvergankelijke geloof, dat ook zelfs dan wanneer wij het niet met de oogen des geloofs, maar van zuiver menschelijk standpunt beschouwen, het hoofdbeginsel van alle goed is. De geschiedenis van eene der vernieuwingen van de eeuwige jeugd der Kerk, kom ik heden mijnen broeders aanbieden, om hen daarmede te troosten en nieuwen moed in hunne harten te storten. Ziedaar het maatschappelijk doel, dat ieder katholiek schrijver moet nastreven. 1)

---

1) *Sanctorum vita probis fulcta operibus, et doctrina fructuosa, signis comprobata, cum militanti ecclesiae filios illustrent limpidius, dirigant rectius in agendis, aedificent efficacius, animum placidius demulceant, et in-*

De geschiedschrijver heeft bovendien in deze eeuw eene gewichtige taak: hij moet namelijk de gebeurtenissen weer in hun waar daglicht stellen, een zuiveringsproces houden onder al de heiligenbeschrijvers der beide laatste eeuwen, onder al die Vellys, Mézerays, Anguehls der christelijke geschiedenis, wier geliefkoosd werk de koude en hatelijke verloocheining was; hij moet opklimmen tot de bronnen, tot de eerste gedenkstukken.

Natuurlijk zijn niet alle nieuwere heiligenbeschrijvers van hetzelfde hoofdbeginsel als Baillet en dokter Launoy uitgegaan, zij hadden niet allen hunne verderfelijke bedoelingen, maar het meeren-deel is uiterst droog, koud en zonder beteekenis; hun eenig talent bestond in het verwringen van hun vroom karakter en hun geest vol van wetenschap. Het kwaad is algemeen geweest: Spanje heeft de liefelijke verhalen van Ribadeneyra vergeten, Italië, het edele en liefelijke Italië, waar ieder christen zoo gaarne de schoonste dagen zijn levens zou willen doorbrengen, deze natie, die, naar het doordacht en kernachtig woord van Macchiavelli, geboren schijnt om de doode dingen weer zuiver leven in te storten, 2) is overweldigd,

---

ducant ad mundi contemptum, ac omni virtute, et efficacia Christum prosequendum prae omnibus clament, incitent et impellant. Barthel. de Pise. Prologus.

2) Questa provincia pare nata a risuscitare le cose morte. Arte della guerra, lib. VIII.

gewond en gedood door de kritiek wier verwaand en heidensch uiterlijk met een schijn van wetenschap pronkt. In het hart van het volk leven evenwel nog altijd de echte overleveringen voort, en voortreffelijke hagiographen als Jacobelli, Silvano, Razzi en Brocchi 1) blijven nog steeds gezocht. Frankrijk met zijne ontvolkte kloosters, waar zooveel heiligen geleefd hebben, heeft bij zijne kloosters ook zijne gidsen en modellen ingeboet en de geestelijkheid, die over het algemeen zeer deugdzaam is en zich door eene groote geestesontwikkeling onderscheidt, is nog altijd verzot op die ongelukkige levens der heiligen, die onder den ijskouden Engelschen invloed geschreven zijn. Nogtans wij hebben groote hulpmiddelen tot onze beschikking, wij bezitten de rijkste arsenalen der christelijke wetenschap; in den liefelijken tuin van Frankrijk ontlook eenige jaren geleden eene heerlijke bloem, de heilige Elisabeth van Hongarije; in onze taal heeft een welsprekend Dominicaan het leven van den heiligen Dominicus verhaald en een zoon uit het kamp van Israël gekomen, heeft het wondervolle tijdperk van den heiligen Bernardus bezongen.

Het leven van een heilige te schrijven is geen gemakkelijke taak: wetenschap alleen is hier niet voldoende. Zeker, de mannen wier betreurenswaar-

---

1) De eerste heeft de levens der heiligen van Umbrie geschreven, de twee anderen die der heiligen van Toscane.

dige dwaling wij zoo even beschreven hebben, ontbrak het geenszins aan wetenschap. Men behoort zich, opgewekt door eene groote en diepgevoelde sympathie, vertrouwd te maken met de gedachten, de hoop, het levende en offervaardige geloof van lang verdwenen geslachten, en de frissche lucht der christelijke poëzie waarin zij leefden, te hebben ingeademd; want wil men een tijdperk begrijpen en naar waarde schatten, dan moet men het beoordeelen naar de ideeën die het bijzonder kenmerken. Bovendien moet men er naar streven om door het gebed en de onafgebrokene beoefening der nederigheid van den hemel een weerglans van heiligheid te verkrijgen. Een mensch, die niet door eigen oefening met de wegen van het geestelijk leven bekend is, is niet in staat het leven van een heilige te schrijven; zoo iemand zou gelijk zijn aan een blinde, die over de uitwerkselen van het licht zou willen oordeelen. Hij mist dien zin, welken God geeft om den waren God te kennen en te zijn in zijn waren Zoon. 2) Eene vrouw, die in de politieke gebeurtenissen en de schandelijkste kuiperijen betrokken was geweest, werd door de genade getroffen in een wonderbaren droom, een van die welke God zelf uit den Hemel ons door bemiddeling zijner engelen overzendt. Zij meende, dat zij alleen in een bosch

---

2) Dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Epist. 1a St. Joan. Cap. V.

wandelend, in een klein hutje een blinde had ontmoet; zij ging naar hem toe en vroeg hem of hij blind was geboren, of door het een of ander ongeluk in dien staat was gebracht; hij antwoordde haar dat hij blind geboren was. Gij weet dus niet, hernam zij, wat het licht is, dat schoone en liefelijke licht, en de van glans en schoonheid stralende zon. Ik kan mij er zelfs geen voorstelling van maken, zeide hij; maar ik geloof toch dat zij verrukkelijk schoon moet zijn..... Mijne blindheid leert ons dat er uitmuntende en voortreffelijke dingen zijn, die aan ons oog ontsnappen, en die niet minder waar, niet minder begeerenswaardig zijn, al kunnen wij ze niet begrijpen, noch er een begrip van vormen. Anna gevoelde zich verlicht, vervoerd van vreugde sloot zij den armen blinde in hare armen, die haar een veel schooner licht had leeren kennen dan dat waarvan hij zelve beroofd was. Zij weende, pleegde boetvaardigheid en Bossuet gaf bij haar graf welsprekenden troost.

Vele van onze nieuwere schrijvers, zelfs de voortreffelijkste onder hen gaan mank over eene zijde: het leven der heiligen is in hun oog eene verhevene dwaasheid, een droom, eene poëzie; zij hebben niet het minste begrip van de wonderbare werking Gods.

Wij beweren geenszins, dat men zoo maar onbezonnen alles moet aannemen wat in de levens der heiligen verhaald wordt, alleen omdat het

er in staat, maar wij zeggen dat feiten door getuigenissen, niet door redeneeringen bewezen worden. De taak van den geschiedschrijver bestaat hierin, dat hij de getuigenissen aan een degelijk onderzoek onderwerpe en dat hij dit doe met oprechtheid, met kunde en beziel met eene algeheele onderwerping aan het gezag der Kerk. Ziedaar de regels der ware geschiedkundige kritiek. Bij al die langdurige onderzoekingen, die wij met kinderlijke liefde in monumenten en boeken gedaan hebben, volgden wij geen anderen regel; — en, o mijn God gij weet wat al lijden ik daarvoor heb moeten verduren! Nogtans die jaren zijn de twee gelukkigste van mijn leven. De ontelbare boeken, die ik heb doorgelezen, riepen mij heilige personen voor den geest met wie ik mij onderhield. Ik was tegenwoordig bij het groote treurspel van hun aardsch bestaan, ik vond hen terug in mijne gebeden, die door hen aan Jezus Christus in den Hemel werden aangeboden; ik vond hen terug in de lange galerijen der Appenijsche kloosters, in de nederige kapellen der bergen, in de eenzame wouden; hen vond ik altijd, overal. O ik beken het, het oogenblik waarop ik deze regels schrijf, vervult mijn hart met droefheid; want het zegt mij dat ik van die bewonderenswaardige mannen moet gaan scheiden, die, twee jaren lang, de trouwe gezellen van mijn arm en nederig leven waren, en ik ween, terwijl ik mijn boek een laatst vaarwel toeroep!...

Ik verklaar alzoo luide, dat zoo men een enkel feit in deze geschiedenis van den H. Franciscus van Assisië kan omverstooten en loochenen, ik voor mij zal toegeven dat de heilige patriarch nooit bestaan heeft; want om zijn bestaan te bewijzen kan ik geen andere getuigenissen aanvoeren dan die welke tot bewijs zijner wonderdaden dienen. Jezus Christus heeft gezegd: » Voorwaar, voorwaar ik zeg u: die in mij gelooft, hij zal de werken, die ik doe, ook zelf doen, ja, hij zal nog grootere doen dan deze; want ik ga tot den Vader. En al wat gij den Vader zult vragen in mijn naam, dat zal Ik doen. En deze teekenen zullen hen volgen, die geloofd zullen hebben: in mijn naam zullen zij booze geesten uitwerpen, nieuwe talen zullen zij spreken, slangen zullen zij opnemen, en hebben zij iets doodelijks gedronken, het zal hun niet schaden; aan krankten zullen zij de handen opleggen en zij zullen gezond worden." 1)

En men meene niet dat deze belofte alleen voor den tijd der apostelen gegeven is, of dat de wonderen alleen bij de vestiging van het geloof noodzakelijk waren. Met welk recht beperkt gij de woorden van den Zoon Gods? Hoe bewijst gij, dat zich sedert de tijden der apostelen nooit omstandigheden hebben voorgedaan, waarin voor het welzijn van den godsdienst wonderen noodzakelijk waren? Zij waren noodzakelijk voor de ongeloo-

---

1) S. Joan. Cap. XIV. S. Marc. Cap. XVI.

vigen, aan wie in den loop der tijden het Evangelie verkondigd is, evengoed als voor de Grieksche en Romeinsche afgodendienaars, aan wie het onmiddellijk verkondigd werd. De Kerk had ze noodig ter beschaming der dwaalleeraars, die achtereenvolgens hare dogma's bestreden, alsook om het geloof harer kinderen te versterken; zij waren altijd noodzakelijk om de voortreffelijkheid der deugd te doen uitkomen, om God te verheerlijken, de zondaars te bekeeren, de godsvrucht te doen herleven en het verlangen naar de eeuwige goederen nieuw voedsel en nieuwe kracht te geven. Sommige lieden, zelfs onder de godvreezenden, durven in hunne onbedachtzaamheid zeggen: Die mirakelen zijn geen geloofsartikelen, de Kerk verplicht ons niet ze te gelooven. Inderdaad er bestaat onderscheid tusschen het geloof in de geheimen, die op goddelijk gezag gegrond zijn en aan welke men zich moet onderwerpen, en het geloof in de mirakelen uit de levens der heiligen, voor welke slechts menschelijke getuigenissen kunnen aangevoerd worden; maar wij houden vol dat het geloof aan de geheimen ons noodwendig zal brengen tot het geloof aan de genoegzaam bewezen mirakelen uit de levens der heiligen. Inderdaad indien wij met een vast en onwankelbaar geloof aannemen, wat God, in zijne oneindige goedheid, voor het heil der menschen heeft willen doen, en wat Hij nog dagelijks doet in het allerheiligste Sacrament, is het dan zoo moeilijk om

aan te nemen, dat hij zijnen getrouwen dienaren nu en dan buitengewone blijken van welwillendheid zal toonen. Geloofst men dan overigens in de wereld alleen, hetgeen de Kerk ons gebiedt te gelooven? Wanneer gij de wonderen loochent, dan loochent gij wat de Vaders ons getuigen, nadat zij dit met eigen oogen gezien, of ten minste nauwkeurig onderzocht hebben. Zoo moet ge noodzakelijk tot het besluit komen, dat zij alles goedgeloovig aannamen of dat zij het volk bedrogen. Wonderen niet te willen gelooven, die door eene onafgebroken, algemeen erkende overlevering tot ons zijn gekomen, staat gelijk met de verwerping van alle overlevering. Wat moet men denken van de heiligen, indien men de wondervolle genadegaven, die ons duidelijk maken, wat God voor hen gedaan heeft, voor ongerijmdheden aanziet, indien men de vrucht van hunne predikatiën aan het toeval toeschrijft? — Ja, wat wordt er zelfs van hunne heldhaftige deugden? Welk oordeel zal men over hunne daden vellen? Zijn zij in het eene punt meer te gelooven dan in het andere? Wanneer men beweert dat er sinds de tijden der apostelen geen mirakelen geschied zijn, dan moet men noodzakelijk tot de gevolgtrekking komen, dat de Kerk, die hare heiligverklaringen op de mirakelen grondt, bij zulk eene plechtige, godsdienstige handeling de leugen verheerlijkt en dat de openbare eeredienst niets anders is dan

eene onzekere afgoderij. Maar tusschen zulk eene bewering en ketterij bestaat geen onderscheid, want de hoofdbeginselen van den godsdienst zeggen ons, dat de Kerk bij deze gelegenheden op bijzondere wijze door den heiligen Geest wordt bijgestaan, zoodat zij zich niet bedriegt, ja zich niet kan bedriegen. 1) — Hoezeer beklag ik die menschen, welke Bossuet met deze gestrengte woorden brandmerkt: »Zij zijn tevreden, mits men hen aanzie voor veel scherpzinniger opmerkers dan anderen; zij meenen verstandiger te zijn door zulke wonderen niet te gelooven.» 2) Deze wondervrees, die zijn oorsprong vindt in de zwakheid van eene met zonden beladen ziel, is eene ernstige ziekte, die noodlottige gevolgen na zich kan slepen.

De zucht naar het wonderbare is een overschot onzer oorspronkelijke grootheid, en de mensch, geschapen om de wonderen der Godheid te aanschouwen, wordt tot op het oogenblik dat zijn oog ze aanschouwt, door eene aangeboren drift voortgedreven tot alles, wat er de sporen van schijnt te dragen. Zoo vindt men altijd naast de zoogenaamde oude poëzie, die de ware volkspoëzie is, want zij bezingt wat op 'sharten grond ligt en op aller lippen zweeft, een eenvoudig verhaal

---

1) Melchior Canus, de Locis theol. Lib. v. quaest. v. Lovan. 1564. Pater Chalippe geeft ons omtrent dit punt heerlijke bemerkingsen.

2) Première instruction sur le Nouveau Testament, de Trévoux p. 21.

dat denzelfden traditioneelen stempel draagt en berekend is voor het gewone volksverstand. In de klassieke oudheid ontmoeten wij Homerus en Herodotus; Niebuhr brengt de voornaamste verhalen van Titus Livius in verband met enkele in vergetelheid geraakte volkszangen, waaraan hij den naam geeft van »*Saga*'' eene scandinavische uitdrukking, die hij in algemeenen zin wil hebben opgevat. In de middeleeuwen gaf de godsdienst, die geheel de maatschappij had doordrongen, een geheel ander voorwerp aan den onverzadelijken dorst naar het wonderbare, hij overschreed de wezenlijke grenzen der geschiedenis, hij was als een stroom die naar alle zijden overloopt en hij vlocht om zoo te zeggen een dichterlijken stralenkrans om de ware geschiedenis der heiligen. Het Christendom heeft zijne *Saga's* gehad, die men gewoon is legenden, legendarische poëzie te noemen. De legende heeft altijd het ware tot grondslag, geschiedkundige gegevens, en het zou eene groote onhandigheid wezen, indien een geschiedschrijver ze zonder gezette studie verwierp, want in haar schuilt het inwendig leven der middeleeuwen, zij geeft ons, althans voor een groot gedeelte, den sleutel tot de symboliek der kunst. Aldus het ware van het valsche, het licht van zijne stralen en zijn weerglans te onderscheiden, het gezag der schrijvers te toetsen, ziedaar de taak des geschiedschrijvers, ziedaar waarin de grondige, wetenschappelijke kennis der middeleeuwen bestaat. Zonder onder-

zoek alles aannemen is niet minder te laken dan alles voetstoots te verwerpen. Maar vooral dienen we op onze hoede te zijn ten opzichte van de mannen, die aan het Catholicisme wel de eer willen bewijzen het hunne belangstelling te toonen. Zij zijn eene der vijf wonden van onzen tijd. Het voorhangsel van het heiligdom is verscheurd en ongewijde voeten hebben zijn gewijden vloer betreden zonder zich volgens de wet gezuiverd te hebben; men heeft de heining verbroken waarmee de wijngaard des Heeren omheind was en ziet hij is vertreden door allen die langs den weg des levens voorbij gaan. 1) Deze heiligschennende handen, welke de arke des verbonds aanraken, die menschen welke den Catechismus der kinderen niet kennen en niettemin over de geheimen hun oordeel willen vellen, zulke lieden behooren ons weerzin en verontwaardiging in te boezemen en ijver en moed in onze harten te doen ontvlammen.

't Wordt eindelijk tijd dat we, nadat twee eeuwen lang goddelooze woestaards alles wat heilig is hebben vernield, neergezeten te midden van puinhoopen, in deze onafzienbare woestenij waar we, zoover ons oog reikt, slechts doornen van weedom en onspoed aanschouwen, dat we eindelijk weer eens de lofliederen van ons vaderland aanheffen en bouwstoffen aanvoeren ter her-

---

1) Ut quid destruxisti maceriam ejus, et vindemiant omnes qui praetergrediuntur eam! Psalm 79.

bouwing van den tempel der katholieke wetenschap. Laat iedereen in den staat, waarin de Voorzienigheid hem plaatste, aan de restauratie der wetenschap arbeiden. Eene ernstige, kalme studie, eene studie, die alleen de eer van God beoogt, biedt ons eene toevlucht, wekt ons vertrouwen. Met haar komt men de kwade tijden door zonder dat men er den last van gevoelt, terwijl men de Kerk van Christus dient en van zijne levensdagen een heilig gebruik maakt. Zulk een waardig voorbeeld door de ware Christenen aan de wereld gegeven, zal de zedelijke uitputting, waaraan het huidig geslacht lijdend is, genezen; het zal wellicht de eene of andere dier zwakke zielen, die 's morgens troost en kracht zoeken bij al die leeringen van één dag, om 's avonds, moedeloos en uitgeput, zich der wanhoop over te geven, weer op den weg des geloofs terugbrengen; want wij behooren niet enkel jegens hen, die geleden en geweend hebben, medelijden te koesteren, maar ook jegens hen, die nog lijden en weenen. Wanneer we voor onze oogen de levenden zien jammeren, dan moeten we onze tranen niet gaan plengen op de assche der dooden. Midden tusschen het hartzeer, dat het verleden ons baart en de hoop, die eene betere toekomst ons inboezemt, vol vertrouwen op Hem, die in alle natiën de kiem der genezing gelegd heeft, zullen we onze oogen naar het oosten wenden, zullen we bij de oude tijden nuttige lessen opzoeken en aan de heiligen,

onze voorouders, kracht en onderwerping gaan vragen. Ziedaar de verheffing der aardsche wetenschap; zonder dit alles zou zij zeer weinig te beteekenen hebben, ja niets meer dan kinderwerk mogen heeten.

Wij verklaren uit geheel ons hart, dat het kruis van Jezus Christus onze eenige hoop is; als eene eeuwige gedachte, die bij het wentelen der eeuwen, met den glans eener onverwelkbare jeugd getooid blijft, zoo staat het daar tusschen hemel en aarde, ten val of ter opstanding van maatschappijen of individuën, zooals de offeraar Simeon, de laatste vertegenwoordiger van geheel de oude wereld, in zijne profetische verrukking zong. Het kruis heeft de geslachten gered, die voor ons op de moeielijke wegen des levens geweend en gebeden hebben, het zal ook ons redden, indien we vertrouwen hebben.

HOOFDSTUK I.

Geboorte van Franciscus, zijne jeugd, zijne bekeering.

1182—1206.

Honestum fecit illum Dominus, et custodivit eum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum . . . . Justum deduxit Dominus per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei.

Breviarium Romanum.

Pietro Bernardone Moreconi en zijne echtgenooten Picca waren eenvoudige burgers van de stad Assisië; hun fortuin bestond in een uitgebreiden handel, vooral op Frankrijk. God had hen, in zijne barmhartigheid, uitverkoren tot ouders van den serafijnschen man, die eens met zijne heiligheid en roem de wereld moest opluisteren. Dit kind van zegening zag het eerste levenslicht in het jaar 1182, terwijl Lucius II den Stoel van Petrus bekleedde. Het behaagde den Hemel, die geboorte door wondervolle voortekenen aan te kondigen, en haar eenige gelijkenis

te geven met de geboorte van zijn Zoon in den tijd.

De heilige Hildegardis zag, in eene geestverrukking, de Kerk van Jezus Christus onder het beeld eener zeer schoone vrouw, wier droevig aangezicht met stof overdekt was, en die tot God zeide: » De vossen hebben hunne holen en de vogelen des hemels hunne nesten, ik echter heb niemand, die mij troost of hulp biedt; daar rest mij zelfs geen stok om op te steunen. 1) Aanstonds wekte God den armen Franciscus op om zijne Kerk te schragen. Picca verduurde reeds geruimen tijd de grootste smarten, toen een pelgrim haar aankondigde, dat hare verlossing niet dan in een stal zou geschieden, en haar kind op stroo moest geboren worden. Hoe vreemd die raadgeving ook klonk, zij werd opgevolgd en de moeder beviel voorspoedig. 2) Het was feest in den hemel en op aarde; eenige vrome zielen hoorden in den nacht blijde vredes-hymnen aanheffen boven eene kleine, nederige kapel, gelegen in het veld aan den grooten weg; zij werd van toen af ka-

---

1) Epist. S. Hildegard. Biblioth. Veterum Patrum, tom XV, p. 657, Keulen, 1622, in folio.

2) Wadding, Annales Minorum. Deze stal werd later in eene kapel herschapen, bekend onder den naam van San Francesco il Piccolo. Op de deur staat in zeer oude letters dit latijnsche opschrift te lezen:

HOC ORATORIUM FUIT BOVIS ET ASINI STABULUM,
IN QUO NATUS EST FRANCISCUS, MUNDI SPECULUM.

pel van Onze Lieve Vrouw der Engelen genoemd, en werd later een zeer beroemd bedehuis. Een man uit het volk was de voorlooper van Franciscus, hij doorkruiste de straten van Assisië onder den uitroep: Vrede en heil! In de eerste levensjaren van Franciscus zweeg hij. 1) Bij het doopsel bood een onbekende zich aan om Franciscus ten doop te houden; hij drukte het kind met teederheid in zijne armen. . . . . het was een engel door God gezonden. 2) Volgens het verlangen zijner moeder ontving het kind den naam van Joannes, den beminden apostel, die weleer rustend aan de borst van Jezus in de geheimvolle diepten van liefde en genade doordrong. Die heilige naam was een gelukkig voortteeken. Pietro Bernardone, die destijds voor handelszaken in Frankrijk reisde, ontving, bij zijne terugkomst, met groote vreugde de tijding, dat hem een zoon geboren was; om de herinnering aan deze gezevende reis levendig te houden, gaf hij den kleinen Joannes den bijnaam van Franciscus, welken naam deze later steeds droeg en dien hij heiligde

1) Praecursorem habuit, hominem sc: qui ferventer per Assisium pergens, dicebat: Pax et bonum, pax et bonum. Barthelemy de Pise. Liber Conformitatum Fruct X part. 2.

2) Cum seraficus Franciscus baptizaretur, adfuit angelus vestitu et incessu gravis, qui ultro elevando, e sacro fonte infantulo se obtulit. Wadding l. c. t I in folio.

en met eeuwigen roem vervulde. Daar ligt in een naam iets geheimzinnigs, iets goddelijks, een geheim, eene harmonie, die wij eens zullen begrijpen. Picca gevoelde voor haren Franciscus die onuitsprekelijke liefde, welke eene jonge moeder haar eerstgeboren kind pleegt toe te dragen, zij voedde hem zelve en omringde zijne wieg met hare godsvrucht, hare toewijding en hartelijke liefkoozingen, en al het goede, al het edelmoedige dat er later in Franciscus uitblonk, was een erfdeel zijner moeder. Over zijne jeugd zijn geen bijzonderheden tot ons gekomen. Zijne jonge jaren sleet onze heilige geheel in het verborgen onder het vaderlijke dak, want de kinderjaren zijn bij allen dezelfde. Zij vormen in het leven een tijdperk van geloof, hoop en liefde, zij worden opgeluisterd door die onschuld, dien eenvoud, die kinderlijke ongedwongenheid, die liefelijke en eenvoudige deugden, die, willen we gelukkig zijn, ook op lateren leeftijd ons sieraad moeten wezen. Het rijk des hemels behoort den kleinen en hun die den kinderen gelijken.

Als aankomend knaapje werd hij door zijne moeder toevertrouwd aan de zorgen van vromé geestelijken uit de parochie van den H. Georgius, die hem onderwezen in de eerste beginselen van den Christelijken godsdienst en de mensche-lijke kundigheden. Maar al spoedig hielp hij zijn vader in den handel en gaf hij zich met

hart en ziel aan deze bezigheid over. 1) Pietro Bernardone was een hardvochtig, baatzuchtig en gierig man; Franciscus daarentegen had een medelijdend hart, was uitermate barmhartig en verkwistend tot in het buitensporige. 2) Het geld, dat hij verdiende, werd niet door hem gespaard; hij gaf groote maaltijden aan zijne vrienden en na goed gegeten en gedronken te hebben, stonden zij des avonds van tafel op, doorkruisten bij troepjes de anders zoo rustige straten van Assisië, terwijl zij volksliederen zongen of zich vermaakten met spel en luidruchtig getier. 3) Franciscus was een liefhebber van schoone kleederen en van alles wat prachtig en zeldzaam is. Zijn vader verweet hem dikwijls zijne groote uitgaven, zeggende dat men hem eerder voor een vorstenzoon zou aanzien dan voor een zoon van een koopman. 4)

Maar meer beteugelde men hem overigens niet, en zijne ouders waren zelfs bevreesd hem om

1) Hic postquam fuit adultus et subtilis ingenii factus artem patris id est negotiationem exercuit. Vita a tribus sociis.

2) Sed dissimiliter valde quoniam ipse liberalior valde et hilarior. A tribus sociis.

3) Deditus jocis et cantibus civitatem Assisii die noctuque circumiens sibi similibus est associatus. A tribus sociis.

4) Ut non eorum filius sed cujusdam magni principis videretur. Vita a tribus sociis.

zulke zaken te bedroeven. 1) De teedere liefde, die zijne moeder hem toedroeg, gaf hem vrij spel, en zijn vader verboederde zich met deze verkwesting, vooreerst omdat hij zeer rijk was, en misschien ook wel uit eene zekere soort van verborgen hoogmoed; het deed zijn vaderhart goed, dat zijn zoon de eerste, de aanvoerder was der jongelingschap van Assisië, want het edelmoedig karakter van Franciscus bracht hem overal, waar glorie te behalen was of een avontuurlijk heldenfeit moest ondernomen worden. Ook de inwoners van Assisië waren vol bewondering voor hem en gaven hem den bijnaam van »*bloem der jongelingschap*. 2)

Het ontbrak in die dagen in Italië niet aan gelegenheden om zijne toewijding aan het vaderland te toonen. De verbroekeling van dat schoone land in tallooze kleine republieken, onder welke eenigen zich tot zeer hoogen trap van gloriemacht hadden verheven, deed de belangen zeer uiteenloopen, en ontwikkelde allerwege eene verbazende bedrijvigheid. — Assisië en Perugia, die met elkaar om den voorrang streden, stonden gewoonlijk vijandig tegenover elkander en waren dikwijls in twist en

---

1) Quia tamen divites erant parentes ejus, et ipsum tenerrime diligebant, tolerabant eum, in talibus ipsum turbare nolentes. A tribus sociis.

2) Seraphicus Franciscus a primis annis maxime fuit dilectus, unde cives Assisiates eum vocabant juvenum florem. Wadding Annales Minorum t i.

oorlog gewikkeld. De jongelingschap dier beide steden bovenal deed niets liever dan gewapende tochten in het vijandelijk gebied, en was er onverpoosd op uit elkander te overvallen. Bij een dezer tochten werd Franciscus met eenige zijner medeburgers krijgsgevangen gemaakt; zijn moed werd evenwel door dezen tegenspoed geenszins gebroken en hij behield zijne kracht en de opgeruimdheid, hem eigen, ook toen hij in boeien verzuchtte. Een zijner metgezellen, die zich door droefheid liet overmannen, verweet hem eens dat hij zijne vroolijkheid en tevredenheid ook in den kerker behield. — Maar wat denkt gij dan van mij, zeide hij; eens zult gij mij geëerd zien over geheel de aarde. 1) Toen eens een der soldaten, die hen bewaakten, een jong Assisiër bespote en allen hem den rug toekeerden, bleef alleen Franciscus tot hem spreken en spoorde hij zijne vrienden aan om insgelijks den soldaat vergiffenis te schenken. Een jaar lang verbleven zij in de gevangenis, totdat zij eindelijk bij het sluiten des vredes naar Assisië terugkeerden.

De barmhartige God liet nu aan Franciscus eene ziekte overkomen, en gelukkig, want had

---

1) Propter quod unus de sociis reprehendit eum tanquam insanum, quias cilicet laetabatur in carcere constitutus. Ad quem Franciscus viva voce respondit quod putatis de me? adhuc adorabor per totum mundum. A tribus sociis.

hem die tegenspoed niet getroffen, hij zou zich zeer waarschijnlijk door het geweld zijner opbruisende hartstochten hebben laten meesleepen. Ziekten zijn gewoonlijk de voorloopers der genade, zij stellen de ziel in staat de heerschappij over het afgetobde lichaam te hernemen. Wij verblijden ons met de hoop van de dwaze geneugten dezer aarde, met hare vermaken en rijkdommen — en ziet daar verspert God ons den weg door eene haag van doornen; hij werpt tusschen ons en de wereld een muur op, en wij kennen de voetpaden van misdaad en zonde niet meer. 1) Toen hij aan de beterhand was en met behulp van een stok weer loopen kon, ging hij tot herstel zijner krachten naar het veld, maar zijne ziel vond geen genoeg meer of troost in de schoonheid eener bekoorlijke natuur. 2) Van dat oogenblik af werd hij klein in zijn eigen oogen, hij had een walg van hetgeen hij vroeger hartstochtelijk beminde, hij verachtte, wat hij vroeger hoogschatte en zijn vorig gedrag scheen hem eene ware dwaasheid. 3)

---

1) *Ecce, ego sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam maceria, et semitas suas non inveniet. Osee Cap II.*

2) *Die quadam, baculo sustentatus, foras exivit, et circa adjacentem planitiem coepit curiosus intueri: sed pulchritudo agrorum, amoenitas, et quidquid visu pulchrum est, in nullo potuit eum delectare. Thomas de Celano lib. I Cap. I.*

3) *Ab ea itaque die coepit seipsum vilescere sibi, et in contemptu quodam habere, quae prius in admiratione habuerat et amore. Thomas de Celano l. c.*

Maar langzamerhand kwamen de oude droomen van grootheid en roem hem weer door het hoofd spelen; en voor zijne verhevene en krachtige ziel had vooral het avontuurlijk leven eens krijgsmans veel bekoorlijks. 1) Hij vernam dat een ridder, arm naar de wereld, maar rijk door zijne opofferingsliefde en zijn moed, zich voorbereidde tot eene reis naar Napels, ten einde daar te dienen en te strijden onder het vaandel van Gauthier de Brienne die, tegen den keizer in, met volhardenden moed de rechten verdedigde van Alberia, zijne vrouw, de oudste dochter van Tancredo, koning van Sicilië, die eenige jaren geleden was gestorven. — Gauthier vond in vele steden van Italië warme sympathie, men noemde hem overal »den edelen graaf», om daarmede zijne dapperheid, zijne rechtschapenheid en zijn zielenadel aan te duiden. Daarbij kwam nog dat door zijn verzet tegen het Duitsche keizerrijk zijne zaak eene nationale tint kreeg. Franciscus deed al wat hij kon om dien armen ridder, die zich aan zulk eene edelmoedige partij ging toewijden, de behulpzame hand te bieden, en ook bij hem zelf ontwaakte een vurig verlangen om aan dien strijd deel te nemen. 2) Een geheimzinnige droom stijfde

---

1) *Inanis gloriae vento inflatus . . . . quia non modicum audax.* Thom. de Cel. l. c.

2) *Quo audito, Franciscus ad eundem cum illo aspirat, ut a quodam comite gentili miles fiat. A tribus sociis.*

hem in dat voornemen. Hij zag namelijk in den slaap een groot paleis vol wapenen en blinkende schilden, die aan den muur waren opgehangen. 1) Franciscus, die in het ouderlijke huis tot nog toe niets anders gezien had dan groote laken-magazijnen, werd vervoerd, van bewondering — en toen hij vroeg aan wien die wapenen en dat bekoorlijk paleis behoorden, antwoordde hem eene stem : dat alles is voor u en uwe soldaten bestemd. 2)

Hij stond 's morgens welgemoed op; maar hij begreep niet, wat deze geheime en zinnebeeldige droom beduidde. Hij nam dit nachtelijk droomgezicht letterlijk op, groette zijne familie en vrienden, terwijl hij zegevierend uitriep: ik zal eens een groot vorst worden. 3)

In Spoleto echter werd hij andermaal ziek en daardoor werd voor het oogenblik de uitvoering van zijn plan verhinderd. Daar hoorde hij op een nacht, terwijl hij half sluimerde, eene stem, die hem vroeg waar hij zoo ijverig naar streefde. Franciscus legde vrijmoedig zijne wenschen bloot. Toen hernam de stem, want het was de stem van Hem, die altijd

1) In quoddam spatiosum et amoenum palatium, plenum militaribus armis scil. splendentibus clypeis, caeterisque apparatus ad murum pendentibus, ad militiae decorem spectantibus. A tribus sociis.

2) Interrogavit cujus essent haec arma, et palatium sic amoenum? et responsum est illi: haec omnia cum palatio sua esse militumque suorum. A tribus sociis.

3) Scio me magnum principem affuturum. A tribus sociis.

aan de deur van ons hart staat en klopt. Franciscus, van wien van beiden hebt gij meer te hopen, van den meester of den knecht? Van den meester, antwoordde hij zonder bedenken. Welnu, hernam de stem, waarom stelt gij dan den meester achter den knecht, den heer achter den leenman? — O mijn God, riep Franciscus uit, wat wilt gij dat ik doen zal! — Keer weder naar de stad, daar zal u gezegd worden, wat gij doen moet, want het visioen, dat gij gehad hebt, moet anders verstaan worden. 1)

's Morgens reeds keerde hij naar Assisië terug, om er rustig de bevelen des Heeren af te wachten. Zijne vrienden kozen hem opnieuw tot aanvoerder van hun gezelschap en leider van hunne vermakken. 2) Eens na een kostbaren maaltijd ging het vroolijke complot al zingende de stad door; Franciscus liep een weinig terzijde en droeg een staf als koning van het feest; 3) toen zijne makkers bemerkten, dat hij niet zong, maar in gedachten

1) *Revertere, inquit, in terram tuam et tibi dicetur quid sis facturus; nam visionem quam vidisti, oportet te aliter intelligere. A tribus sociis.*

2) *A sociis suis eligitur ut dominum, ut secundum voluntatem suam faceret expensas. A tribus sociis.*

3) *Cumque refecti de domo exissent, sociique simul eum praecederent, euntes per civitatem cantando, ipse portans baculum quasi dominus, parum retroibat post illos. A tribus sociis.*

verzonken, hunne vreugde scheen te vergeten, vroegen zij hem lachend naar het onderwerp van zijne mijmeringen. Waarom doet gij niet zooals wij? Of denkt gij er aan eene vrouw te nemen? Juist, was zijn antwoord; ik zal eene vrouw nemen zoo rijk en schoon, dat haar weerga op aarde niet gevonden kan worden. 1) De geest des Heeren stortte zich over hem uit en deelde zich op liefelijke wijze maar innig en krachtig aan hem mede. Hij onderhield zich van toen af veel meer met God door het gebed. Jezus vertoonde zich aan hem, hangende aan het kruis, en van toen af gloeide zijne ziel van liefde en blaakte zijn hart van eene wondervolle liefde jegens de armen. Gaarne had hij alles gegeven, wat hij bezat en zich zelve ten bate der armen opgeofferd; hij ontdeed zich van zijne kleederen om hen te bedekken en verdeelde zijne kleederen onder hen. 2)

Deze buitengewone teederheid, dit medelijden, dat het zien van arme menschen bij hem opwekte en hem geheel zijn leven bijbleef, was niet een eenvoudig, natuurlijk gevoel van medelijden met

1) Forsitan uxorem accipere cogitasti? quibus ille viva voce respondit: verum dixistis, quia nobiliorem ditioem et pulchriorem sponsam, quam unquam videratis, accipere cogitavi. A tribus sociis.

2) Pauperibus etiam mendicantibus non solum sua verum etiam seipsum cupiebat impendere, aliquando vestimenta exuens, aliquando dissuens, aliquando scindens ad largiendum eis. S. Bonaventura, Cap. I.

zijne natuurgenooten, de genade schonk er reeds in zijne prille jeugd iets goddelijks aan, dat met het klimmen der jaren zoodanig toenam dat hij geheel liefde scheen. Bemint een vader zijne kinderen, dan was, volgens eene uitdrukking van den H. Bonaventura, Franciscus de vader, de patriarch der armen; men zou gezegd hebben dat hij ze allen in zijn hart besloten hield of dat de liefde hem zijn hart in de armen had doen overstorten. Eens dat hij volgens zijne gewoonte, tijdens afwezigheid van zijn vader, eene groote menigte brooden op eene tafel liet klaar zetten — want hij had het besluit gemaakt om nimmer de armen eene aalmoes te weigeren — vroeg zijne moeder hem, waarvoor hij die aanstalten maakte. Dat is, gaf hij haar ten antwoord, voor al de armen die ik in mijn hart draag. Picca zag haar kind met een blik vol liefde aan. 1) Maar al deze goede werken voldeden niet aan het denkbeeld, dat hij zich van de volmaaktheid gevormd had. Hij zou zich naar een verwijderd land hebben willen begeven, om zich daar met hart en ziel toe te leggen op de vrijwillige armoede, waaraan hij zijn hart had weggeschonken. Omstreeks dien tijd besloot hij eene pelgrimsreis naar Rome te ondernemen, om

---

1) *Ita nunc cor suum totum erat, ut pauperes videret, vel audiret, quibus eleemosynam elargiretur . . . mater multum super his in corde suo admirans. A tribus sociis, Cap. I.*

die verhevene armen te bezoeken, voor wier graven weleer de gekroonde hoofden van keizers zich in het stof nederbogen. Toen hij in die heilige plaats zijn gebed had verricht en bemerkte dat de meesten zeer karig met hunne offers waren, anderen zelfs weggingen zonder iets gegeven te hebben, zeide hij: Waarom geeft men den prins der apostelen zulke geringe offers? Daarna nam hij eene handvol goudgeld uit zijne beurs, en wierp het met geweld door de opening van het altaar. 1)

Bij het uitgaan der kerk, mengde hij zich onder een troep armen, schonk zijne kleederen aan den behoeftigste, en na zich zelve met diens lompen bedekt te hebben, ging hij zitten op de trappen van de gaanderij, waar hij den geheelen dag verbleef en in het Fransch om eene aalmoes vroeg. » Zoo mengde hij zich, » 2) aldus de groote Bossuet, » onder de armen, die hij kende als de » broeders en welbeminde kinderen des Zaligmakers; » zoo oefende hij zich in de edele armoede, waartoe » mijn meester hem riep: hij proefde met lange

---

1) Cum princeps apostolorum sit magnifice honorandus, cur isti tam parvas oblationes in ecclesia faciunt ubi corpus ejus requiescit? — Sicque cum magno favore manum ad bursam ponit, et plenam denariis traxit, eosque per fenestram altaris projiciens, tantum sonum fecit quod de tam magnifica oblatione omnes astantes plurimum sunt mirati. A tribus sociis. Cap. I.

2) Atque stans in gradibus ecclesiae cum aliis pauperibus, eleemosynam gallice postulabat. A trib. soc. Cap. I.

»teugen den smaad en de schande, die hem zoo
 »aangenaam waren; hij verhardde zijn gemoed te-
 »gen die laffe en weeke schaamte dezer wereld,
 »die geen smaad weet te dragen, al werd die ook
 »geheiligd in den persoon van den Zoon Gods. —
 »Waarlijk, Franciscus is reeds diep doordrongen
 »van de dwaasheid des kruizes en de evangelische
 »armoede.” 1)

Bij zijn terugkeer in Assisië werd Franciscus bestormd door die geweldige aanvallen, welke de duivel altijd eene pas tot God bekeerde ziel aandoet. De genoegens zijner eerste jaren, dat vrije en vroolijke leven zijner jeugd, zijne schoone kleederen, zijne weelde, zijne droomen van grootheid en eerzucht, al die scheppingen van een twintigjarig jongeling met grooten hartstocht en vurige verbeelding, dwarrelden hem door den geest en lieten er pijnlijke herinneringen achter; 2) maar Franciscus bleef onwrikbaar en bood het hoofd, zoo wel aan die inwendige bekingen, als aan de verleiding van buiten. Hij bad met tranen in de oogen, en legde zich met geheel zijne ziel toe op de versterving der zinnen. En God sterkte en troostte hem door inwendige openbaringen. Franciscus wandelde al mediteerende door het veld,

---

1) Bossuet. Panégyrique de St. Franc. d' Assise.

2) Cogitationes variae sibi invicem succedebant et ipsarum importunitas eum duriter perturbabat. Thomas de Celano. Cap. I.

want bij al zijne smarten gevoelt de mensch eene aangeboren behoefte om met de natuur in rechtstreeksche verbinding te treden; hij begaf zich naar de oude kerk van den H. Damianus, om daar zijn gebed te doen, en neergeknield voor het kruisbeeld, sprak hij drie malen met groote godsvrucht die schoone woorden uit, welke hij later dikwijls herhaalde :

» Groote God vol glorie, en gij mijn Heer Jezus Christus, ik bid U, verlicht mijne ziel en verdrijf de duisternissen van mijn gemoed, geef mij een zuiver geloof, eene onwankelbare hoop, eene volmaakte liefde. Leer mij U zoo kennen, o God, dat ik in alle zaken nooit anders handele dan volgens uw licht en in overeenstemming met uw heiligen wil." 1) En dan zag hij, terwijl tranen hem in de oogen parelden, met een blik vol liefde tot het kruisbeeld op. Toen hoorde hij driemaal deze profetische woorden: Franciscus ga en herstel mijn huis, dat gij geheel in puin ziet storten. 2) Aanvankelijk begreep hij den zin dezer woorden niet, maar verstond ze in letterlijke beteekenis van de kerk van den H. Damianus. Bij het uitgaan der kerk ontmoette hij Petrus, een priester dier kerk, en zeide hem: » Ik bid u, meester, koop olie voor dit geld,

---

1) Chalippe. Vie de St. François, liv. I.

2) Corporeis audivit auribus ter dicentem: Franciscus vade et repara domum meam quae, ut cernis, tota destruitur. S. Bonaventura, C. II.

en ontsteek eene lamp voor het kruisbeeld." 1) Daarna vertrok hij op staanden voet naar Foligno en verkocht er verscheidene stukken stof; hij maakte zijn paard te gelde en legde de geheele opbrengst van dezen gelukkigen handel voor de voeten van den armen priester van St. Damiaan, ten einde daarmede aan de herstelling dier kerk te beginnen; 2) hij wierp zich voor de voeten van den priester neer en kuste diens handen met innige godsvrucht. De priester kon bij het zien van dezen plotselingen ommekeer zijne oogen niet gelooven, en vreezende dat daar bedrog onder schuilde, weigerde hij het geld aan te nemen; maar eindelijk gaf hij toe aan het verlangen van Franciscus, die te kennen gaf, dat hij bij hem wilde blijven wonen. Toen Pietro Bernardone dit besluit van zijn zoon vernam, ontstak hij in hevigen toorn, te meer wijl de gierige man uit geheel zijn hart het geld betreurde, dat Franciscus aan de restauratie der kerk wilde ten koste leggen. Hij ging met eenige zijner vrienden naar St. Damiaan; maar Franciscus die als jong krijger nog niet aan den strijd gewoon was, had de vlucht genomen en zich verborgen in een hol, dat slechts aan een dienstbode bekend was, die hem van de noodige levens-

---

1) Rogo te Domine ut emas oleum et facias continue ardere lampadem coram illo crucifixo. A trib. soc. Cap. I.

2) Ibi que venditis quae portaverat, equum cui tunc insederat, felix mercator, assumpto pretio dereliquit. S. Bonaventura, C. II.

behoefden voorzag. Daar volhardde hij in het gebed, en stortte een vloed van tranen, om door Gods genade bevrijd te worden van zijne vervolgers en in staat te worden gesteld het voornemen uit te voeren, dat God hem had ingegeven. 1) Zoo bracht hij eene maand door, voortdurend overwegend hoe hij op God alleen zijne hoop moest stellen, en niet op eigen krachten bogen, en deze overweging beurde hem op en schonk aan zijne afgestreden ziel nieuwen moed. Hij zette alle vrees op zij en keerde onverschrokken naar zijne vaderstad Assisië terug. 2) Toen de inwoners de verandering zagen, die met hem had plaats gegrepen en zijn vermagerd en uitgeteerd gelaat, noemden zij hem een dwaas; men wierp hem met slijk en steenen en vervolgde hem overal met luide spotkreten. Franciscus echter bleef doof en ongevoelig voor al deze beledigingen; in zijn hart dankte hij God, die hem waardig keurde, om in de oogen der menschen eene levende herinnering aan de dwaasheid des kruizes te zijn. 3) Intusschen had Bernardone vernomen, dat zijn zoon het voorwerp

---

1) *Occulte orans jugiter lacrymarum imbre perfusus ut Dominus liberaret eum a persecutione nociva, et ut pia vota ipsius benigno favore compleret. A trib. soc., C. II.*

2) *Fovea relicta, iter arripuit versus Assisium, impiger festinus et laetus. A trib. soc., C. II.*

3) *Sed miles Christi his omnibus ut surdus pertransiens nulla fractus aut mutatus injuria, Deo gratias referebat. A trib. soc., C. II.*

eener algemeene spottelij was, en als een wolf op het weerloos schaap, zoo viel hij op zijn zoon aan; zijne gramschap kende geen maat meer, hij sloeg den armen jongeling onbarmhartig, en terwijl hij hem met de grofste verwijtingen overlaadde, sleepte hij hem naar huis en sloot hem in een donker hok op. 1) Hij beproefde door redeneeringen en bedreigingen Franciscus van zijn voornemen af te brengen, maar de moedige gevangene bleef onwrikbaar, en werd zelfs door die bedreigingen meer en meer in zijn voornemen gesterkt, en met nieuwen moed vervuld. De woorden van het Evangelie zweefden hem onophoudelijk voor den geest: »Zalig zijn zij die vervolging lijden om de rechtvaardigheid, want hun behoort het rijk der hemelen.» 2) Picca, de moeder van Franciscus, leed veel onder de harde bejegening, die haar geliefd kind te verduren had, en zij verweet haren man zijne hardvochtigheid. Zoodra Bernardone om handelszaken afwezig was, opende zij de gevangenis, waarin Franciscus zat opgesloten, en beproefde zij om door hare woorden, hare liefkoozingen, en door al die wondervolle middelen, welke een liefdevol moederhart weet uit te vinden, hem af te brengen van het voornemen, dat hij gevormd had, om zijne familie en de wereld te

---

1) *Nulla enim moderatione servata currit tanquam lupus ad ovem. A trib. soc., C. II.*

2) *S. Matth. C. V.*

verlaten, maar toen zij zag dat al hare pogingen vruchteloos waren, liet zij hem in vrijheid gaan. 1)

Franciscus kwam in St. Damiaan terug en loofde God voor zijne verlossing. Toen Pietro Bernardone te huis was teruggekomen, overlaadde hij zijne echtgenoot met harde verwijtingen en ging hij andermaal zijn zoon opzoeken. — Maar onze heilige, die door God inwendig versterkt en met eene bovenmenschenlijke kracht vervuld was, trad onverschrokken zijn vader te gemoet, en zeide hem met eene stem, die van vastberadenheid getuigde: »Ik tel uwe slagen en uwe gevangenis niet, het is mij een geluk, dat te mogen lijden voor den naam van

1) Mater ejus factum viri non approbans et inflexibilem filii constantiam emolliri posse non sperans, a vinculis absolutum abire permisit. S. Bonaventura. C. II.

Un jor que estoit hors son père,

Grant pitie ot de li sa mère;

Mout doucement le blandissoit

Savor se elle le porroit

Fère sa volonté changier. (Chronique Mss.)

Gabriel de Mata legt in zijn »*Cavaliere Assisio*» aan Picca treffende klaagwoorden in den mond. Cant. IV, I. part., 42. daarna vervolgt hij:

La triste madre ya desesperada

De poder ablandar tan duro pecho:

Despues de auer el suyo alli arrojada

En una mar de lagrimas desecho:

Temiendo que la yra apassionada

Del padre no le acaue con despecho:

De la prision le saca libremente

Porque quando alle belua le halle ausente.

Jezus." Toen de vader zag, dat hij niets meer te hopen had, dacht hij aan niets anders dan om de opbrengst der stoffen en van het paard in handen te krijgen, maar toen hij het vond op het kleine venster, waar Franciscus het, wijl de priester het weigerde, neergelegd had, werd zijne drift een weinig bekoeld. Nogtans de hebzuchtige man was nog niet voldaan. Hij vermoedde dat Franciscus nog ander geld onder zich had en klaagde hem aan bij de stedelijke regeering; ook wilde hij Franciscus overhalen om afstand te doen van alles wat hij als erfgenaam van het vaderlijk goed te wachten had.

Door een heraut voor de overheden gedaagd, antwoordde Franciscus: » Door Gods goedheid, ben ik de volle vrijheid zijner dienaren ingegaan 1) en heb dus niet met de burgerlijke macht te maken." — De wereldlijke overheid eerbiedigde dan ook zijne standvastige bekeering. Bovendien waren de rechtsmachten zeer onderscheiden en daar zij niets wilden ondernemen, wat met de rechten van den bisschop en de Kerk in strijd was, zeiden zij aan den vader: » Hij heeft zich aan den dienst van God toegewijd, en behoort dus niet meer onder onze macht." 2) Bernardone begaf zich nu tot Vido

---

1) Dixit se per Dei gratiam jam factum liberum et consulibus amplius non teneri. A trib. soc., C. II.

2) Exquo servitium Dei est aggressus, de potestate nostra exivit. A tribus sociis.

Secundi, den bisschop van Assisië, een bescheiden en wijs man. Deze liet Franciscus roepen, en de heilige antwoordde: »Ik zal den bisschop gaan opzoeken die de vader en de meester der zielen is." De bisschop ontving hem met de grootste goedheid en zeide hem: »Uw vader is zeer op u verstoord; wilt gij God dienen, geef hem dan het geld terug dat gij hebt; misschien werd het op onrechtvaardige wijze verkregen, en God wil niet, dat gij ten bate der Kerk gebruikt, wat de woede van uw vader kan bedaren. Vertrouw op God, mijn zoon, ga met vrijmoedigheid te werk en vrees niet, God zal uw steun zijn en tot heil der Kerk u alles geven wat noodig is." Aangemoedigd door deze woorden des bisschops, en als vervoerd door den geest Gods, stond Franciscus op en zeide: »Meester, ik zal mijn vader alles teruggeven, wat hem toebehoort, tot zelfs mijne kleederen." Toen ontkleedde hij zich en terwijl hij zijn gewaad aan de voeten van den kerkvoogd nederlegde, zeide hij: »Luister en versta mij wel; tot nogtoe noemde ik Pietro Bernardone mijn vader, maar van nu af kan ik met volle recht zeggen: »Onze Vader, die in de hemelen zijt, op wien ik heel mijn schat en al mijn hoopvol betrouwen heb." 1) Alle omstanders werden tot

---

1) *Insuper ex admirando fervore, spiritu ebrius, totus coram omnibus denudatur, dicens ad Patrem: usque nunc vocavi te Patrem in terris, amodo autem secure dicere*

tranen toe bewogen, en verfoeiden de meedoogenlooze schraapzucht van Pietro Bernardone. De bisschop was buiten zichzelf van innige bewondering en opende zijne armen en zijn hart voor Franciscus en bedekte hem met zijn eigen mantel. Hij begreep, dat in deze ontkleeding een groot geheim lag opgesloten, en toonde zich van dat oogenblik af steeds een beschermer en oprecht vriend van den heilige. Franciscus kleepte zich met het gewaad van een der dienstknechten des bisschops. — Toen hij in het jaar 1206 aldus openlijk alle aardsche goederen vaarwel zeide, had de dienaar Gods zijn 25^e levensjaar bereikt.

» O welk een schoon bankroet sloeg toen deze
 » koopman! 1) Deze man was niet enkel onge-
 » schikt om rijkdommen te bezitten, maar te waar-
 » dig er voor; hij verdiende eene plaats in het boek
 » der evangelische armen, hij was waardig om van
 » stonde af aan op de kas der goddelijke voorzie-
 » nigheid te teren. Hij heeft haar dan eindelijk ge-
 » vonden, die vurig begeerde armoede, waarop hij
 » heel zijn schat had gesteld, en hoe meer men
 » hem ontroofde, des te rijker hij werd. Wel deed
 » men goed met hem al zijne goederen te ontnemen,
 » daar men hem evenzeer wilde berooven van hetgeen

---

possum: Pater noster qui es in coelis, apud quem omnem thesaurum reposui et omnem spei fiduciam collocavi. S. Bonavent., C. II.

1) Bossuet.

» hij onder al zijne goederen het hoogste schatte:
» de macht om ze met kwistige hand over de armen
» uit te storten. Hij heeft een vader gevonden die
» hem niet zal beletten om, hetgeen hij met eigen
» hand verdiende of door de offervaardigheid der
» geloovigen verwierf, aan zijne beminde armen uit
» te deelen. Welzalig hij, die niets meer bezat in
» de wereld, wijl zelfs zijne kleederen hem als eene
» aalmoes geschonken waren. Welzalig hij, die niets
» bezat dan God, die niets meer verwachtte dan van
» Hem en niets meer ontving tenzij uit liefde tot
» Hem !”

HOOFDSTUK II.

De H. Franciscus wijdt zich toe aan de verzorging der melaatschen. — De melaatschen in de middeleeuwen.

1206.

Hij is waarlijk groot, die eene groote liefde heeft. Th. a Kemp. Navolg.
Sancte Francisce leprosororum mundator,
Sancte Francisce infirmorum consolator,
Ora pro nobis.

Eene oude Litanie.

Ontdaan van alle banden, die hem aan de wereld verbonden, naar zijn verlangen getreden in de vrijheid der kinderen Gods, ging Franciscus zonder dralen in de eenzaamheid, om daar dicht-ter bij zijn welbeminde te wezen en oplettender naar diens stem te luisteren. Dit is de eerste behoefte, welke eene christelijke ziel ondervindt bij het verlaten der beslommeringen van het wereldsche leven, en na de smarten onzer geestelijke kindsheid. Franciscus ging door bosschen en over bergen, en zong in het Fransch lofzangen ter

eere Gods en stortte zijn gemoed in jubelzangen uit. Eenige roovers vroegen hem: »Wie zijt gij? — »Ik ben, antwoordde hij op profetischen toon, ik ben de heraut des grooten Konings»; maar zij sloegen hem wreed en wierpen hem in een kuil vol sneeuw, terwijl zij hem spottend toeriepen: — »Lig daar nu, verachtelijke heraut van God.» Toen zij zich verwijderd hadden, kroop Franciscus uit den kuil, verheugd dat hij had mogen lijden en hij begon met nog luider stem te zingen. — Zoo kwam hij aan de poort van een klooster, waar hem als een bedelaar eene aalmoes gegeven werd; hij bracht er eenige dagen door, terwijl men hem gebruikte voor de nietigste bezigheden in de keuken. Van daar ging hij naar Gubbio waar een zijner vroegere vrienden hem herkende; deze verleende hem gastvrijheid, gaf hem een kort bovenkleed, een lederen gordel, schoenen en een stok; hierin bestond het gewone kostuum van een kluisenaar. In dit boetkleed wijdde deze arme van Christus, deze hartstochtelijke minnaar der nederigheid, zich aan het verzorgen der melaatschen. Deze godsvrucht werd, zooals wij zullen zien, in de middeleeuwen met zekere voorliefde beoefend.

Van nu af aan stelde Franciscus er zijn vermaak in om in de leprozenhuizen te wonen, hij diende de zieken met alle zorg, voorkwam hunne wenschen en toonde hun een diep medelijden. Hij wiesch hunne voeten, verbond hunne wonden, reinigde ze van het vuil en kuste ze op de teederste wijze. Zoo

wijdde deze evangelische geneesheer aan de lichamen de zorgen, welke hij later, met zooveel goed gevolg den zieken naar de ziel zou betoonen. 1) En God zegende dat werk der liefde. Hij ontmoette op zijn weg een arm man, uit de vallei van Spoleto, wiens mond en wangen door een afzichtelijken kanker waren weggevreten, en die, vol van den diepsten eerbied voor Franciscus, diens voeten wilde kussen. Franciscus echter belette hem dit, kuste hem op het gelaat en de zieke was genezen. Ik weet niet, zegt de H. Bonaventura, wat meer te bewonderen! die wondervolle genezing of de heldhaftige nederigheid van dien kus. 2) Reeds in de wereld had hij zich ondanks zijn natuurlijken afkeer, in deze soort van zelfverloochening geoefend. Om hem in deze heilige oefening aan te moedigen, had God hem gezegd: »Franciscus! indien gij mijn wil wilt leeren kennen, dan moet gij verachten en haten, wat gij tot hiertoe naar het vleesch hebt bemind en verlangd. Laat deze nieuwe weg u niet afschrikken, want indien al wat voorheen een genot voor u was, voortaan alssem voor

---

1) *Lavabat ipsorum pedes, ligabat ulcera ... osculabatur etiam ex miranda devotione ... evangelicus medicus mox futurus.* S. Bonavent., Cap. II.

2) *Nescio quod horum magis sit merito admirandum, an humilitatis profunditas in osculo tam benigno, an virtutis praeclaritas in miraculo tam stupendo.* S. Bon., Cap. II.

u moet wezen, al wat u tot hiertoe mishaaide zal u ook van stonde af aan zoet en liefelijk schijnen. 1) In zijne eerste overweging over het ware christelijke leven, had de geest Gods hem leeren inzien, dat dit leven der ziel, evenals een ambacht, verachting der wereld, en evenals de krijgsveld overwinning van zich zelve eischt. Franciscus oefende zich in die goddelijke lessen, en de eerste overwinning welke hij op zich zelve behaalde, bestond in eene, door de liefde bevochten zege over de diepe walg, welke hem het zien van een melaatsche inboezemde. God beloonde hem hiervoor op eene geheel wondervolle wijze. Toen hij namelijk eens te paard door het veld van Assisië reed, zag hij een melaatsche tot hem komen. Bij den eersten oogopslag werd hij met schrik vervuld, maar hij deed zich geweld aan, steeg van het paard en gaf den armen zieke eene aalmoes, terwijl hij diens hand kuste. Een oogenblik later zag hij het vlakke veld over, maar ontdekte niemand meer. 2) Toen dankte hij God in zijn hart, want hij wist, dat onze goddelijke Heiland dikwijls, onder de gedaante van een melaatsche, aan zijne heiligen op aarde

---

1) Statim autem equum ascendens, et se circumquaque convertens, cum campus pateret undique liber leprosum illum minime vidit. S. Bonav., C. I.

2) Lees de schoone legenden van den H. Julianus, van den H. Paus Leo IX en die van Martyrius, in de homelieën van den H. Gregorius den Grooten.

verschenen was; en een weinig tijds voor zijn dood verklaarde de heilige, dat hetgeen hem tot nogtoe in den dienst der melaatschen het bitterste had toegeschenen, van dien dag af voor hem een lichamelijk en geestelijk genot was geworden. Toen eenmaal de orde der Minderbroeders was ingesteld, wilde de gelukzalige patriarch, dat degenen onder zijne kinderen, die niet gestudeerd hadden en voor het predikambt geene geschiktheid bezaten, zich zelven geheel en al als dienaren hunner broeders zouden beschouwen, en de hospitalen zouden bezoeken, om daar met evenveel nederigheid als liefde, den melaatschen de vernederendste diensten te bewijzen. 1) Hij gaf hun zelf het voorbeeld, maakte in hunne tegenwoordigheid de bedden op en verbond de wonden. Vroeg hem iemand om in zijne orde te worden opgenomen, dan liet hij nooit na den nieuweling de opmerking te maken, dat de regel de verzorging der melaatschen voorschreef en deed hij hem eene proef ondergaan. Hij zond allen weg, die geen moed genoeg bezaten, om zich met hart en ziel aan deze werkzaamheden toe te wijden; nam daarentegen iemand deze taak bereidvaardig op zich, dan drukte hij hem met teederheid in zijne armen, zeggende: O mijn broeder, laten wij de

---

1) Ordinava che i frati del suo ordine andando, e stando per il mondo, servissero a' leprosi per amor di Christo. Fioretti di S. Francesco. Cap. XXIV.

melaatschen beminnen en verzorgen : het zijn de » *Christelijke broeders* » bij uitnemendheid. 1)

Een zijner leerlingen Jacobus, bijgenaamd de » eenvoudige, » 2) uit het graafschap Perugia, blonk boven allen uit door den ijver, welken hij bij dit liefdewerk aan den dag legde ; men noemde hem den vader en geneesheer der melaatschen. Franciscus had hem op geheel bijzondere wijze een melaatsche aanbevolen, wiens geheele lichaam slechts ééne wonde was. Door de aanhoudende zorg van Jacobus namen de krachten van den zieke een weinig toe, en meenende dat de frische lucht de genezing zou bevorderen, droeg de ijveraar hem op zekeren dag naar het klooster van Maria der Engelen. Franciscus vond dit eene onvoorzichtige handelwijze. Gij behoeft, zeide hij aan Jacobus, de christelijke broeders niet aldus te vervoeren ; dit past hen noch u ; ik wensch wel dat gij hen dient in het hospitaal, maar niet dat gij hen er uit laat gaan, want daar zijn er velen, die het zien van een melaatsche niet kunnen verdragen. De melaatsche, die zijn weldoener

---

1) *Humiliter autem et charitative exercentes libenter amplectebatur, quibus ut majorem adderet animum et gratiores redderet leprosos, FRATRES CHRISTIANOS EOS appellabat.* Wadding, *Annales Minorum*, tom. I, p. 142.

2) *Prae ceteris claruit in hoc ministerio Jacobus simplex, e comitatu Perusii, qui ob continuam circa leprosoſ curam, vocabatur oeconomus et medicus leproſorum.* Wadding, *Annales minorum*, tom I, pag. 142.

aldus hoorde bestraffen, was hierover zeer bedroefd ; Franciscus merkte het op en aanstonds wierp hij zich voor de voeten van den zieke neder en vroeg hem om vergiffenis. Uit boetvaardigheid wilde hij aan de poort van het klooster, met den melaatsche uit één schotel eten ; daarna omhelsde hij hem en liet hem vergenoegd naar het hospitaal terugkeeren. 1)

Hij genas in het hospitaal een melaatsche, die zoo ongeduldig en driftig was, dat hij de Minderbroeders, die hem verzorgden, met smaadwoorden en slagen overlaadde. Deze ging zelfs zoo ver, dat hij God en zijne heilige Moeder lasterde. De broeders konden al deze gruwelen niet langer verdragen en lieten hem aan zijn lot over. Nu bood Franciscus den zieke zijne diensten aan. » God schenke u den vrede, mijn broeder, » zeide hij hem, » heb geduld, ziekten worden ons door God overgezonden, om onze zielen gezond te maken, en zoo wij ze met onderwerping dragen, hebben zij eene groote kracht. — Wat kan ik van God ontvangen, die mij den vrede en alle goed ontnomen heeft ? gaf de melaatsche toornig ten antwoord. Hoe kan ik geduldig zulk eene aanhoudende pijn verduren ? God heeft mij vergeten, en de broeders hebben mij niet naar behooren verzorgd. » Franciscus bemerkte, dat de booze hem geheel overmeesterd had en verwijderde zich om te bidden. Bij zijne

---

1) Chalippe, vie de St. François, liv V.

terugkomst vond hij den zieke een weinig be-
daard; en toen hij hem vroeg met welken dienst
hij hem het grootste genoegen kon doen, ant-
woordde de melaatsche: »dat gij mij over geheel
het lichaam wascht, want ik zelf kan het van
den stank niet langer uithouden.” Franciscus liet
aanstonds water met welriekende kruiden warm
maken; daarna ontkleedde hij den zieke en begon
hem te wasschen, terwijl een andere broeder het
water uitgoot. En zie, waar de hand van den die-
naar Gods kwam, daar verdween de melaatsch-
heid, en terwijl het lichaam uiterlijk genas, werkte
Gods genade in zijn binnenste, en wiesschen de
tranen, *dat water des harten*, 1) zijne ziel. Na
eenigen tijd in gestrenge boetvaardigheid te heb-
ben doorgebracht, stierf de melaatsche. Hij ver-
scheen aan Franciscus, terwijl deze in een bosch
zijn gebed verrichtte en zeide hem op zachten en
liefelijken toon: »Herkent gij mij, ik ben die me-
»laatsche, welken onze Zaligmaker om uwe ver-
»diensten genezen heeft. Thans ga ik de eeuwige
»glorie binnen, om God te danken, want een groot
»getal zielen zullen om uwentwille gered worden.”
Hij steeg ten hemel en Franciscus voelde zijn
hart met troost vervuld. 2) Zoo beloonde God de

---

1) Eene uitdrukking der oude ridderromans.

2) Dove toccava il Santo con le sue mani, si parti-
va la lepra dall' infermo, e remaneva la sua carne per-
tattamente sana, ... si che, mentre che il corpo si

heldhaftige liefde, die Franciscus den armen christelijken broeders, den melaatschen, toedroeg.

De melaatschheid had na de kruistochten, in de oogen van de Kerk en de geloovigen, een geheiligd karakter ontvangen; men beschouwde haar over het algemeen als een bijzonder bewijs der goddelijke welwillendheid. 1) Deze geheimzinnige ziekte, waarvan de menschelijke wetenschap den sluier nog niet gelicht heeft, was bij de Christenen der middeleeuwen in eere. 2) Christus was der wereld voorzegd als een melaatsche door God

mondava di fuori dalla lepra, l'anima si mondava da peccato dentro perlla contritione. . . . Mi riconosci tu? . . . il leproso disse con soave ed allegra voce: Io son quel leproso che fú sanato da Christo per li tuoi meriti, e oggi me ne vado alla gloria di vita eterna, di che rendo grazie a Dio, ed a te; perciöchè per te molte anime si salveranno nel mondo. . . . E dette queste parole se n' andò al cielo, e S. Francesco rimase molto consolato. Fioretti, Capo XXIV.

1) Zie het uitnemende duitsche werk van Clemens Brantano over de Zusters van liefde, en het heerlijke boek van graaf Xavier de Maistre getiteld: »de melaatsche van de stad Aosta.»

2) Beschouwingen over de zinnebeeldige beteekenis van de melaatschheid vindt men in het boek van Rhabanus Maurus tegen de Joden, Cap. LXVII en LXVIII uitgegeven door D. Martène in zijn »trésor des anecdotes»; zo ook in eene schoone predikatie van den H. Bernardus voor den paaschtijd, uitgaaf Mabillon tom I. pag. 903; en »den armen Hendrik» een duitsch gedicht uit de dertiende eeuw door Hartmann von der Aue.

geslagen en vernederd; 1) en wij lezen in het Evangelie dat, toen de heilige Maria Magdalena balsem uitstortte over de voeten van Jezus, de Heiland bij een melaatsche te gast was; ook wordt de melaatsche Lazarus ons als een zinnebeeld van eene heilige ziel voorgesteld. In één woord, Christus heeft de melaatschen zoozeer bemind, dat de heiligen er steeds naar gestreefd hebben, zich diezelfde gemoedsgesteldheid te verschaffen, ze diep in hun hart te prenten en dezelfde toewijding in hunne daden ten toon te spreiden. Voor de verzorging der melaatschen van Jeruzalem en het Oosten, bracht de katholieke liefde eene geheel voor haar doel berekende ridderorde voort, die een melaatsche tot grootmeester had. Het westen biedt ons eveneens kostbare en treffende voorbeelden van liefde tot de melaatschen. Sybilla, gravin van Vlaanderen, die haar gemaal Theodorik naar het heilige land vergezeld had, beschouwde het als een voorrecht, dat zij te Jeruzalem, in het hospitaal van den heiligen Joannes den aalmoezenier, mocht verblijven, om er de melaatschen te verplegen. De heilige Lodewijk, koning van Frankrijk, droeg hun eene geheel broederlijke genegenheid toe en Hendrik de derde, koning van Engeland, bezocht hen dikwijls in de hospitalen. De heilige Maria d'Oignies wijdde zich aan hun dienst toe; en wie kent niet die schoone

---

1) Et nos putavimus eum quasi leprosum, percussurum a Deo et humiliatum. Isaias. Cap. LIII.

voorbeelden van naastenliefde, ons nagelaten door de jeugdige Elizabeth van Hongarije, die heilige dochter van Franciscus, nederig op den troon, geduldig bij de wederwaardigheden en die geen andere grootheid zocht dan de armen te kunnen helpen? En wien bleef de verhevene zelfopoffering der heilige Catharina van Sienna onbekend? Zij werd zelve door de melaatschheid aangetast, tengevolge van het verzorgen en begraven van een melaatsche, maar weldra waren hare handen weer blank en zuiver als die van een pasgeboren kind. En waren de heilige Odilia van den Elzas, de heilige Judith van Polen, de heilige Edmond van Kantelberg geen wonderen van liefde jegens de arme zieken van den goeden God. In één woord, de Kerk deed zich steeds kennen als de vriendin en beschermster der melaatschen, maar hare liefde was eene voorzichtige. Van het eerste oogenblik af nam zij afdoende middelen ter voorkoming van eene noodlottige besmetting. »Men behoort een groot medelijden »jegens de ongelukkigen te koesteren, zoo spreken »de Vaders der kerkvergadering van Lavaur, met »eene broederlijke liefde moet men de ongeluk- »kigen omhelzen die, overeenkomstig Gods heiligen »wil, door de melaatschheid verteerd worden, »maar wijl deze ziekte besmettelijk is, en wij alle »gevaar willen voorkomen, bepalen wij dat de »melaatschen van de overige geloovigen moeten »afgezonderd worden, dat zij op geene open- »bare plaatsen mogen komen, zooals kerken, mark-

» ten, pleinen, herbergen ; hunne kleeding moet gelijkvormig, hun baard en haar afgeschoren zijn ; » zij zullen eene afzonderlijke begraafplaats hebben, » en altijd een teeken dragen, waaraan men hen » kennen kan." 1)

De zorg over de melaatschen was den bisschoppen in het bijzonder opgedragen. 2) Paus Gregorius II beval den heiligen Bonifacius, dat hij den melaatschen de H. Communie niet mocht weigeren. 3) Men wilde hun ook zelfs de menschelijke vertroosting niet ontnemen ; een melaatsche werd niet van zijne vrouw gescheiden ; die innige band van het huwelijk, dat uit twee lichamen slechts één maakt, werd beschouwd even onontbindbaar te zijn als de heilige en geheimzinnige vereeniging van Christus en de Kerk. 4) Het ceremonieel voor de afzondering der melaatschen is een

1) Concilium Vaurence, Can. 21.

2) III Concilium Lugdunen; anno 583 can. 6. — Zie wat betreft de Kerkvergaderingen en de brieven der pausen, de prachtige verzameling van den Pater Jezuiet Labbe.

3) Epist. XIII. Cap. X. Het Concilie van Worms, can. 31 schreef hetzelfde voor. Zij die door de zoogenaamde »koninklijke ziekte" waren aangetast, werden als melaatschen behandeld. Zie den twaalfden brief van Paus Zacharias aan Bonifacius.

4) Zie een decreet van Paus Alexander III. Een brief van dezen Paus aan den bisschop van Lincoln, leert ons dat men medehelpers zond aan pastoors, die met melaatschheid geslagen waren.

der treffendste gedeelten van de kerkelijke liturgie. Na de Mis voor de zieken gelezen te hebben, 1) kleepte de priester zich in koorhemd en stoel, besproeide de melaatschen met wijwater en geleide hen daarna naar het hospitaal voor melaatschen. Hij wekte hen op tot geduld en liefde, volgens het voorbeeld van Jezus Christus en zijne heiligen. » Mijn broeder, arme van den goeden God, » door het lijden van veel droefheid, kwelling, » ziekte, melaatschheid en andere wederwaardigheden » van dit leven, komt men in het koninkrijk van het » Paradijs, waar geene ziekten meer zijn noch kwel- » lingen, maar allen rein en zuiver zijn, zonder » smet en zonder eenige vlek van onreinheid, en » schitterender dan de zon ; daar zult gij heengaan, » zoo het Gode behaagt ; God geve u zijne genade, » opdat gij, als goed Christen, met geduld deze be- » proeving moogt dragen ; want deze afzondering, » mijn broeder, is slechts lichamelijk ; naar den » geest, en dit is toch het voornaamste, zult gij » altijd, evenzeer als vroeger, deel hebben aan al » de gebeden van onze Moeder de heilige Kerk, alsof » gij alle dagen met de overigen persoonlijk bij

---

1) Reginald, aartsbisschop van Reims, verbood van deze ceremonie een soort van lijkplechtigheid te maken. Aldus in een oud MS. van den heiligen Albinus van Angers, uitgegeven door D. Martène. De antiquis ecclesiae ritibus, tom III. Deze voorzorgsmaatregel bewijst ons met welk eene teederheid de melaatschen behandeld werden.

»den heiligen dienst tegenwoordig waart geweest.
 »En wat uwe dagelijksche behoeften betreft, daar
 »zullen uwe medebroeders in voorzien en God zal
 »u niet verlaten. God blijve met u. Amen.” 1)

Na deze troostvolle toespraak, wachtte den priester het pijnlijkste gedeelte van zijne bediening; hij sprak de vreeselijke verboden der wet uit:

1. Ik verbied u ooit binnen te gaan in eene kerk of een klooster, te komen op eene jaarmarkt, in een molen, op een marktplein of in gezelschappen.

2. Ik verbied u uit uw huis te gaan zonder het gewaad van een melaatsche aan te hebben, opdat men u kunne kennen; zoo ook u barrevoets in het openbaar te vertoonen.

3. Ik verbied u ooit uwe handen of iets wat tot uwe kleeding behoort in eene rivier of een fontein te wasschen of daaruit te drinken; indien ge drinkwater begeert, put het met uw vaatje en met uw nap.

4. Ik verbied u eene zaak aan te raken, waarop gij biedt of die ge koopt, zoolang zij de uwe niet is geworden.

5. Ik verbied u eene herberg binnen te gaan; zoo gij wijn begeert, hetzij gij dien koopt of dat men u dien geeft, laat hem in uw vaatje doen.

6. Ik verbied u, wanneer gij op weg zijt en gij ontmoet een of ander persoon, die tot u

---

1) Het laatste gedeelte van deze toespraak is genomen uit een ritueel van Reims, uitgegeven in 1585.

spreekt, u zelve onder den wind te plaatsen alvorens gij antwoordt.

7. Ik verbied u door eene nauwe straat te gaan opdat gij niet een of ander persoon tegenkomt, die u niet kan ontwijken.

8. Ik verbied u, wanneer gij ergens voorbij gaat, aan eene put of een touw te raken indien gij geene handschoenen aan hebt.

9. Ik verbied u kinderen aan te raken of hun iets te geven.

10. Ik verbied u uit andere gereedschappen dan de uwe te eten of te drinken.

11. Ik verbied u in gezelschappen te eten en te drinken behalve met uwe lotgenooten.

Daarna nam de priester aarde van het kerkhof, en strooide ze uit over het hoofd van den zieke en zeide: sterf aan de wereld en word herboren voor God!... O Jezus, mijn Verlosser, gij hebt mij uit aarde gevormd, gij hebt mij een lichaam geschonken, doe mij herleven ten jongsten dage. 1)

Die woorden zijn pijnlijk voor een mensch, die in het midden van de maatschappij geleefd heeft, en die aldus de heiligste genegenheden zijns harten gebroken, zijne edelste verlangens verijdeld ziet. De melaatsche stond daar dan ook roerloos, zijn leven hield op; daar was in hem iets van de rust, waardoor het verscheiden eens christen

---

1) Ex rituali ecclesiae Catalaunensis. D. Martène, tom III, p. 542, in 4o.

zich kenmerkt. Het volk zong: Al mijne beenderen zijn geschokt, mijne ziel is aan verwarring ten prooi; ALLELUJA. Heer ontferm u onzer en geef ons de gezondheid weer. De priester las het evangelie van de tien melaatschen; daarna zegende hij het gewaad en het schamele huisraad van het leprozenhuis, 1) en gaf hem op de volgende wijze ieder voorwerp over. Bij het overgeven van het habijt, dat men housse 2) noemde, zeide hij: »Mijn broeder ontvang dit kleed, en draag het ten teeken van nederigheid, ik verbied u voortaan zonder dit gewaad uw huis te verlaten. In den naam des Vaders en des Zoons en des heiligen Geestes.»

En terwijl hij hem het vaatje aanbood:

»Ontvang dit vaatje om er in aan te nemen wat men u te drinken zal geven, en ik verbied u, op straffe van ongehoorzaamheid, uit rivieren, fonteinen of openbare putten te drinken, of op de eene of andere wijze er u, of uwe lakens, hemden en alles wat verder uw lichaam mocht hebben aangeraakt, in te wasschen.»

En terwijl hij hem den klapper gaf.

»Ontvang dezen klapper ten teeken dat het u verboden is zonder noodzakelijkheid, iemand anders dan uws gelijken toe te spreken, en zoo gij ergens behoefte aan hebt, moet gij het vragen door mid-

---

1) D. Martène. De antiquis Ecclesiae ritibus, tom. III. p. 536.

2) Housse, eigenlijk »scharbrak of paardenkleed," was een gewaad dat tot op de voeten hing. VERTALER.

del van den klapper, en u zelven ver van de lieden en onder den wind plaatsen.”

Bij het aanbieden van de handschoenen :

»Ontvang deze handschoenen, die u herinneren dat het u verboden is, iets met de bloote hand aan te raken, behalve hetgeen u toebehoort en niet in de handen van anderen behoeft te komen.”

Bij het aanbieden van den knapzak :

»Ontvang dezen knapzak om er in te doen, hetgeen de gegoeden u zullen schenken, en denk er aan, God voor uwe weldoeners te bidden.”

Een melaatsche moest hebben een doosje, schoenen, schouderlappen, een linnen kleed, een bovenkleed, een kaproen, twee paar zwachtels, een vaatje, een trechter, een lederen riem, een mes, een houten nap, een met katoenpluis gevuld bed, een kussen en een deken, twee paar bedlakens, een bijl, een kastje met slot, een tafel, een zitbankje, een lamp, een napje, een waschkom, eetschalen, een waterbekken, een pot om vleesch te koken. Al die ruwe voorwerpen werden gezegend en geheiligd door het gebed der Kerk. Daarna nam de priester den melaatsche bij het kleed, en leidde hem zijne cel binnen. Hij zeide: ziehier mijne woonplaats voor immer, ik zal haar bewonen; zij is het voorwerp mijner verlangens. 1) Dan plantte men voor de deur een houten kruis, waaraan men een offerblok bevestigde, om de aalmoes te ontvangen die de ge-

---

1) Rituale ecclesiae Catalaunensis.

loovige pelgrim, in ruil voor de gebeden vanden afgezonderden zieke, er in kwam werpen. De priester legde er het eerst zijn offer in, en al het volk volgde zijn voorbeeld.

Na deze plechtigheid vol droefheid en hoop, keerden de geloovigen, voorafgegaan door het groote processie-kruis, naar de kerk terug. Daar wierpen allen zich ter aarde neder, en de priester zong met verheffing van stem, dit roerende gebed: 1) »O Almachtige God, die, door het lijden van uw eenigen Zoon, den hoogmoed vanden ouden vijand verpletterd hebt, verleen aan uw dienaar het noodige geduld om in den geest van godsvrucht en met geduld de kwalen te verdragen, waarmede hij geslagen is. Amen.» Al het volk antwoordde: »Amen, zoo zij het.»

Zoo waren de zieken van den goeden God uit de maatschappij verbannen. Gelukkig zoo zij deugzaam en onderworpen waren; dan toch werden zij, geheel het land door, aangezien als personen, die hoog verheven waren in de zedelijke orde. Verbannen op aarde, beroofd van al de illusiën die het gewone leven veraangenamen, van al die menschelijke hulpmiddelen welke het vergemakkelijken, sleepte de melaatsche in nederigheid en stille droefheid, zijn leven voort. Wij daarentegen die het levendig geloof dier tijden verloren hebben, wij kunnen niet begrijpen, wat de goddelijke barm-

---

1) Rituale Remense.

hartigheid voor het lijden gedaan heeft; zij heeft met hare weldaden het ongeluk tot aan zijn laatste grens vervolgd. De godsdienst en de natuur zijn voor die leden der menschelijke familie, welke door de wereld onterfd worden, eene onuitsprekelijke bron van verhevene geneugten. In de middeleeuwen vereerde men den melaatsche als een geloofsbelijder; 1) men vereerde dien mensch, wien de hemel zulke geheimzinnige vertroostingën schonk, met de hartelijkste namen. 2) De getrouwste aller vrienden liet den arme ongelukkige niet aan zijn lot over, maar vervulde zijn hart met eene stille vreugde, die door geen onrust vergald werd; zoo waar is het dat het geluk slechts in de goederen, die de hemel ons biedt, te vinden is.

1) Men leest in het oude ritueel van Reims, uitgegeven in 1585, dat bij de nitvaart van een melaatsche, de mis van de belijders niet mocht gezongen worden: *Nec debet dici missa: Os justi meditabitur sapientiam, ut pro confessore, quemadmodum hactenus fieri solebat in aliquibus locis.*

2) Men noemde hen: »de zieken van den goeden God, de beminde armen van den goeden God, de edele lieden.» Alleen op den Paaschdag mochten de melaatschen hun graf verlaten ter gedachtenis aan de verrijzenis van onzen Heer Jezus Christus. In eene kleine kerk bij Dyon zagen wij het graf van een melaatsche. Daar kan men zich een juist denkbeeld vormen van de levenswijze en van het huisraad dier ongelukkigen. M. Maillard de Chambure, al te vroeg aan de archeologische wetenschap ontvallen, heeft in de archieven van Bourgonje, eene zeer groote en juiste teekening er van doen plaats.

HOOFDSTUK III.

De H. Franciscus herstelt de kerken van den H. Damianus, den H. Petrus en de H. Maria der Engelen. — Zijn huwelijk met de heilige armoede. — Verblijf te Rivo-Torto. — Innocentius III keurt den regel van den H. Franciscus goed. — Bijzonderheden omtrent de leerlingen — Verblijf bij de H. Maria der Engelen.

1206—1212.

Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Jesus autem dixit illis ... omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit. S. Matth. Cap. XIX.

De stem van den gekruiste ruischte altijd in de ooren van Franciscus. Hij wilde, gehoorzaam aan het bevel, de kerk van den H. Damianus herstellen. Gelukkig door de oefening der christelijke

liefde, waarop hij zich in het hospitaal der me-
laatschen te Gubbio, met evenveel nederigheid als
volharding, had toegelegd, kwam hij te Assisië te-
rug, en sloeg de handen aan het werk, zonder
zelfs terug te denken aan de droevige en onaan-
gename tooneelen van de vervolging, hem door
zijn vader aangedaan. Hij trad zijne vaderstad
binnen, zooals weleer de profeten binnen de steden
van Juda: hij ging heen en verkondigde langs de
straten de grootheid van God, de ellende der Kerk
en zeide met eenvoud: »Die mij één steen geeft
»zal ééne belooning hebben, die mij er twee geeft
»zal er twee hebben, en die mij er drie geeft zal
»er drie hebben.» 1) Velen zagen hem aan voor
een krankzinnige, verachtten en bespotten hem;
anderen waren tot schreiens toe bewogen, bij het
zien van zijn plotselingen overgang van de ijdel-
heid dezer wereld tot de geestverrukking der god-
delijke liefde. 2) Franciscus verachtte de bespot-
ting en werkte met volharding voort aan de stof-
felijke herstelling der kerk, alvorens hij ging ar-

---

1) Qui mihi dederit unum lapidem, unam habebit
mercedem; qui autem duos dederit, duas habebit mer-
cedes; qui vero tres totidem mercedes habebit. Vita a
tribus sociis, C. II.

2) Alii vero pietate commoti movebantur ad lacrymas,
videntes eum de tanta lascivia et saeculi vanitate ad
tantam ebrietatem divini amoris tam cito venisse. Vita
a tribus sociis, Cap. II.

beiden aan hare geestelijke hervorming, die van veel meer gewicht was.

Men zag nu den jongeling van een fijn en tenger gestel, steenen en andere bouwstoffen, welke bij het metselwerk benoodigd waren aandragen, en dienen als handwerksman. 1) Hij herstelde bovendien nog de oude kerk van den heiligen Petrus, buiten Assisië gelegen, en de kleine kapel van Portiuncula, waar de Engelen bij zijne geboorte gezongen hadden. Hij deed al deze dingen, vooreerst om te voldoen aan zijne godsvrucht jegens de heilige Moeder Gods en den Prins der apostelen, om zich te versterven, en zijne handen eene heilige bezigheid te verschaffen; maar tevens voorzag hij, dat deze arme en onaanzienlijke kerken eens de wieg van eene groote familie en hoog vereerde heiligdommen zouden worden, en hij volvoerde dit werk met de liefde en zoete vreugde van een vogel, die voor zijne jongen, in de eenzaamheid, een nestje bouwt. » Help mij, » zeide hij in het Fransch aan de werklieden van den heiligen Damianus, » eens zal op deze plaats een klooster verrijzen van » voorname jonkvrouwen van een zeer heilig le- » ven, die den hemelschen Vader en geheel de Kerk » zullen verheerlijken. » 2)

---

1) Ipse enim qui tam delicatus erat in domo paterna, propriis humeris lapides ferebat. A tribus sociis, C. II.

2) Venite et adjuvate me in opere ecclesiae S. Damiani quae futura est monasterium dominarum, quarum fama

Die drie steenen tempels waren het beeld van de drie geestelijke gebouwen, welke hij moest oprichten. Zoo ging hij van hetgeen onder het bereik der zinnen valt, tot hetgeen alleen door de ziel wordt opgemerkt, en verhief hij zich steeds tot nog hooger denkbeelden, tot dat hij eindelijk in staat was de Kerk van Jezus Christus met drie groote heerscharen van zegepralers te verrijken. 1) De priester der kerk van den heiligen Damianus had medelijden met den godvreezenden werkman, en zette hem, die den dag in zwaren arbeid had doorgebracht, 's avonds een maaltijd voor. Gedurende eenige dagen nam Franciscus dit liefdeblijk aan, maar weldra maakte hij bij zich zelven deze opmerking: zult gij overal waar ge komen zult een priester vinden, die u evenveel goedheid zal be- toonen? Neen, dit is het arme leven niet, dat gij u hebt uitgekozen; gij moet met eene schaal langs de huizen gaan en daarop ontvangen alles, wat u uit naastenliefde zal geschonken worden. Zóó behoort gij te leven uit liefde tot Hem, die arm geboren werd, armoedig leefde, dien men naakt aan het kruishout vastklonk, en na zijn dood in een

---

et vita in universali ecclesia glorificabitur Pater noster coelestis. A tribus sociis, Cap. II.

1) Ut non solum a sensibilibus ad intelligibilia, a minoribus ad majora, ordinato progressu conscenderet; veram etiam ut quid esset facturus in posterum, sensibili foris opere mysterialiter praesignaret. S. Bonaventura, Cap. II.

vreemd graf begroef. 1) Den volgenden dag ging hij zijn voedsel bedelen en zette zich op straat neer om te eten; zijn hart en hand deinsden terug hij het zien van dat walgelijk mengelmoes, maar de vader der armen versterkte zich inwendig, en na zich zelven dit overblijfsel van zinnelijkheid verweten te hebben, at hij met smaak. 2) Hij zeide tot den goeden priester van St. Damianus: » Draag geen zorg meer voor mijn voedsel, » ik heb een uitmuntenden huishouder en zeer bekwamen kok gevonden, die de kunst om spijzen » te bereiden zeer goed verstaat.”

Pietro Bernardone was intusschen zeer verbit- terd tegen zijn zoon, die als een bedelaar in Assisië rondliep, terwijl hij er als een rijk en ge- eerd man had kunnen leven; en wanneer hij hem ontmoette, dan verwenschte en overlaadde hij hem met smaadwoorden. Het goede hart van Francis- cus was vervuld van droefheid over den haat, wel- ken zijne familie jegens hem aan den dag legde. Hij ging naar een zeer arm man uit de laagste volksklasse, die eveneens bedelde, en zeide hem: » Gij zijt mijn vader; kom met mij, wij zullen onze aalmoezen samen deelen. Als mijn vader Ber-

---

1) Vita a tribus sociis, C. II.

2) Quando autem voluit comedere illa diversa cibaria simul posita, horruit primo . . . , tandem vincens seipsum, coepit comedere, et visum est illi, quod in comedendo electuarium aliquod, nunquam fuerat sic delectatus. A tribus sociis, Cap. II.

nardone mij verwenscht, zal ik u zeggen : zegen mij, vader, en dan moet gij mij zegenen." Zoo geschiedde het. Franciscus zeide met een opgeruimd gelaat tot Bernardone : » Geloofst gij niet, dat God mij een anderen vader kan geven, die zegenwenschen over mij uitspreekt in plaats van uwe verwenschingen." 1) Toen hij eens bevend van koude, slechts met zijn armoedig kluzenaarskleed bedekt in eene kerk bad, zeide Angelo, zijn jonge eenige broeder, tot een zijner vrienden : » Vraag eens aan Franciscus of hij u voor een stuiver zweet wil verkoopen." Van hemelschen vrede vervuld, gaf Franciscus in het Fransch ten antwoord : » Dit zweet zal ik zeer duur aan God verkoopen." 2) Zoo bracht hij in armoede, vernedering en zwaren arbeid de jaren 1206 en 1207 door. In het volgende jaar troffen hem op geheel bijzondere wijze, terwijl hij in de kerk van de heilige Maria der Engelen de Mis der apostelen bijwoonde, deze woorden van het Evangelie : » Draagt noch goud, noch zilver, noch kopergeld, noch reiskorf, noch twee onderkleeden, noch voetzolen, noch wandelstok." 3)

Dit was voor hem als eene verschijning van de

1) Non credis, quod Deus potest mihi dare patrem benedicientem mihi contra maledictiones tuas? Vita a tribus sociis, C. II.

2) Dicas Francisco quod saltem unam nummatam de sudore vendat tibi. Quod audiens vir Dei, in fervore spiritus, gallice respondit: Ego Domino meo care vendam sudorem istum. A tribus sociis, C. II.

3) S. Matth. C. X.

rijke en schoone evangelische armoede. Ziedaar, riep hij uit, wat ik zoek; ziedaar wat ik uit geheel mijn hart wensch; 1) en dadelijk wierp hij zijne beurs en zijn stok weg, trok zijne schoenen uit, deed eene grove en ruwe pij aan, met een koord als gordel, en ging zijn medeburgers de boetvaardigheid preeken.

Van dit oogenblik af was de orde der Minderbroeders gegrondvest. (1208). Die talrijke Franciskaner familie, welke het aanschijn van Kerk en wereld vernieuwde, is het kind uit het huwelijk, dat Franciscus met de armoede gesloten heeft. God zegende dat heilig echtverbond; Hij heeft hun gezegd: Gaat, groeit aan en vermenigvuldigt; en dat vruchtbare woord is op wondervolle wijze in vervulling gegaan.

Dit huwelijk is verheerlijkt geworden door de drie groote machten der aarde, door Dante, Bossuet en Giotto.

De oude zanger der »Divina Comoedia» riep in eene geestverrukking van het Paradijs uit:

Er breidt zich tusschen den Tupijn en 't beekje,
Dat van den heuvel stort, dien zich de zaal'ge
Ubaldu koos, eene vruchtbre helling uit.

Vanwaar Perugia door zijn zonnepoort
En hitte en koude voelt; en waar Nocera
Met Gualdo achter weent om 't harde juk.

---

1) Hoc inquit, est quod totis viribus cupio ad implere.
A tribus sociis, Cap. II.

Op deze helling nu, waar zij haar steilte
 Het meeste breekt, werd de aarde een zon geboren
 Gelijk vaak deze van den Ganges opstijgt.

En daarom hij die van deez' plaatse spreekt,
 Zeg' niet Assisië, dat te weinig uitdrukt,
 Maar 't oosten, zoo hij naar den aard wil spreken.

Niet ver bevond hij zich nog van zijn opgang,
 Of hij begon met van zijn groote deugd
 Reeds eenige kracht onze aard te doen gevoelen.

Want jong kwam hij in strijd reeds met zijn vader,
 Om zulk een vrouwe, wie niet eens de deur,
 Zoo min als voor den dood, met blijdschap opent.

Doch voor het oog van 't geestelijk gezag
Et coram patre werd hij één met haar,
 En had van dag tot dag haar sterker lief.

Van d' eersten gâ beroofd, veracht, verwaarloosd,
 Voor elfhonderd jaar en meer, helaas!
 Bleef, tot hij kwam, deez' weduw zonder aanzoek.

Het baatte niet dat hij, die heel de wereld
 Een schrik aanjoeg op 't klinken van zijn stem,
 Haar aantrof onbezorgd, bij Amikleet.

Noch baatte 't, zoo standvast en onvervaard
 Te zijn, dat, waar Maria aan den voet
 Vertoefde, zij met Christus 't kruis besteeg.

Opdat ik echter niet te duister blijve,
 Zoo houd, in mijn verhulde taal, Franciscus
 En de Armoë voor dit tweetal minnenden.

Hun samenstemming, hun zoo vreugdig aanschijn,
 Hun liefde en zoete blik en wond're werking,
 't Wekte alles de allerheiligste gedachten,

Zoo zeer, dat de eerbiedwaarde Bernard zich
 Ontschoeide en ijlings zooveel vrede volgde,
 Ja zelfs, hoe ijlend, zich te langzaam waande.

O rijkdom ongekend! waarachtig goed!
 Ontschoeiden zich Sylvester en Egidius
 Den Bruidegom volgend, — 't was om zulk een Bruid.

De vaderlijke meester trok door 't land
 Met zijn beminde gade en zijn gezin,
 Dien 't nederig gordelkoord reeds had verbonden.

Hem drukte op 't voorhoofd geen oned'le schaamte,
 De zoon te zijn van Pietro Bernardone,
 Noch om 't verbazend onaanzienlijk aanschijn;

Maar koninklijk bracht hij zijn strengen regel
 Voor Innocentius, en verkreeg van hem
 Het eerste zegel op zijne orde.

En toen de schaar der armen achter hem
 Steeds aanwies, wier bewonderingswaardig leven
 Men 't best in 's Hemels glorie zingen kan,

Zag men den heil'gen wensch van 't hoofd der kudde,
 De kroon ten tweeden male toegewezen
 Van d' eeuw'gen Geest en uit Honorius' hand.

En nadat hij, uit dorst naar 't martelaarschap
 In tegenwoordigheid des trotschen Sultans
 Den Christus had gepredikt en zijn volgers;

Doch, te weerbarstig voor bekeering 't volk
 Bevindend, en om niet vergeefs te toeven
 De vrucht weer bij Itaaljes kruid gezocht had ;

Ontving hij tusschen d'Arno en den Tiber
 In 't rotsgebergte, van Christus 't laatste zegel,
 Twee jaren door zijn leden sinds gedragen.

Toen 't Hem, die tot zulk heil hem had verkoren,
 Behaagde hem tot die genâ te voeren
 Die hij verwierf door zooveel zelfvernederings,

Beval hij als aan wettige erfgenamen,
 Zijn broed'ren, die zoozeer beminde gade,
 En bad hen, haar getrouw steeds te beminnen.

En uit haar schoot verlangde deze ziel
 Zoo heerlijk tot haar rijk terug te keeren,
 Geen and're lijkbaar wenschend voor haar lichaam.1)

De groote Bossuet, die de uiterste grens der
 welsprekendheid bereikt heeft, en uit de volheid
 des geloofs, als een arend uit de hoogte des he-
 mels, de verhevenste lessen op aarde bracht, ver-
 volgt aldus het lied van Dante :

»Dit kleine Kind van Bethlehem, zoo noemt
 Franciscus mijn meester, deze Jezus, die rijk was,
 maar arm werd uit liefde tot ons, om, zooals de
 heilige Apostel Paulus zegt, ons te verrijken door zijn
 nooddrift ; deze arme Koning, die bij zijne intrede

---

1) Metrische overzetting van den hooggeleerden heer
 Prof. A. S. Kok.

in de wereld geen kleed vond, dat zijner grootheid beter voegde dan dat der armoede; heeft zijne ziel in verrukking gebracht. Mijne lieve armoede, zeide hij, hoe laag uwe geboorte ook moge wezen volgens het oordeel der menschen, ik acht u hoog, wijl mijn meester u tot zijne echtgenootte koos. En inderdaad, hij had gelijk, Christenen! Wanneer een koning eene dochter uit het volk huwt, wordt zij koningin; door haar huwelijk met den vorst wordt zij in den adelstand verheven; haar huis deelt in haar adeldom; hare ouders worden gewoonlijk tot de hoogste betrekkingen geroepen, en hare kinderen zijn de erfgenamen van het koninkrijk. Zoo ook is de armoede, men moge zich daartegen verzetten of daarover mompelen, door haar huwelijk met den Zoon Gods eene adellijke en aanzienlijke vrouw geworden. Sinds dien tijd zijn de armen de vertrouwelingen van den Heiland, en de eerste dienaren van het geestelijk koninkrijk door hem op aarde gevestigd. En in die wondervolle rede van af dien geheimzinnigen berg door Jezus voor eene menigte toehoorders gehouden, verwaardigde hij zich niet de rijken toe te spreken, tenzij om zijne bliksems tegen hun hoogmoed te slingeren, maar Hij richtte het woord tot de armen, zijne goede vrienden; Hij zeide hun met eene buitengewone vertroosting des harten: O armen, wat zijt gij gelukkig, want aan u behoort het rijk der hemelen! Gelukkig dan, ja duizendwerf gelukkig de arme Franciscus, de vurigste,

de meest verrukte, indien ik mij zoo mag uitdrukken, de uitzinnigste minnaar der armoede, die ooit in de Kerk geweest is! — Met welk een bovenmatigen ijver heeft hij haar niet omhelsd! 1)

Treedt men de kerk in de benedenstad van Assisië binnen, dan staat men, vervuld van bewondering en vromen eerbied, onwillekeurig stil voor een groot fresco van het gewelf. Wie is in staat al de wonderen van dit verheven kunstgewrocht te schetsen! Daar ziet gij den verzezen Christus staan met die schitterende kalmté, welke, gedurende de laatste veertig dagen van zijn leven op aarde, zijn goddelijk aanschijn bestraalde; Hij biedt den nederigen Franciscus de hand van eene jonge dochter, en Franciscus steekt haar den trouwring aan den vinger als onderpand van een eeuwig verbond. Deze schoone bruid is met rozen en lichtstralen gekroond, liefelijk stralen hare oogen, terwijl een bekoorlijk lachje om hare lippen speelt, maar haar kleed is grof en gelapt, en het bloed vloeit uit hare doorwonde voeten; zij wandelt op een, met doornen en scherpe steenen bezaaid, ruw en moeilijk pad. De kinderen der wereld beledigen haar, werpen haar met steenen, slingeren haar scheldwoorden naar het hoofd, en overladen haar met verwenschingen en slagen.... Het is de heilige christelijke armoede.... De koren der Engelen springen op van vreugde, en zijn in diepe vereering

---

1) Bossuet. Lofrede op den H. Franciscus van Assisië.

voor deze geheimvolle vereeniging. Een engel der gerechtigheid drijft de gierigaards uiteen en die ontaarde kloosterlingen, die met welgevallen hunne geldzakken liefkoozen, terwijl een engel der barmhartigheid den jongen rijken man, die zijne goederen den armen uitdeelt, het zoete geluk der armoede binnenleidt; boven geheel dit heilige en vrede ademende schilderstuk bieden de engelen der offeranden aan God de huizen, de kleederen en rijkdommen aan, die men uit liefde tot Hem verlaten heeft.

Uitgelokt door den liefelijken geur der deugden van Franciscus, omhelsden weldra eenige leerlingen de boetvaardigheid met eene heldhaftige toewijding; 1) staan we hier een oogenblik stil om het portret te schetsen van deze eerste apostelen van de godsdienstige hervorming der wereld door de armoede en de zelfverloochening. Een rijk en aanzienlijk man in Assisië, Bernard van Quintavallis geheeten, wilde beproeven of de onthechting van Franciscus aan de goederen dezer aarde uit heiligheid voortkwam of wel kleingeestigheid diende genoemd te worden.

Hij verzocht den heilige bij hem te gast en volgens toenmalig gebruik sliepen beiden in dezelfde kamer. Bernardus veinsde te slapen en sloeg opplettend acht op Franciscus, die geknield, met uit-

---

1) Een oude dichter zegt sprekende van Zéno: *Esurire docet et invenit discipulos*, wat echter nog meer op den H. Franciscus van toepassing is.

gestrekte armen, en onder het storten van heete tranen van liefde, onophoudelijk uitriep: Mijn God en mijn al! 1) Hij is waarlijk een man Gods, zeide Bernardus tot zich zelve, 2) terwijl hij zich zijne traagheid in het beoefenen der deugd, en zijne liefde voor de vergankelijke rijkdommen verweet. Eenige dagen later, nadat de genade wondervol op zijn hart had gewerkt, zeide hij aan Franciscus: »Indien een slaaf van zijn meester een schat had gekregen, en er geen behoefte aan had, wat zou hij dan moeten doen? — Hij behoorde het zijn meester weer te geven, antwoordde Franciscus. — »Dan zal ik, hernam Bernardus, aan den Heer de aardsche goederen teruggeven, waarmede Hij mij begiftigd heeft.» »Gij gaat eene gewichtige taak ondernemen, antwoordde Franciscus, wij dienen hier God om raad te vragen. Laten wij naar de kerk gaan, de H. Mis hooren en na het gebed zal de H. Geest ons den weg wijzen, dien wij te volgen hebben.» 3)

1) *Totus ignitus indicibilibus lacrymis, facie et manibus in coelum protensis, haec verba frequenter repetebat: Deus meus et omnia.* Petrus Rodulphius. *Historia Seraphica* pag. 58 in folio.

2) *Vere hic homo est a Deo.* Thomas de Celano, *Cap. IV.*

3) *Ergo, inquit Bernardus, temporalia quae mihi concessit Dominus, illi reddam? Cui Franciscus: Arduum sane id est, quod percunctaris, Bernarde, explorandum est consilium a Deo; eamus ad ecclesiam, audiamus missam, et oratione praemissa, a Domino quid futurum sit indicabitur.* Petr. Rodulp. *Hist. Seraph. p. 58.*

Daar op denzelfden dag Petrus van Catana, een ander inwoner van Assisië, Franciscus om het privilegie zijner armoede kwam vragen, gingen zij met hun drieën naar de kerk. Er bestond destijds, onder het volk, eene zeer gebruikelijke manier om den goddelijken wil te raadplegen; men opende namelijk, ter eere van de drie personen der heilige Drievuldigheid, driemaal achtereenvolgens het Evangelieboek op het altaar, en het eerste vers dat onder de oogen viel, werd als eene onfeilbare uitspraak van God aangezien. Het behaagde den Heer meermalen dit eenvoudig en kinderlijk vertrouwen te zegenen. 1) Bij de eerste opening van het boek las Franciscus: Wilt gij volmaakt zijn, ga, verkoop wat gij bezit, en geef het aan de armen; 2) bij de tweede: neem niets mede op weg; 3) en bij de derde opening: Indien iemand mijn volgeling wil wezen, hij verloochene zich zelf, neme zijn kruis op en volge mij. 4) Ziedaar, zeide Franciscus tot zijne gezellen, ziedaar den regel dien wij volgen moeten; ziedaar den raad Gods; gaat en volvoert, wat gij zoo even gehoord hebt. 5) Zij gingen, verkochten hunne

---

1) S. Thomas Secunda Secundae, quest. XCXV, art. 8.

2) Matth. CXIX.

3) Marc. C, VI.

4) Matth. Cap. XVI.

5) *Fratres haec est vita et regula nostra, et omnium qui voluerint nostrae societati conjungi, ite igitur, et sicut audistis, implete. Vita a tribus sociis, C. III.*

goederen en deelden de opbrengst er van aan de armen uit.

Franciscus en zijne twee zonen namen hun intrek in een klein, verlaten hutje, gelegen in de vlakte van Rivo Torto, aldus genaamd naar eene kronkelende beek, die er doorloopt. Petrus van Catania werd later de eerste vicaris-generaal van den heiligen Stichter; hij stierf na een werkzaam en deugdenrijk leven. De wonderen, die op zijn graf geschiedden, stoorden de kloosterlingen in hunne eenzaamheid. Franciscus zeide toen tot zijn welbeminde zoon: »Broeder Petrus, gij hebt mij tijdens uw leven steeds op mijne wenken gehoorzaamd; ik verwacht, dat gij mij thans evenzeer zult gehoorzamen. Zij, die uw graf bezoeken, strekken ons tot grooten last; om hen is onze armoede gewond, en wordt het stilzwijgen niet meer onderhouden; ik beveel u daarom krachtens de heilige gehoorzaamheid, dat gij ophoudt met wonderen te doen." 1) Zoo gehoorzaamde men in de orde van Franciscus tot in den dood.

Bernardus van Quintavallis werd met verschillende gewichtige zendingen belast, hij was het,

---

1) Wadding *Annales Minorum*. tom. III. — Ottavio bisschop van Assisi, *Lumi Serafici di Porziuncula*, pag. 41. De H. Bernardus hield op mirakelen te doen op bevel van Goswinus, abt van het Klooster van Citeaux. *Vita S. Bernard. Lib. VII, C, XX, VIII*, tom II, editio Mabillon.

die de Minderbroeders in het geleerde Bologna vestigde; het was geene gemakkelijke taak naast de hoogmoedige dwaasheid van geleerden en doctoren, de armoede en de dwaasheid des kruizes te verheffen.

Hij werd door het volk met spot en beschimping ontvangen; de kinderen trokken hem aan zijn kap en zijne pij en wierpen hem met slijk en steenen; de volwassene menschen, verwaander maar even onverstandig als zij, zagen op hem neer met dien minachtenden lach, welke duizendmaal wreeder is dan beledigingen; Bernardus echter bleef kalm bij dit alles en op zijn gelaat lag de rust van een volmaakt geduld. 1) Een beroemd doctor der Universiteit zeide, bij het zien van zooveel deugd en zooveel standvastigheid, tot zichzelve: »Deze mensch moet een heilige zijn»; en op Bernardus toetredende, vroeg hij hem; wie hij was en wat hij in Bologna was komen zoeken. In plaats van hem te antwoorden, bood Bernardus hem den regel van den heiligen Franciscus aan. De doctor las dien en getroffen door zooveel volmaaktheid, zeide hij tot zijne vrienden, die hem omringden: »Waarlijk, dit is de volmaaktste instelling, die men ooit gezien heeft; zulke mannen zijn heiligen; vervloekt zijn zij, die hem vervloeken.» En tot Bernardus zeide hij: »Indien gij een huis begeert, waar gij God kunt dienen, ik zal

---

1) *Sempre patientissimo, con volto allegro non si lamentava, ne si turbava. Fioretti di S. Francesco, Cap. IV.*

het u van ganscher harte geven." Bernardus nam het aanbod aan, maar weinige dagen later keerde hij, daar hij zich door iedereen geëerd zag, naar Franciscus terug en zeide hem : » Vader ! alles is in de stad Bologna gereed, zend er broeders heen." De heilige Franciscus was zeer verheugd, dankte God, die aldus de arme leerlingen van het kruis verspreidde, en zond broeders naar Bologne en in geheel Lombardije. 1) Wij zullen Bernardus terugvinden op missie in Spanje, waar de Engelen des hemels hem de rivieren hielpen oversteken. 2) Als hij genoeg had gestreden in het werkende leven, troostte God hem en versterkte hem inwendig door de overweging ; onder het lezen der heilige Mis was hij met den geest in den hemel opgenomen, en dikwijls zagen broeders en reizigers hem, in de bosschen der Appenijnen, in geestverrukking en innig verkeer met God. 3)

Zeven dagen nadat Franciscus zijne twee eerste leerlingen had ontvangen, vatte Aegidius, een ander inwoner van Assisië, het plan op zijne vrien-

1) Et ando da Francesco e disse gli: Padre il luogo è appresso la città di Bologna, mandate gli delli frati ... all' hora S. Francesco, ringraziò Dio che cominciava a dilatare i poveri discepoli della croce. Fioretti C, IV.

2) Disse l'angelo: Passiamo insieme e non dubitare. E pigliatolo per mano in un batter d'occhio lo passo di là dal fiume. Fioretti, C. III.

3) Stava solo sulle cime de' monti altissimi contemplando le cose celesti. Fioretti, C. XXVII.

den na te volgen, maar hij kende de plaats hunner afzondering niet. Na in de kerk van den H. Georgius de Mis te hebben gehoord, ging hij de stad uit, en toen hij daar drie wegen voor zich open zag, zond hij dit gebed tot God op: »Heer, heilige Vader, ik bezweer u bij uwe barmhartigheid, indien ik moet volharden in deze heilige roeping, geleid dan mijne schreden en breng mij ter plaatse, waar uwe dienaren wonen.» En hij koos instinctmatig een der drie wegen; weldra bemerkte hij Franciscus, die in het bosch zijn gebed verrichtte, hij wierp zich voor diens voeten, en vroeg hem de gunst, om in zijn gezelschap te worden opgenomen. Franciscus kende inwendig het geloof en de zuiverheid van Aegidius, en zeide hem: »Mijn lieve broeder, gij verlangt dat God u opneeme onder het getal zijner dienaren en krijgsknechten; dit is geen geringe genade; het is als wanneer de keizer in Assisië kwam om er een gunsteling te zoeken; iedereen zou bij zich zelve zeggen: God geve, dat ik het zij. Ziedaar op welke wijze God u gekozen heeft 1») Daarna stelde hij hem voor aan Petrus en Bernardus, zeggende: »Ziehier een goeden broeder, dien God ons gezonden heeft.» Na een soberen maaltijd en een geestelijk gesprek, vertrok Franciscus met zijn nieuwen leerling naar Assisië, om een kleed voor hem te

---

1) Wadding *Annales Minorum*.

zoeken. Onderweg ontmoetten zij eene vrouw, die hun om eene aalmoes vroeg. Franciscus wendde zich met een engelachtig gelaat tot Aegidius en zeide hem: »Mijn broeder, laat ons ter liefde Gods aan deze arme vrouw den mantel geven, dien gij draagt.» Aegidius gaf hem aanstonds, en hij zag deze aalmoes zich ten hemel verheffen. 1)

Van dit oogenblik af was het leven van den heiligen vader Aegidius, volgens het getuigenis van den heiligen Bonaventura, die hem gezien en gekend had, meer dat van een engel dan van een mensch. 2) Franciscus beminde hem van ganser harte, om zijne volmaaktheid in alle deugden, om zijne bereidwilligheid in het volbrengen van zijn plicht, en omdat hij zich dikwijls aan hem spiegelde. Toen hem eens zijne oude ridderavonturen te binnen kwamen, zeide hij tot zijne andere leerlingen: »Deze is een van mijne ridders van de Tafelronde.» 3) Aegidius, een groot vriend der armoede, drong zeer diep door in de geheimen van het bespiegelend leven. Eens geraakte hij, in tegenwoordigheid van Gregorius IX, in geestver-

---

1) Visum est ei quod eleomossyna illa in coelum ascendisset. Vita a tribus sociis, Cap. III.

2) Sanctus Pater Aegidius, ... quemadmodum et ego ipse oculata fide conspexi: ut magis censeretur inter homines vitam angelicam agere quam humanam. S. Bonaventura, Cap. III.

3) Chroniques des Frères Mineurs, liv. VII, C. V.

rukking; tot zich zelven gekomen, zeide hij tot den paus: »Heilige Vader, bewaar de zuiverheid van de oogen uws geestes: van het rechteroog om voortdurend de hemelsche dingen en de oneindige volmaaktheden Gods te beschouwen; van het linker om een gezond oordeel te vellen over de wereldsche zaken, welke aan uwe zorg zijn toevertrouwd.» De paus werd hierdoor zeer gesticht, en bleef sinds een warm vriend van dezen glorierijken heilige, die zulk een waar en volmaakt vriend van God was. 1) In de vervoering van zijne liefde voor den Schepper, doorliep hij het veld en omhelsde de steenen en boomen, terwijl hij een vloed van tranen stortte. In een onderhoud met den heiligen Bonaventura, algemeen overste van de orde der Minderbroeders, zeide hij tot dezen: » Aan u, geleerden, heeft God groote genaden geschonken, maar wij, arme weetnieten, wat zullen wij doen, om ons te redden?» De heilige Bonaventura antwoordde: » Indien onze Lieve Heer den menschen niets anders had gegeven dan zijne liefde, dat ware voldoende.» — Mijn vader, hernam Aegidius, kan dan een weetniet God evenzeer lief hebben als een geleerde? — Eene oude vrouw kan God evenzeer, en nog meer beminnen dan een meester in de godgeleerdheid, was het antwoord van Bonaventura. Bij deze woorden, liep Aegidius naar den tuin, keerde zich naar den kant van de stad en riep

---

1) Chroniques des Frères Mineurs, C. XII.

met sterke stem : » Arme en onwetende vrouw, be-
min God en Jezus Christus en gij zult grooter
zijn dan broeder Bonaventura.” 1)

God stortte, ter belooning van het heilig leven
van Aegidius, in zijne ziel de schitterendste licht-
stralen der goddelijke wetenschap uit. Men ver-
haalt, dat een predikheer, die twijfelde aan de on-
gerepte maagdelijkheid der Moeder Gods, Aegidius
ging raadplegen, die hem aldus toesprak : » Mijn
broeder predikheer, zij is maagd, vóórdat zij
baarde, zij is maagd in het baren, zij is maagd
nadat zij baarde,” en terwijl hij deze woorden
sprak, sloeg hij driemaal met zijn stok op den
grond, en er kwamen drie schoone leliën te voor-
schijn. 2) Eene treffende en vrome overlevering
verhaalt dat de heilige Lodewijk, op zijn pelgrims-
tocht naar het roemrijk graf van Franciscus, Pe-
rugia doortrekkende, broeder Aegidius wenschte te
zien. Een inwendig visoen openbaarde aanstonds
den broeder, dat deze pelgrim niemand anders was
dan de heilige koning van Frankrijk ; zoodra zij
elkander zagen, vielen zij op de knieën en om-
helsden elkander met onuitsprekelijke teederheid.
Zij bleven lang in stilzwijgen verdiept, in dien kus

---

1) Vita B. Aegidii Acta Sanctorum 23 April. Petrus
Rodulphius. Hist. Seraph., p. 63. Vetula, paupercula,
simplex et idiota, diligas Dominum Deum tuum, et po-
teris esse major quam frater Bonaventura.

2) Vita B. Aegidii apud Bolland. Chroniques. Ch. XVI.

der liefde en die hartelijke ontboezeming, hart aan hart aan elkander verbonden ; eindelijk stonden zij op ; de koning vervolgde zijne reis en de broeder keerde in zijne cel terug. De overige kloosterlingen vernomen hebbende, dat deze pelgrim de koning was, deden Aegidius groote verwijtingen over zijn lomphheid. » O'', hernam hij, » verwondert er u niet over, dat niemand van ons beiden heeft kunnen spreken, want van het oogenblik af, dat wij elkander omhelsd hebben, heeft het licht der goddelijke wijsheid, aan mij geheel zijn hart geopenbaard en hem geheel het mijne ; en terwijl wij aldus in elkers hart lazen, kenden wij elkander veel beter, dan wanneer wij met elkaar gesproken hadden, en wij genoten veel grooter vertroosting, dan wanneer wij door woorden hadden willen uitdrukken, wat onze zielen gevoelden ; zoo weinig is de menschelijke tong geschikt om de verborgene geheimen Gods uit te drukken." 1)

Meermalen werd aan Aegidius, door zijne oversten, de taak opgedragen om zijne broeders in de geestelijke wetenschap te onderrichten. Met godvruchtigen eerbied hebben wij enkele stukken van deze heilige onderrichtingen bijeenverzameld, die

---

1) Non vi maravigliate di cio perciochè nè io a lui, nè lui a me ha potuto dir parola, perchè tosto che noi fussimo abbracciati, la luce della sapienza mi revelò e manifestò il suo cuore, e a lui il mio etc. Fioretti, Capo XXXIII.

in den akker der wereld geworpen, bloemen deden opschieten, vervuld van de heerlijkste geuren, en vruchten voortbrachten, welke het voedsel zijn geweest van verschillende geslachten van heiligen. Gezeten in het midden zijner broeders onder de reusachtige eiken van de Appenijnen, zeide Aegidius: » . . . . Drie dingen zijn bijzonder nuttig, en hij die ze bezit, kan niet in het kwade vallen. Het eerste is, dat we te midden der wederwaardigheden den vrede des harten bewaren; het tweede, dat wij ons vernederen in alles, wat wij doen en in alles wat wij ontvangen; het derde, dat wij eene standvastige liefde koesteren voor het eeuwig geluk, dat wij niet kunnen zien met onze lichamelijke oogen. Alles wat de vleeschelijk gezinde menschen verachten en niet tellen, wordt bemind en gezocht door God en de heiligen; de mensch is zóó ongelukkig, dat hij dikwijls zijn hart schenkt aan verachtelijke dingen. Het heilige berouw, de heilige nederigheid, de heilige liefde, de heilige godsvrucht, de heilige vreugde, ziedaar hetgeen de ziel volmaakt en gelukkig doet zijn . . . . God is zoo groot, dat al de woorden van de wijzen der oudheid en der heilige leeraars minder zijn dan de punt van eene naald, vergeleken met de aarde, ja met de geheele Schepping. De heilige Schrift stamelt als zij over God spreekt, zoo als een moeder stamelt om zich voor haar kind verstaanbaar te maken . . . . Zoolang de mensch leeft, mag hij nooit wanhopen aan Gods barmhartigheid, aange-

zien er geen boom is zóó doornig en krom, dat de menschen hem niet kunnen opsieren ; zooveel te meer kan er op de wereld geen zondaar zijn zóó groot, dien God niet kan versieren met zijne genade en zijne deugden . . . Ziedaar de ware weg des heils : zich verheugen over het geluk van een ander, zich bedroeven over zijn eigen kwaad. Het werk dat ons boven alle andere werken voordeel aanbrengt is, zich toeleggen op de godsvrucht en de zachtzinnigheid ; alles wat zonder liefde en opoffering geschiedt, is God en zijne heiligen ongevallig . . . .

Tot de kennis van God kan men niet anders komen, dan door middel der nederigheid. Het kwaad en de dood zijn in de wereld gekomen, omdat de engel in den hemel en Adam op de aarde het hoofd te hoog verhieven ; terwijl het heil ons geworden is door de nederige buiging der heilige Maagd en andere heiligen. Gave God, dat wij onophoudelijk een zwaren last op de schouders hadden, opdat wij daardoor zouden worden aangedreven ons hard hoofd te buigen en te vernederen. Door de nederigheid vindt de mensch de genade Gods, en den vrede met de menschen. Indien een koning zijn zoon naar een of ander afgelegen land wilde zenden, zou hij hem geen wild en holziek paard doen bestijgen, maar een makken telganger met een gemakkelijken en vasten draf ; zoo geeft God als souverein Koning zijne genade niet aan de hoovaardigen, maar alleen aan de ootmoedigen.

De vreeze Gods bant uit den mensch de slechte vrees, en bewaart in de ziel de oneindige goederen, welke door onze gedachten niet begrepen en door onze woorden niet uitgedrukt kunnen worden. Hij, die ter liefde Gods al de wederwaardigheden met geduld zou dragen, zou groote genaden ontvangen; hij zou de meester dezer wereld zijn en reeds vasten voet in de andere hebben.

»... Indien iemand aan een zeer arm mensch zeide: Vriend, ik leen u mijn huis, opdat gij er gedurende drie dagen gebruik van maket, om een onwaardeerbaren schat te winnen, wat zou die arme al niet doen? Wat wij van God ter leen hebben ontvangen, is ons lichaam; en alles wat wij gedurende ons leven kunnen doen, is gelijk aan drie dagen. Daarenboven, indien een graankorrel niet tot bederf overgaat, kan hij geen vruchten voortbrengen. Men moet hem dus tot bederf doen overgaan, wil men dat hij ontkieme; het koren moet op zijn tijd gedorscht en in de eeuwige voorraadschuur worden ingezameld.... De mensch kan geen voldoening vinden in de goederen dezer aarde, hij snakt onophoudelijk naar de hemelsche dingen; want hij werd niet geschapen voor hetgeen hier beneden is, maar voor wat hoog en verheven is;... het lichaam is voor de ziel gemaakt en deze wereld voor de andere... De last, dien de bekoringen ons veroorzaken, is gelijk aan den arbeid van den landman: de aarde is overdekt met distels en doornen; om haar met

vrucht te bebouwen, moet men er eerst de ploegschaar in zetten. Bij het zien van een langdurigen, zwaren arbeid, waarvan hij niet onmiddellijk de vruchten ziet, wordt hij somtijds ontmoedigd. Alzoo moet men ten eerste de kluiten bijebrengen en fijn maken maar men ziet nog geene vrucht; ten tweede moeten de doornen en distels afgesneden en verbrand worden, maar men ziet nog geene vrucht; ten derde woelt hij de aarde los met de ploegschaar; ten vierde ploegt hij het voor de tweede maal en maakt hij voren; ten vijfde zaait hij het graan; ten zesde wiedt hij het onkruid uit, wanneer het graan begint op te komen; ten zevende zamelt hij het koren in, en ontdoet het met veel arbeid en moeite van het stroo, door het te dorschen, te wannen en te ziften; eindelijk ten achtste brengt hij het graan in zijne voorraadschuren, en vol vreugde, dat hij de vrucht van zijn arbeid mocht zien, neemt hij zich voor om in het vervolg nog grooter moeite aan te wenden, enkel ter wille van de vreugde, die zijn oogst hem verschaft. Welnu, zoo gaat het ook met de bekoringen en de vermoeienissen, die wij, hier in deze wereld, moeten doorstaan voor de geestelijke vrucht en voldoening, die wij in de eeuwigheid zullen inoogsten." 1)

Deze mannen vol toewijding konden niet lang

---

1) Bollandist. Acta Sanctorum 23 April pag. 227-237 in folio.

aldus in de afzondering blijven, zij beproefden om zich op het werkende leven toe te leggen; Bernardus en Petrus gingen naar de Romagna, Franciscus en Aegidius in het mark Ancona, om het volk te onderwijzen en te stichten. Deze eerste apostolische tochten wierpen het volle licht op de heldhaftige deugden van deze armen van Christus. Wanneer zij de noodigste dingen dierven, wenschten zij zich zelve geluk daarmede, als met een schat, dien zij voor den prijs van al hunne rijkdommen hadden gekocht; wanneer zij bespot en mishandeld werden, baadde hunne ziel in vreugde. Na eenig goed te hebben uitgericht, keerden zij naar Rivo-Torto terug om daar door gebed en ingetogenheid hunne krachten te sterken.

Nieuwe leerlingen voegden zich bij Franciscus : Sabbatini was de vierde; wij bezitten over zijn leven geen enkele zekere bijzonderheid, hij was eene dier goede en rechtschapene zielen, die zich verschuilen achter hunne nederigheid, en op wie gedurende hun pelgrimstocht op aarde, het oog van God alleen, met liefde blijft rusten. 1) De vijfde apostel was Morico, kloosterling van de orde der kruisdragers. Hij lag ziek in het hospitaal van den allerheiligsten Verlosser te Assisië

---

1) Vir bonus et rectus ita cum Deo ambulavit in omnibus operibus suis. Petrus Rodolphus. Hist. Seraph. p. 66. Sabbatini stierf te Rome en werd begraven in de kerk van de H. Maria in Ara coeli.

en was door alle geneesheeren opgegeven; hij verzocht Franciscus voor hem te bidden, die dan ook voor hem bad en hem door twee broeders eenige stukjes brood liet brengen, gedoopt in de olie uit de godslamp van St. Maria der Engelen, er deze woorden bijvoegende: » De macht van Jezus Christus zal door dit middel aan onzen geliefden broeder Morico niet slechts eene volmaakte gezondheid teruggeven, maar hem bovendien tot een dapper soldaat hervormen, die in onze gelederen zal treden en er in volharden." De zieke genas en kwam te Rivo-Torto. 1) De zesde leerling, Joannes de Capella geheeten, hechtte zich aan de tijdelijke goederen, verliet de heilige armoede, en eindigde als Judas. 2) Philippus Longo was het zevende kind van deze heilige familie; hij was een onschuldig mensch en ervaren in de hemelsche wetenschap en werd de eerste visitor der » arme jonkvrouwen." 3)

Wij bezitten geene bijzonderheden aangaande Constantius, Barbari, Bernardus, Vigilantius; maar de elfde, de priester Sylvester, was een der luisterrijkste armen van Jezus Christus. Hij had aan

1) Petrus Rodolphus p. 66.

2) Qui alter Judas Iscariotes se laqueo suspendit. Petrus Rodolph. p. 67.

3) Primus visitor pauperum dominarum, . . . Dominus dignatus est tangere labia ejus calculo munditiae. Petrus Rodolph. p. 67.

Franciscus steenen verkocht voor de kerk van St. Damiaan, en zich daarvoor den prijs laten betalen; toen hij het goud zag, dat Bernardus van Quintavallis aan de armen uitdeelde, trad hij nader en zeide: »Franciscus, gij hebt mij voor de steenen, welke ik u verkocht heb, te weinig betaald.” 1) De dienaar Gods nam een paar handen vol geld uit den zak en gaf ze hem, zeggende: »Heer, priester! is dit genoeg voor eene volkomene betaling?” 2) Sylvester antwoordde: »Ik heb, hetgeen mij toekomt,” en ging voldaan weg. Weinige dagen later herinnerde hij zich de woorden en de onbaatzuchtigheid van Franciscus, en hij zeide tot zich zelve: »Is het geen schande dat ik, grijsaard, die ik ben, met zooveel hartstocht de tijdelijke goederen najaag, terwijl die jonge man ze uit liefde Gods veracht?” Den volgenden nacht zag hij in den droom een gouden kruis, dat uit den mond van Franciscus kwam en tot aan den hemel reikte, terwijl de armen zich uitstrekten tot aan de uiteinden der aarde. 3) Nu begreep hij, dat Franciscus een waarachtig vriend van God

---

1) *Francisce, non bene solvisti mihi pro lapidibus quos emisti a me. Vita a tribus sociis. C. III.*

2) *Habes adhuc plenam solutionem, domine sacerdos? A tribus sociis III.*

3) *Contuebatur post hoc crucem quandam auream, ex ore procedentem Francisci, cujus summitas coelos tangebatur, cujus brachia protensa in latum usque ad mundi fines videbantur extendi. S. Bonaventura, C. III.*

was, en hij vroeg hem de gunst om onder het getal zijner leerlingen te worden opgenomen. Van dit oogenblik af bracht hij zijn leven door in eene gestadige beschouwing en sprak met God zooals een vriend met zijn vriend spreekt.

De heldhaftige tijden van Rivo-Torto hebben eene onwederstaanbare bekoorlijkheid voor den geschiedschrijver en de christelijke ziel, die dit nederig hutje aanzien als de wieg van eene groote en wondervolle instelling. Het stulpje was zoo vervallen en zoo nauw, dat men genoodzaakt werd om de namen der broeders op de balken te schrijven, opdat zoo ieder zijne bepaalde plaats zou hebben en zich op zijne oefeningen zou kunnen toeleegen, zonder gevaar voor verstrooiing en stoornis van zijn buurman. 1) In de maand September van het jaar 1209 kwam keizer Otto IV, op reis naar Rome om zich door Paus Innocentius III te laten wijden en kronen, langs de hut; Franciscus zond hem door twee broeders deze profetische boodschap: »De glorie, waarmede gij omgeven zijt, zal niet lang duren.» 2) Iedereen kent de ongelukkige geschiedenis van dezen vorst, schender van zijne eeden en de rechten der Kerk.

Intusschen putte Franciscus in het gebed en de boetvaardigheid den moed van een apostel en de

---

1) Wadding.

2) Vincent de Beauvais. Miroir historial, livre XXX, Ch. XCIX.

wijsheid van een wetgever; in zijn verkeer met God zeide hij: »Er is niets op aarde, o mijn God, wat ik niet bereid ben van ganscher harte op te offeren; er is niets zoo lastig en zwaar, wat ik niet met vreugde wil verduren; niets wat ik, volgens de krachten van mijn lichaam en van mijne ziel, niet ondernemen wil ter eere van mijn Heer Jezus Christus; en ik wensch, zooveel in mijn vermogen is, alle anderen op te wekken en aan te zetten om God, van ganscher harte en boven alles, te beminnen.” 1)

Eens, nadat hij lang had gebeden, verzamelde hij zijne broeders en zeide hun: »Schept moed, verheugt u in den Heer; laat uw klein getal u niet ontmoedigen, laat mijn en uw eenvoud u niet ontrusten, want God heeft mij duidelijk getoond, dat Hij, door zijn zegen, dit huisgezin, waarvan Hij de Vader is, over geheel de aarde zal verspreiden. Ik zou alles, wat ik gezien heb, met stilzwijgen voorbij hebben willen gaan, maar de liefde gebiedt mij het u mede te deelen: Ik zag eene groote menigte tot ons komen om ons

---

1) Nihil est in hoc mundo, quod non volo libenter dimittere propter amorem et honorem Domini mei Jesu Christi; nihil est etiam tam durum in hac vita, quod non volo gratanter sustinere propter ejus charitatem, faciendo propter ejus honorem omnia quae ega potero juxta meas vires corporis et animae. Revelationum. S. Brigittae lib. VII. Cap. XX. Romae 1556, in folio.

habijt aan te nemen en onzen leefregel te volgen; ik zag de wegen overal vol van menschen, die aan onze zijde voortschreden en met allen spoed voortgingen. Franschen komen, Spanjaarden snellen aan, Engelschen en Duitschers loopen samen, alle natiën zijn in beweging en ziet het gedruis van al degenen, die daar komen en gaan om de bevelen der heilige gehoorzaamheid ten uitvoer te leggen, klinkt nog in mijne ooren... 1) Beschouwen wij, mijne broeders, welke onze roeping is: het is niet enkel tot onze zaligheid, dat God in zijne barmhartigheid ons geroepen heeft, maar ook tot zaligheid van vele anderen; Hij heeft ons geroepen, opdat wij, meer door ons voorbeeld dan door onze woorden, geheel de wereld zouden opwekken tot boetvaardigheid en het onderhouden der goddelijke geboden. Wij schijnen verachtelijk en dwaas, maar vreest niet, hebt moed en vertrouwt, dat onze Zaligmaker, die de wereld overwonnen heeft, op krachtdadige wijze door u zal spreken. Wachten wij ons wel om, nadat wij alles verlieten, het rijk der hemelen voor eene nietigheid prijs te geven. Indien wij geld vinden, laten wij het niet hooger achten dan het stof op de wegen. Laten we de rijken, die een wekelijk leven leiden en den opsmuk der ijdel-

---

1) Et ecce adhuc sonitus eorum in auribus meis, euntium et redeuntium secundum obedientiae sanctae mandatum. Thom. de Celano, Cap. IV.

heid dragen, niet oordeelen of verachten; God is even goed hun meester als de onze, Hij kan hen tot zich roepen en rechtvaardig maken. Gaat dan en predikt de boetvaardigheid die der wereld de vergiffenis der zonden en den vrede biedt; gij zult geloovige menschen ontmoeten vol zachtmoedigheid en liefde, die met vreugde u zullen ontvangen en naar uwe woorden luisteren; anderen daarentegen ongeloovig, hoogmoedig en goddeloos, zullen u laken en zich tegen u kanten. Neemt u vast voor om dit alles met nederigheid en geduld te verdragen, vreest niet: na een weinig tijds zullen vele wijze en edele mannen zich bij u aansluiten om voor de koningen, de prinsen en het volk te preeken. Weest derhalve geduldig in de beproevingen, vurig in het gebed, onvermoeid in den arbeid en het koninkrijk Gods, dat eeuwig is, zal uw loon zijn." 1)

Na deze profetische woorden verdeelde hij hunne wegen, in den vorm van een kruis, naar de vier hoeken der aarde; hij omhelsde en zegende ieder zijner broeders door deze nieuwe formule der gehoorzaamheid: Werpt den last uwer ellende in den schoot des Heeren, Hij zal u voeden. 2) Zij vertrokken, de nieuwe ridders van Jezus Christus, en gingen naar het noorden en het zuiden geeste-

1) Vita a tribus sociis. C. III.

2) Jacta super Dominum curam tuam, et ipse enutriet te. Hoc verbum dicebat quoties ad obedientiam fratres aliquos transmittibat. Thomas de Celano, C. IV.

lijke steekspelen zoeken, om in het worstelperk met de onoverwinnelijke wapenen van zuiverheid, hoop en liefde de zielen te overwinnen. 1) En voorzeker, zij hebben een goeden strijd gestreden, en God en de menschen keurden hen de eer van eene luisterrijke zegepraal waardig. — Wanneer deze offerlievende missionarissen des vredes in eene burcht of stad aankwamen, verkondigden zij in eenvoudigheid, wat de heilige Geest hun in het hart zond. Hun, die hen vroegen: Wie zijt gij? gaven zij ten antwoord: »wij zijn boetelingen uit Assisië.” 2) Zij deelden hunne aalmoezen met de armen; overal waar zij eene kerk aantroffen, wierpen zij zich neder en baden dit gebed, hetwelk Franciscus hun geleerd had: Wij aanbidden U, o Heere Jezus Christus! hier en in al de kerken die op aarde zijn, en wij loven U, die door Uw heilig kruis de wereld verlost hebt. 3)

- 1) Nos frères si départi sunt
Com noviau chevalier, s'en vont
Qui vont por tornéemant querre
Par le pais et par la terre.

(Chronique Ms.)

Zie ook »El Cavallero Assisio” een Spaansch gedicht door Gabriel de Mata, Ie deel, IIIe zang.

2) Simpliciter tamen confitebantur quod erant viri poenitentiales de civitate Assisii oriundi. Vita a tribus sociis, Cap. III.

3) Adoramus te Christe et benedicimus tibi propter omnes ecclesias quae sunt in universo mundo quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Vita a tribus sociis, C. III.

Na zijne terugkomst te Rivo-Torto verlangde Franciscus vurig al zijne kinderen om zich verzameld te zien, ten einde zijne instelling door bijzondere regels te bevestigen. Hij bad den Heer, die weleer het volk van Israël, dat verstrooid was onder de volkeren, had vereenigd, zijn klein huisgezin weer bijeen te brengen, en de geest Gods wekte bij allen het verlangen naar hun terugkeer op. 1)

Met groote blijdschap begroetten de broeders elkander bij hunne terugkomst; met nederigheid en eenvoud gaven allen verslag van hun weder-
varen; maar bovenal verhaalden zij met eene ongeloofelijke vreugde de bespottingen en mishandelingen, welke zij op hunne missiereis hadden moeten verduren. 2) Zij hervatten nu hun leven van gebed en boetvaardigheid. — Op zekeren dag zeide Franciscus hun: »Ik zie, mijne broeders, dat de Heer in zijne goedheid onze broederschap wil uitbreiden. Laten wij daarom tot onze heilige moeder de Kerk gaan, en aan den Paus kennis geven van al het geen God zich verwaardigd heeft door middel van ons te bewerken, opdat wij vol-

---

1) Per eum orabat hoc fieri qui dispersiones congregabat Israël. S. Bonaventura, C. III.

2) Reversi discipuli de praedicatione, referebant hilariter, quae, in illa missione, ludibria et verbera experti fuerant. Wadding.

gens zijn wil en onder zijne bevelen onzen arbeid voort zetten." 1)

Hij schreef nu eene constitutie van drie en twintig hoofdstukken, die wij later zullen bespreken; wij kunnen hier volstaan met te zeggen, dat het de grondwet der armoede was, want behalve de drie gewone geloften, was er een uitdrukkelijke afstand van alle bezit en de verplichting om van aalmoezen te leven in opgenomen.

Allen begaven zich op weg naar Rome, onder leiding van Bernard van Quintavallis, dien zij voor den duur van de reis tot leidsman en overste hadden gekozen. Vol blijdschap en vertrouwen begaven zij zich op weg, terwijl zij de lange reis door gebed en godvruchtige gesprekken afwisselden. 2) Te Riete zag Franciscus een ridder Angelo Tancredo; ofschoon hij hem niet kende, sprak hij hem toch aan en zeide: » Angelo, gij hebt nu lang genoeg koppel, degen en sporen gedragen; voortaan behoort een grof koord uw koppel, het kruis van Jezus Christus uw degen, het stof en slijk uwe sporen te wezen. Volg mij en ik zal u ridder van Jezus Christus maken." Angelo volgde hem; zoo was dan het geheimzinnig en zinnebeeldig getal van twaalf leerlingen volmaakt en bestond er eene nieuwe gelijkvormigheid tusschen onzen Heer

---

1) Vita a tribus sociis, Cap. IV.

2) Gaudentes igitur ibant et verba Domini loquebantur. A tribus sociis, C. IV.

Jezus Christus en Franciscus, zijn volmaakten navolger.

De groote Paus Innocentius III, die aan den roem, door de Kerk in den loop der eeuwen verworven, zooveel nieuwe glorie heeft toegevoegd, zat op den troon van den heiligen Petrus, toen de kinderen van Franciscus en de heilige armoede, te Rome aankwamen. Zij werden ontvangen door hun ouden vriend, den bisschop van Assisië, die zich destijds te Rome bevond. Deze was zeer bedroefd, daar hij meende, dat deze evangelische mannen van plan waren zijn diocees te verlaten, dat zij door hunne predikatiën gevoed en door hun voorbeeld gesticht hadden, maar toen hij het ware doel van hunne reis had vernomen, beval hij hen dringend aan kardinaal Joannes van St. Paulus, bisschop van Sabina, die hen met zijn vermogenden invloed ondersteunde. Innocentius III wandelde in het paleis van Latranen, op een verheven terras, de Spiegel genaamd, toen hij een arm onaanzienlijk man zag naderen, die hem kwam onderhouden over de oprichting van eene nieuwe instelling, op de armoede gegrond. Hij wees hem af, maar gedurende den nacht zag hij, in een droom, een palmboom langzamerhand voor zijne voeten opgroeien, en een zeer schoone boom worden. De Paus bewonderde, maar begreep den zin van dit visioen niet; doch eene hemelsche verlichting deed hem verstaan, dat de palmboom den armen man voorstelde, dien hij den vorigen avond had afge-

wezen. Hij liet den arme opzoeken en men bracht Franciscus tot hem. Innocentius ontving hem te midden der kardinalen, liet hem zijne plannen uiteenzetten, en achtte zich gelukkig, dat het hem gegeven was de Kerk te begiftigen met de ware armen, die in tegenstelling met de armen van Lyon, wier hoogmoed de wereld in verwarring had gebracht, zich onderscheidden door hunne onthechting aan het aardse en de onderworpenheid, waarmede zij hun lot droegen. 1) Eenige kardinalen meenden nochtans, dat deze armoede overdreven was en de menschelijke kracht te boven ging, en maakten den Paus eenige bedenkingen, doch de bisschop van Sabina stond op en zeide: »Indien wij het verzoek van dezen arme afslaan, onder voorwendsel, dat zijn regel nieuw en al te moeilijk is, dan kunnen wij, met evenveel recht, het Evangelie zelve verwerpen, want de regel, dien Franciscus wil doen goedkeuren, is geheel en al in overeenstemming met hetgeen het Evangelie ons leert; want te durven beweren, dat in de evangelische volmaaktheid iets onzedelijks of onmogelijks gelegen is, zou eene godslastering zijn tegen Jezus Christus, den oorsprong van het Evangelie.» 2) Deze redeneering had eene gunstige uitwerking op Innocentius; hij zeide aan Franciscus: »Mijn zoon, bid Jezus Christus, dat Hij

---

1) Bossuet. *Histoire des Variations*. liv. XI, n°. 83.

2) S. Bonaventura. *Chap. III*.

ons zijn wil doe kennen, opdat wij uwe vrome wenschen kunnen inwilligen." 1)

De dienaar Gods begaf zich in het gebed; weldra kwam hij terug en zeide: »Heilige Vader, daar was eene zeer schoone maar arme dochter, die in de woestijn haar verblijf had. Een koning zag haar, en werd zoo overmeesterd door hare schoonheid, dat hij haar tot zijne echtgenootte nam. Hij woonde eenige jaren met haar te samen, en zij schonk hem kinderen, die allen de trekken hadden van hun vader en de schoonheid hunner moeder; daarna keerde hij naar zijn hof weer. De moeder voedde met zorg de kinderen op en zeide hun eindelijk: Mijne kinderen, gij zijt zonen van een groot koning, zoekt hem op en hij zal u alles geven, wat u voegt. De kinderen kwamen bij den koning, en toen hij hunne schoonheid zag, vroeg hij hun: Wiens zonen zijt gij? Zij antwoordden hem: Wij zijn de kinderen van die arme vrouw, die in de woestijn woont. De koning omhelsde hen met groote vreugde, zeggende: Vreest niets, gij zijt mijne zonen. Indien vreemden zich voeden van mijne tafel, zou ik dan niet meer zorgen voor mijne kinderen? Deze koning heilige Vader! is onze Heer Jezus Christus. — Deze zoo schoone dochter is de armoede, die overal

---

1) Ora fili, ad Christum, ut suam nobis per te voluntatem ostendat, qua certius cognita, tuis piis desideriiis securius annuamus. S. Bonaventura, Cap. III.

verstooten en veracht, in deze wereld als in eene woestijn leefde. Toen de Koning der koningen van den hemel daalde en op aarde kwam, had hij haar zoo lief, dat hij haar in de kribbe huwde. Zij schonk hem vele kinderen in de woestijn dezer wereld: de apostelen, de kluizenaars, de kloosterlingen en zoovele anderen, die vrijwillig de armoede hebben omhelsd. Deze goede moeder zond hen naar den Koning des hemels, hun vader, met het kenteeken van hare koninklijke armoede, zoowel als van hare nederigheid en hare gehoorzaamheid. Deze groote koning ontving hen met goedheid, beloofde hen te zullen voeden en zeide: „Ik laat mijne zoon opgaan over den rechtvaardige en den zondaar, ik schenk aan ieder schepsel, wat hij noodig heeft, hoe veel te meer zal ik dan zorgen voor mijne kinderen. Indien de Koning des hemels aan allen, die hem navolgen, eene eeuwige heerschappij heeft toegezegd, met hoeveel gegronder vertrouwen kan men dan verwachten, dat Hij hun zal geven, wat hij steeds en met zooveel mildheid aan goeden en kwaden geeft.” 1) Waarlijk deze is de man, die de Kerk van Jezus Christus, door zijne werken en zijne leer zal ondersteunen! riep Innocentius uit, 2) en hij verhaalde, dat hij

---

1) Vita a tribus sociis, Cap. IV.

2) Vere hic est ille vir religiosus et sanctus, per quem sublevabitur et sustentabitur Ecclesia Dei. Vita a tribus sociis, Cap. IV.

den vorigen nacht in een droom, een arm man had gezien, die de Basiliek van Lateranen, welke op het punt stond van in te vallen, ondersteunde. Franciscus knielde neder, beloofde eene algeheele gehoorzaamheid, ontving den pauselijken zegen en de mondelinge goedkeuring van zijne instelling, en na met zijne leerlingen de graven der heilige apostelen bezocht te hebben, keerden zij gezamenlijk naar Assisië terug, terwijl zij den weg namen over Spoleto om daar den vrede te verkondigen.

Eens hadden zij eene lange en vermoeiende dagreis gemaakt; de broeders gingen langs den weg zitten om een weinig uit te rusten, doch de honger kwelde hen en zij hadden niets te eten. Nu kwam de goddelijke Voorzienigheid de armen van Jezus Christus te hulp. Toen alle menschelijke hulp hun ontbrak, kwam een man hun een brood brengen. 1) Zij brachten eenige dagen door in eene verlaten kerk bezijden de stad Orta, van waaruit zij gingen preeken, en kwamen in het heilige en arme verblijf van Rivo-Torto weder, waar Franciscus hen in het gebed en de versterving grondig onderwees.

Weldra gaf de Abt der Benedictijnen van Monte-Subazio, op aandringen van den bisschop van Assisië, aan Franciscus en zijne congregatie, bij

---

1) Sane cum omnis via deesset qua possent sibi de victu necessaria providere statim affuit providentia Dei. S. Bonav., C. IV.

eene wettige acte, de kerk van de heilige Maria der Engelen of van Portiuncula; het is deze orde, — de oudste dochter van Christus — eigen om iedere toewijding, ieder heldhaftig streven te ondersteunen; zij heeft de arme Minderbroeders aan den boezem gedrukt om ze te verwarmen, en zij verzekerde hen op aarde een onafhankelijk toevluchtsoord. Franciscus voorzag eenigszins de glorierijke bestemming van deze nederige kapel en hij riep uit: »Het is hier eene heilige plaats, die eerder door engelen dan door menschen diende bewoond te worden, zij zal voor ons een eeuwigdurend gedenkteken van Gods goedheid zijn. 1) En ieder jaar zond hij als bewijs van dankbaarheid een kleinen korf harders, eene soort van visch, die in overvloed gevonden wordt in de rivier Chiascio, welke langs Maria der Engelen loopt. 2)

Zoo kan dan de arme Franciscaner familie gerust ademen, zij kan zich koesteren in het zonnelicht. Sterk door de goedkeuring des Pausen, vreest Franciscus niets meer in de wereld; hij doorloopt alle steden, alle dorpen, alle gehuchten. Banierdrager van den gekruisten Christus houdt hij het vaandel der armoede fier omhoog; hij begint in de wereld een nieuw soort van nering, hij vestigt er den schoonsten en rijksten handel,

---

1) Wadding.

2) Chalippe. Vie de François, liv. I.

welken men zich kan bedenken. Hij zeide overal en aan allen, »o gij, die deze eenige parel van het evangelie begeert, komt, voegt u bij ons om koopmanschap te drijven voor den hemel; verkoopt uw goederen en geeft ze den armen, komt met mij, vrij van alle aardsche zorgen, komt wij zullen boetvaardigheid plegen, komt wij zullen onzen God in eenvoud en armoede prijzen en dienen. En iederen avond keerde hij zegevierend naar St. Maria der Engelen weer, omringd door zijne nieuwe geestelijke veroveringen. Het getal leerlingen der armoede groeide wonderlijk aan, onder al dezen moeten wij op bijzondere wijze kennis maken met de broeders Rufinus, Leo, Mattheus de Marignan en Juniperus; hun leven zal ons vele verborgenheden uit het zieleleven van Franciscus verklaren.

God heeft de eerste minderbroeders versierd en verrijkt met de heerlijke en uitmuntende deugden van broeder Rufinus, die, als een stralende regenboog te midden der onweerswolken, met de liefelijke verscheidenheid zijner schoone kleuren prijkte, en als eene donkerroode roos door zijne brandende liefde, en als eene blanke lelie door zijne zuiverheid, de Kerk Gods met zijne welriekende geuren vervulde. Hij was uit Assisië afkomstig. In den eersten tijd na zijne bekeering, beval Franciscus hem om van zijne kleederen ontdaan, in eene kerk van Assisië te gaan preeken. Hij gehoorzaamde. Het volk zeide: Deze is een dier mannen,

die zich door hunne verstervingen krankzinnig hebben gemaakt, 1) en men verwaardigde zich niet naar hem te luisteren. Franciscus kwam zich weldra bij hem voegen, hij preekte en al het volk barstte in tranen uit, bij de herinnering aan het lijden van Jezus Christus. Door de nederige beoefening der gehoorzaamheid had Rufinus zulk eene macht over zich zelve en over den duivel verkregen, dat deze door den mond van een bezetene bekende, dat hij door de deugd van Rufinus werd gekweld als eene druif in de wijnpers. 2)

Broeder Leo heeft eenige overeenkomst met den heiligen Joannes. Hij was de biechtvader en zulk een boezemvriend van Franciscus, dat zij niet van elkander te scheiden waren, zij reisden samen, baden samen, weenden samen; de een verliet zich op den ander en zoo brachten zij geheel hun leven door. Franciscus gaf Leo den liefelijken naam van »het kleine schaap van God" *la peccorella di Dio*. Toen zij eens bij eene uiterst strenge koude van Perugia naar St. Maria der Engelen gingen, zeide Franciscus tot Leo: »God geve, dat de Minderbroeders voor geheel de aarde een sprekend voorbeeld van heiligheid zijn, nogtans let wel op dat

---

1) *Li fanciulli e gli uomini cominciarono a ridere et diceano: Hora ecco costoro fanno tanta astinenza e penitenza che diventano stolti, e fuori di se. Fioretti Capo XXIX.*

2) *Chroniques des Frères Mineurs. Liv. VI. Chap. II.*

hierin de volmaakte vreugde niet bestaat." Een weinig verder zeide hij: » O Leo, indien de broeders blinden het gezicht weergaven, duivelen uitdreven, stommen deden spreken en dooden die vier dagen in het graf hebben gerust, in het leven terug riepen, daarin zou de volmaakte vreugde niet gelegen zijn." En nog een weinig verder: » O broeder Leo, indien de Minderbroeders alle talen kenden, en alle wetenschappen, indien zij de gave der voorzegging, en van de onderscheiding der geesten hadden, daarin zou de volmaakte vreugde niet gelegen zijn." En weer een weinig verder: » O Leo, klein schaap Gods, indien de Minderbroeders de taal der Engelen spraken, indien zij den loop der sterren kenden, de kracht der planten, de verborgenheden der aarde en de natuur der vogels, der visschen, der menschen, van alle dieren, van de boomen, van de steenen, van het water, daarin is de volmaakte vreugde niet gelegen." En een weinig verder: » O broeder Leo, indien de Minderbroeders, door hunne predikatiën, alle ongeloovige volken tot het christelijk geloof bekeerden, daarin is de volmaakte vreugde niet gelegen." En zoo bleef hij verscheidene mijlen ver doorspreken. Eindelijk vroeg Leo hem vol verwondering: » O, Vader, ik bid u in den naam van God, zeg mij dan waar de volmaakte vreugde te vinden is?" Franciscus hernam: » Indien wij doornat, met slijk bespat, verkleumd van koude, uitgeput van honger, Maria der Engelen bereiken en de portier, als wij

aan de poort klopten, ons zou zeggen, wie zijt gij? — als hij dan nadat wij hem hadden geantwoord, dat wij twee zijner broeders zijn, ons zou toesnauwen, gij liegt, gij zijt twee leegloopers, twee vagebonden, die het land afloopt en den waren armen hunne aalmoezen ontnemt, en daarna ons gedurende den nacht in de koude en de sneeuw aan de poort liet staan. Als wij deze behandeling geduldig verdroegen, zonder klagen of morren, indien we zelfs nederig en vol liefde dachten dat de portier ons juist had aangezien voor hetgeen wij zijn, en dat hij door toelating Gods aldus tot ons sprak, geloof mij dat zou eene volmaakte vreugde zijn. Indien wij op de poort bleven kloppen en de portier ons zware kaakslagen zou komen geven, en zeggen: weg van hier, schurken, gaat naar het gasthuis, hier is niets te eten voor u. Indien wij dat alles geduldig verdroegen en hem van ganscher harte en met liefde dit vergaven, geloof mij dat zou een volmaakte vreugde zijn. Indien eindelijk, in dezen uitersten nood, de honger, de koude, het nachtelijk uur, ons noodzaakten om onder tranen en gebeden met allen aandrang te smeeken om in het convent te worden binnengelaten, en de portier ziedend van toorn, met een zwaren, knoestigen stok in de hand naar buiten kwam, ons bij de kap vast greep, in de sneeuw wierp, en zoo onbarmhartig sloeg, dat wij met wonden overdekt waren, indien wij dat alles met vreugde verduurden, in de gedachte dat wij behooren te

deelen in de smarten van onzen gezegenden Heer Jezus Christus, o Leo, geloof mij, dat zou de volmaaktste vreugde zijn; want onder alle gaven des heiligen Geestes, die Jezus zijnen dienaren geschonken heeft en nog zal schenken, is er geene grooter, dan zich zelve te overwinnen, en te lijden uit liefde tot God. 1) Inderdaad er ligt in de gesprekken van de menschen uit de dertiende eeuw en vooral van de heiligen, iets zoo eigenaardigs, dat ik er een waar genot in vind er naar te luisteren.

Korten tijd na het ontstaan der orde, was Franciscus andermaal met broeder Leo op reis, en toen de tijd der metten daar was, bemerkten zij dat zij geen brevier hadden om de getijden te bidden. »Broeder Leo,» zeide Franciscus, »wij hebben geene boeken, nochtans moeten wij Gods lof zingen; wij zullen dan zóó doen, ik zal zeggen: O broeder Franciscus, gij hebt in de wereld zoo veel zonden bedreven, dat gij verdient in de hel te worden neergeworpen; en gij broeder Leo zult antwoorden: 't is waar gij verdiend, op den bodem der hel te liggen.» Met den eenvoud eener duif antwoordde Leo: »Volgaarne Vader.» Maar in plaats van te antwoorden zooals Franciscus het wilde, zeide hij integendeel: »God zal door u zooveel goeds bewerken, dat gij in het Paradijs zult worden op-

---

1) Fioretti de S. Francesco, Cap. VII.

genomen.”— Zoo moet ge niet spreken, broeder Leo, aldus berispte Franciscus hem, maar als ik zeg: O broeder Franciscus, gij hebt zooveel ongerechtigheden tegen God bedreven, dat gij de volheid zijner vervloeking verdient, dan moet gij antwoorden: »’t is waar gij hebt eene plaats onder de verworpelingen verdiend.” Doch Leo zeide: »O broeder Franciscus, God zal u genadig zijn en gij zult de gezegende onder de gezegenden zijn.” Verwonderd dat Leo telkens juist het tegendeel zeide van hetgeen hij moest antwoorden, beval Franciscus hem, in naam der heilige gehoorzaamheid, zijne woorden nauwkeurig te herhalen. Ik zal zeggen: »o, broeder Franciscus, ellendige broeder Franciscus, meent gij dat God, na al de misdaden, welke gij tegen den Vader der barmhartigheden en den God aller vertroosting begaan hebt, nog medelijden met u zal hebben? Waarlijk gij zijt zijner barmhartigheid onwaardig; en gij broeder Leo zult dan aanstonds antwoorden: ’t is waar, gij verdient geene vergiffenis;” maar Leo antwoordde: »God zal u barmhartig zijn en u met genaden overladen.” Nu zeide Franciscus hem met zachten toorn: »Hoe zijt ge zoo vermetel geweest om het gebod der gehoorzaamheid te overtreden en telkens anders te antwoorden, dan ik bevolen heb?” »Mijn goede Vader, hernam Leo, God is mijn getuige, dat ik steeds de woorden heb willen herhalen, die gij mij hebt voorgeschreven.” — »Antwoord dan dezen keer ten minste, zooals ik u

zal voorzeggen," zeide Franciscus. » Ik zal zeggen: O broeder Franciscus, klein en verachtelijk mensch, meent gij wel, dat God u barmhartigheid zal bewijzen? en gij zult die zelfde woorden herhalen." Franciscus zong deze woorden, onder een vloed van tranen en broeder Leo zeide: » God zal u eene groote barmhartigheid bewijzen. Gij zult voor eeuwig verheerlijkt en verheven worden, want die zich vernedert zal verheven worden. Ik kan niet anders spreken, want God spreekt door mijn mond." 1) O wondervolle nederigheid der heiligen! Wat is er van u geworden? . . . Leowerd, ook na zijn dood, niet van Franciscus gescheiden; zijn lichaam werd begraven aan den voet van het altaar van zijn verheerlijkten en onder het getal der heiligen opgenomen vriend.

Mattheus de Marignan was eveneens een wonder van nederigheid. De heilige Franciscus zeide hem eens, in het bijzijn der overige broeders: » Mattheus, dezen hier hebben van God meer dan gij de gave der beschouwing ontvangen, 't is dus billijk dat gij, die meer geschikt schijnt te zijn voor uitwendige bedieningen, de zorg voor poort en keuken op u neemt, opdat de overigen zich ongestoord

---

1) Rispose fra Leone e disse: Anzi gran misericordia riceverai da Dio ed esalteratti e glorificheratti in eterno, imperocchè chi si humilia sarà esaltato, e io non posso altro dire perciocchè Dio parla pe la bocca mia. Fioretti Cap. VII. Geheel dit hoofdstuk munt uit door stijl.

aan het beschouwend leven kunnen wijden; den tijd, die u rest, zult gij besteden aan het inzamelen van aalmoezen. Draag vooral zorg, dat de wereldsche menschen, die hier komen, de rust uwer broeders niet storen. Stel hen tevreden, met hen enkele woorden, die God u zal ingeven, toe te spreken en zorg dat de overige broeders niet behoeven te verschijnen. Ga en doe dit alles om de belooning der heilige gehoorzaamheid te verkrijgen." Mattheus boog het hoofd, deed zijne kap af en onderwierp zich aan het gebod van zijn overste. Dagen achtereen volbracht hij stipt alles, wat men hem had aanbevolen. Zijnen metgezellen, die zijne deugd kenden en de liefde, die hij koesterde voor het gebed, hinderde het, hem zoo belast te zien en zij baden hun gemeenschappelijken vader, het werk onder hen allen te verdeelen. Deze berustte er in, liet Mattheus bij zich komen en zeide hem: »Mijn broeder, uwe medebroeders, willen hun deel in uwe taak." Mattheus antwoordde: »Vader ik beschouw alles, wat gij mij hebt opgelegd, als van God toegezonden." De heilige Franciscus was inwendig zeer verheugd, bij het zien dier liefde van den eenen, en dier nederigheid van den anderen kant; hij onderhield hen over deze beide heilige deugden, en verdeelde de posten, terwijl hij hun zijn zegen schonk. 1)

---

1) All' hora S. Francesco vedendo la carità di coloro, e l'humilità di fra Matteo, fece loro una predica maravigliosa della santissima humilità. Fioretti, Cap. XI.

Mattheus vergezelde dikwijls den heiligen Franciscus op zijne apostolische tochten; hij was tegenwoordig bij de verzoening der inwoners van Siena. 1) Wanneer hij onder het gebed de vervoeringen der liefde niet meer kon beteugelen, dan slaakte hij zuchten als eene duif. 2)

Juniperus was een man van een zeer heilig leven. Franciscus zeide hem met toespeling op zijn naam: »Ik wenschte dat ik een bosch van zulke jeneverboomen had.» Hij onderscheidde zich door eene bewonderenswaardige rechtschapenheid en eenvoudigheid. Toen eens eenige zijner vrienden hem, buiten de poorten van Rome, tegemoet kwamen om hem hunne hulde te brengen, zag hij eenige kinderen, die zich met het volgende spel vermaakten: zij hadden een groot stuk hout dwars over een muur gelegd; aan de beide uiteinden van den balk zaten schrijlings twee jongens, die, bij een gelijk tegenwicht, elkander wederkeerig in de hoogte beurden en naar beneden deden dalen. Broeder Juniperus vroeg om eene der beide plaatsen en begon te spelen met het kind, dat aan het andere eind was blijven zitten. Toen zijne vrien-

---

1) In quell' hora alquanti omini di Siena combattevano insieme e già erano morti due di loro; giungendo S. Francesco, predicò aloro si devotamente, e santamente, che gli pacificò. Fioretti, C. X.

2) Quand' egli orava faceva un giubilo, conforme a quello d'una colomba. Fioretti, Cap. XXXI.

den hem bereikt hadden, groetten zij hem zeer eerbiedig, want zij kenden zijne gewoonte genoeg; maar hij volhardde standvastig bij zijn besluit, liet niet merken, dat hij hen zag of hoorde, deed zich voor als geheel verdiept in het spel, en bleef zóó lang en zóó vastberaden voortgaan, dat zij hun geduld verloren en zich genoodzaakt zagen naar huis terug te keeren, zeer ontevreden en weinig gesticht in de onbeschaafdheid en de dwaasheid van hun vriend, die zich daarna stil in zijn klooster terugtrok, zeer gelukkig aldus de ijdele glorie dier ontmoeting vermeden te hebben. De heilige Clara droeg Juniperus eene zusterlijke liefde toe, zij noemde hem om die eenvoudigheid, de speelpop van Jezus Christus. Wij zullen hem weervinden bij het sterfbed van deze luisterrijke heilige.

Zoo had Franciscus, een jaar na de stichting zijner orde, reeds een groot aantal beproefde leerlingen om zich vereenigd, hij zag weldra in, hoe zegenrijk dezelfde middelen ook het vrouwelijk gedeelte der maatschappij zouden hervormen.

HOOFDSTUK IV.

De H. Franciscus stelt de Orde der arme
jonkvrouwen in. — Lotgevallen van de
tweede Orde. — De Heilige Coleta.

1212.

Ave mater humilis,
Ancilla crucifixi,
Clara virgo nobilis,
Discipula Francisci,
Ad coelestem gloriam
Fac nos proficisci. Amen.

Antiph. St. Clarae.

Clara claris praeclara meritis, magnae in
coelo claritate gloriae, ac in terra mira-
culorum sublimium clare claret. . . . Haec
profecto in arvo fidei plantavit et exco-
luit vineam paupertatis, de qua fructus
salutis pingues et divites colliguntur. . . .
Haec fuit pauperum primiceria, ducissa
humilium. . . . Gaudeat itaque mater
Ecclesia, quod talem genuit, et educavit
filiam, quae tanquam virtutum foecunda
parens, multas religionis alumnae suis
produxit exemplis, et ad perfectum Christi
servitium pleno magisterio informavit.

Alexander IV, bulla Canonisationis.

Deze nieuwe wijngaard van Jezus Christus be-
gon zijne takken uit te breiden en bloemen te

dragen van een alleraangenaamsten geur, die overvloedige vruchten van glorie voortbrachten. Clara verscheen in de wereld, als de schoonste plant uit den tuin van den hemelschen Bruidegom, en als de schitterendste morgenster van deze heilige instelling. 1) De gemalin van den ridder Sciffi, Ortolana van Assisië, was de godvruchtige tuinierster, die deze liefelijke en geurige bloem in de Kerk plantte. Ortolana had haar leven aan allerlei werken van barmhartigheid toegewijd; aangedreven door hare vurige liefde voor Jezus Christus, had zij lange pelgrimstochten ondernomen, en daar de kruistochten den weg naar Jeruzalem hadden geopend, had zij de heilige plaatsen, geheiligd door het leven van den Heiland, bezocht. Toen zij, tijdens hare zwangerschap, God om eene gelukkige verlossing bad, hoorde zij eene stem: »Vrouwe, vrees niet, zonder gevaar zult gij baren en een licht ter wereld brengen, dat de wereld verlichten zal!» 1) Het kind ontving bij den doop den naam van Clara. Hare prille jeugd ging in nederigheid en verborgenheid voorbij en kenmerkte zich door liefde en zuiverheid.

---

1) Virgo, Deo charissima Clara, ipsarum plantula prima tamquam flos vernans et candidus odorem dedit, et tamquam stella praefulgida radiavit. S. Bonaventura, Cap. IV.

2) Ne paveas, mulier, quia quoddam lumen salva par turies, quod ipsum mundum clarius illustrabit. Vita St. Clarae C. I, apud Surium.

Clara, die het geluk had gehad de onderwijzingen van Franciscus te hooren, verlangde zich onder zijne leiding te stellen, en den weg der volmaaktheid en der vernieuwing des geestes te gaan bewandelen. In gezelschap van hare bloedverwante Bonna Guelfucio, eene wijze en voorzichtige vrouw, ging zij heimelijk naar St. Maria der Engelen, om zich daar te onderhouden met dengene, die haar vader zou worden op aarde en haar eeuwige vriend in den hemel; 1) en terwijl Franciscus zich met haar in eene heilige gemeenzaamheid onderhield, wekte hij in hare ziel het verlangen op naar het arme leven der kloosterlingen en de onuitsprekelijke vreugde, die de vereeniging met den goddelijken Bruidegom in de reine zielen zijner getrouwen uitwerkt. Palmzondag was de dag, dien God had uitverkoren om Clara van het gevaarvolle werldsche leven af te zonderen; de Heer vreesde, dat de spiegel van hare engelachtige ziel zou bezoedeld worden op de slikkerige wegen der wereld. 2) Zij begaf zich

---

1) Visitano o sancto a santa donzela et ella mais miudamente ao sancto verao, ordenado discretamente os tempos de suas visiacoes, porque sen sancto proposito nao podesse dos homes ser entendido, nem por nouas publicas murmurado et impedido. Marcus van Lissabon. — Chronicon Cap. III. De familiaridade que Sancta Clara tene com o bemaventurado padre Sancto Francisco. — Een heerlijk hoofdstuk.

2) Protinus ne speculum illibatae mentis mundanus pulvis ulterius inquinat. Vita Clarae, C. IV.

naar de Kerk in prachtvol gewaad, en men zag er de voorbeduiding van hare glorie. Volgens eene in Italië heerschende gewoonte, waren alle vrouwen, uit de handen des bisschops, gewijde palmen gaan halen. Uit maagdelijk schaamtegevoel bleef Clara op hare plaats neergeknield; de bisschop daalde nu van de trappen des heiligdoms, en naar haar toetredend, gaf hij haar een palmtak in de hand. 1) Den volgenden nacht verliet zij, nog altijd schitterend uitgedost, door eene geheime deur, het ouderlijke huis en kwam in St. Maria der Engelen. De kloosterlingen, die de metten zongen, ontvingen met brandende kaarsen in de hand deze wijze maagd, die met eene lamp, vol van de olie, der liefde, haren Bruidegom en Verlosser, Jezus Christus, kwam zoeken. Voor het altaar van de Onbevleete Moedermaagd sneed Franciscus haar, ten teeken dat zij verzaakte aan de ijdelheden der aarde, de haren af, en kleetde haar met het habijt der boetvaardigheid. Al de kostbaarheden, welke zij had meegebracht, werden aan de armen uitgedeeld.

Het betaamde niet, zegt een oud schrijver, dat de nieuwe orde der bloeiende maagdelijkheid ergens anders ware ontsproten, dan in het engelachtige paleis van deze verhevenste aller jonkvrouwen, die alleen onder allen, eertijds moeder

---

1) Pontifex per gradus descendens, usque ad eam accederet, et palmam suis in manibus poneret. Vit. Clar., C. IV.

en maagd tevens geweest is, en derhalve veel lofwaardiger dan alle overige schepselen. Op die zelfde plaats ontsproot de edele ridderorde der armen van Jezus Christus, de Minderbroeders, onder den wakkeren hoofdman den heiligen Franciscus, op dat het iedereen zou blijken dat de Moeder van God in deze hare woning beide orden verwekte. 1) Franciscus, wiens ijver steeds den geest der wijsheid tot leidsman had, bracht Clara naar St. Paul van Assisië, een klooster van Benedictinessen. Daar had de heilige hevige aanvallen van hare bedroefde familie te verduren, maar God was hare kracht en Hij schonk haar de kroon der overwinning in dien strijd, waarin afwisselend woorden van vriendschap, bedreigingen en haat tegen haar den kamp aanbonden. 2) Weldra verhuisde zij naar St. Damiaan, de kerk, die Franciscus in het zweet zijns aangezichts had hersteld. 3) Clara sloot zich, uit liefde tot haar hemelschen Bruidegom, in deze heilige plaats op; daar zou zij voor altijd naar het lichaam in gekerkerd zijn, opdat hare ziel zou behoed wezen voor de woelige stormen der wereld. Deze liefelijke zilverblanke duive bouwde haar nest in de enge cellen van deze nederige woning, en werd er de moeder van het talrijke kroost der arme jonkvrouwen. Hare vruchtbaarheid was onuitputtelijk, en de groote zedelijke schok, dien de wereld bij haar

---

1) Chroniques des Frères Mineurs livre VIII.

optreden ontwaarde, deed het woord van den ouden profeet in vervulling gaan: » Verheug u onvruchtbare, die niet baart. Zing lof en briesch die niet baarde, want meer kinderen heeft de verlatene, dan degene die een man heeft. Verbreid de plaats uwer tente en rek de vellen van uwe tabernakelen uit . . . . . Want gij zult doordringen ter rechter en ter linker zijde; uw zaad zal de heidenen erven en het zal de verlatene steden bewonen . . . . . Gij arme, met het onweder geslagen zonder eenigen troost, ik zal u grondslagen geven van saffieren, ik zal uw bolwerk uit jaspis maken, uwe poorten zullen versierd zijn met gesneden steenen en al uwe muren met uitgelezen steenen.” (Isaias, 54.) En dit gebouw, opgericht op nederige en zuivere deugden, veel hechter en duizendmaal kostbaarder dan saffieren en jaspisteenen, verhief zich hoog in de lucht, verspreidde hare beschermende schaduw over de aarde, en vrede en heiligheid werden bij stroommen uitgestort over allen, die er eene schuilplaats kwamen zoeken.

Clara had, in het huis harer moeder, eene jeugdige zuster achtergelaten, Agnes genaamd, die zij eene teedere liefde toedroeg. Weinige dagen na hare afzondering, kwam Agnes zich in hare armen werpen, zeggende: » Mijne zuster, ik wil met u God dienen, » Clara omhelsde haar en gaf haar vol vreugde ten antwoord: » Lieve zuster, ik dank God, dat hij mijn vurigsten wensch verhoord

heeft." 1) Hunne ouders waren buiten zichzelf van woede en kwamen met eenige ridders, hunne vrienden, Agnes zoeken; geleid door de woeste zeden van dien tijd, — de veredelende hand van den godsdienst had ze nog niet genoeg kunnen verzachten — greep een der ridders haar bij de haren, schopte haar hevig en sleepte haar het huis uit; 2) doch God verlostte haar op wonderdadige wijze. Zij kwam bij hare troostelooze zuster terug, en de gelukzalige Franciscus ging haar troosten. Hij gaf Agnes het heilige kled der boetvaardigheid en liet haar heur naam behouden, ter gedachtenis aan het liefelijk lam, dat geslachtefferd is voor de zonden der wereld. In de eerste drie jaren groeide het huisgezin van Clara wonderlijk aan; zij smaakte den troost, hare jongste zuster Beatrix zich aan God te zien toewijden, en Ortolana, weduwe geworden, voegde zich in St. Damiaan bij de drie planten, die zij eertijds met zooveel liefde had verzorgd.

Weldra ging dat heirleger van vrome vrouwen, met koninginnen en prinsessen aan het hoofd, onder den naam van arme Clarissen, overal in Europa zijne tenten oprichten. Wanneer Franciscus een nieuw klooster van heilige maagden

---

1) *Gratias ago Deo, dulcissima soror, quod me de te sollicitam exaudivit. Vita Clar., Cap. XVI.*

2) *Irruit in eam miles unus animo efferato, et pugnis, calcibusque non parcens, eam per capillos abstrahere conabatur. Vita Clar., Cap. XVI.*

wilde oprichten, dan zond hij een der oude bewoners van St. Damiaan, om in de nieuwe kolonie het kruis en de liefde voor de evangelische armoede te planten. Zoo zond hij Agnes naar Florence. Het was eene wreede scheiding voor deze godvreezende zusters. De brief, welken Agnes schreef aan Clara, en aan alle maagden van St. Damiaan, waar zij haar geestelijk onderricht en voedsel ontvangen had, is voor ons bewaard gebleven. Wij hebben hem opgenomen, als het eenige overblijfsel van de innige gemeenschap tusschen deze grootmoedige en offerlievende zielen der dertiende eeuw.

» AGNES, DE NEDERIGE DIENARES VAN JEZUS, AAN HARE WELBEMINDE CLARA, HARE EERWAARDIGE MOEDER EN MEESTERES IN CHRISTUS, EN AAN HAAR GEHEEL CONVENT.

» Het is eene eigenschap van al het geschapene, dat het nooit in denzelfden toestand blijft ; op het oogenblik, dat men zich gelukkig waant, opent zich een afgrond van rampen voor onze voeten ; weet dan, moeder, dat eene groote ontroering en eene matelooze droefheid tot diep in mijn hart is doorgedrongen, hoezeer het mij leed doet gescheiden te zijn van u, van u aan wier zijde ik meende te zullen leven en sterven. Dat ongeluk eenmaal begonnen, wanneer zal het eindigen ? Het is een dier dingen, welke onophoudelijk voortrollen, maar naar wier einde ons oog te vergeefs omziet ; het is als eene groote schaduw, die steeds aangroeit zonder ooit te verminderen ; het ligt als

een gewicht op mijne ziel, dat ik niet kan afwerpen. Ik meende, dat zij, die door hetzelfde geloof en denzelfden omgang in den hemel vereenigd waren, ook op aarde hetzelfde leven moesten hebben en denzelfden dood, dat één graf voor hetzelfde bloed en dezelfde natuur zou gedolven worden. Maar ik heb mij bedrogen, ik ben verlaten en mijne ziel vloeit over van droefheid. O mijne zeer beminde zusters, hebt medelijden met mij; weent met mij en bidt God, dat Hij u zulk een lijden bespare. Weet wel, daar is geene smart aan deze smart gelijk, eene smart, die mij onophoudelijk pijnigt, eene neerslachtigheid, die mij voortdurend kwelt, een verlangen, dat onverpoosd in mijn binnenste woelt; kwellingen omgeven mij van alle zijden; ach, ik bid u, help mij met uwe vrome gebeden, opdat God mij ondersteune om ze te dragen. O mijne moeder, wat zal ik doen, wat zal ik zeggen? Ik heb geen hoop meer u of mijne zusters ooit weer te zien. O kon ik eens naar wensch mijne gedachten openbaren, kon ik u in dezen brief mijne langdurige smart blootleggen. Mijn hart brandt in mijn binnenste van het vuur der droefheid. Ik zucht en ween. Ik zoek troost, maar vind hem niet; de eene smart baart de andere, en ik bezwijk onder het gewicht van de gedachte: u nooit weer te zullen zien. Hier is niemand in staat mijn lijden te begrijpen.

Eene enkele zaak troost mij, en gij kunt u hierin met mij verheugen, namelijk de groote

eensgezindheid, die in ons convent heerscht ; men heeft mij met groot genoeg en met ongekunstelde blijdschap ontvangen, en mij, vol eerbied en toegenegenheid, gehoorzaamheid beloofd. Zij bevelen zich allen Gode en u aan. Herinnert u onzer en beschouwt haar zoo wel als mij, als dochters en zusters, die, in oprechtheid des harten, altijd bereid zullen zijn uwe raadgevingen op te volgen en uwe bevelen te volbrengen. De heilige Vader heeft, wat die bijzondere u welbekende zaak aangaat, mijne verlangens ingewilligd. Vraagt uit mijn naam aan broeder Elias, dat hij ons wat meer komt bezoeken en troosten. Amen." 1)

Ondertusschen ging Clara voort hare dochters te onderwijzen door hare gesprekken, vol van de zoetste sappen der hemelsche wijsheid, en door een aanhoudend voorbeeld van alle christelijke deugden. Bij deze heerschappij over de zielen bleef hare zedigheid zoo groot, dat men haar, slechts eenmaal in haar leven, de oogen zag opslaan om den Paus om zijn zegen te vragen ; dat was de eenigste keer, dat men gelegenheid had om de kleur van hare oogen te leeren kennen. 2) Toen zij tot abdis en overste was gekozen, was zij de dienaress der dienaressen van God ; zij verzorgde de zieken en verrichtte de geringste bezigheden

---

1) Wadding, t. II, p. 15.

2) Giuseppe di Madrid. Vita di S. Chiara, Roma 1832, p. 187.

in het klooster. 1) Zij legde zich met de uiterste gestrengheid op de versterving toe, en droeg nooit eenig schoeisel; geheel gekleed in haar, van grove stof vervaardigd, habijt, sliep zij eenige uren op droge wijngaardranken; zij spotte met lichamelijk lijden, en de hemelsche vreugde, waarvan hare ziel overvloedde, weerkaatste zich in hare rustige houding. 2) Zij ging zitten op haar leger van smarten en spon daar uiterst fijn linnen, en van dit fijne lijnwaad vervaardigde zij vijftig korporalen, die zij in beurzen van purperen zijde aan de arme kerken van de vallei van Spoleto en het gebergte van Assisië ten geschenke zond, als een bewijs van haar diepen eerbied voor het heilig Sacrament des Altaars. 3)

Eens, op een kerstnacht, was zij ziek en bedlegerig, al de kloosterlingen waren ter kerk getogen, om met de engelen de heerlijke geboorte des Heeren te bezingen; alleen met haar lijden, zeide Clara al zuchtende: »O mijn God, zie hoe ver-

---

1) *Inter Christi ancillas servire libentius quam serviri. Vita Clarae, Cap. VIII.*

2) *Deridere videretur angustias corporales . . . . sancta laetitia, qua interius abundabat, exterius redundabat. Vita S. Clar., C. XII.*

3) *Et sedens filabat delicatissimos pannos, de quibus ultra quinquaginta paria corporalium faciens, et ea sericis vel purpureis thecis includens, per plana et montana Assisii variis ecclesiis destinabat. Vita Clar., Cap. XVIII, apud surium.*

laten ik ben." En aanstonds opende Hij, voor wien geene afstanden bestaan, door een wonder hare ooren, zij hoorde de broeders, die in de kerk van Maria der Engelen de getijden zongen en toen des morgens hare dochters naar haar kwamen zien, riep zij uit: »Gezegend zij onze Heer Jezus Christus, die mij in mijne verlatenheid niet begeven heeft." 3)

De gebeden van deze, door zulk eene innige levensgemeenschap met God verbondene ziel, hadden eene buitengewone kracht; de geschiedschrijvers verhalen ons hiervan onder anderen twee opmerkenswaardige voorbeelden. Keizer Frederik II, die wreede en goddelooze tiran, had van de oostkust der Adriatische zee de rest van het oude Sarraeensche ras bijeenverzameld en hun in Italië de oude burcht Nocera gegeven, die, sedert dien tijd, bekend staat onder den naam Nocera dei Mori. 2) Deze vijanden van Christus en zijne Kerk daalden naar de vallei van Spoleto af, welke aan den heiligen Stoel getrouw was gebleven, en deden haar den kelk van hun toorn drinken. 3) Eens zetten

---

1) Et ecce repente mirabilis ille concentus, qui in ecclesia sancti Francisci fiebat, suis coepit auribus intonare. ... Mane ad eam venientibus filiabus, dixit Clara: Benedictus Dns. Jesus Christus, qui me, vobis relinquentibus, non reliquit. Vita Clarae. Cap. XIX. Fioretti, Cap. XXXIV.

2) Nocera der Mooren.

3) Vallis Spoletana de calice irae frequentius imbibeat S. Antonin. Chronicon, part. III, pag. 745.

zij hun vernielingswerk voort tot onder de poorten van Assisië, en omsingelden, onder een verwoed geschreeuw, het klooster van den heiligen Damianus. Het hart der arme jonkvrouwen beefde van schrik; zij vluchtten naar het bed van hunne zieke moeder. 1) Clara stond op, nam het uit zilver en ivoor vervaardigde ostensorium, waarin de heilige Hostie bewaard werd, plaatste het op den drempel van de poort, voor de oogen van den vijand, en op haar aangezicht ter aarde neergeworpen, zeide zij onder het storten van tranen, tot haren welbeminden Jezus. »Zoudt gij, o mijn God, uwe dienaressen, die ik in uwe heilige liefde heb opgevoed, hulpeloos in de handen der ongeloovigen willen overleveren? Bescherm haar, o mijn God! want ik, hare moeder, ik vermag niets in dit groote gevaar.» Op hetzelfde oogenblik hoorde zij eene stem, gelijk aan de zilveren stem van een klein kind, die haar toeriep: »Ik zal u altijd beschermen.» — »Mijn meester, vervolgde Clara, indien het niet strijdt met uw heiligen wil, bewaar dan ook de stad Assisië, die ons voedt uit liefde tot U.» God antwoordde haar: »Deze stad zal veel te lijden hebben, maar mijne genade zal haar beschermen.» Nu hief Clara haar hoofd op en zeide tot hare bevende dochters: »Mijne welbeminden, stelt een onwrikbaar vertrouwen op onzen Heer Jezus

---

1) *Liquescunt dominarum corda tumoribus, et ad matrem referunt fletus suos. S. Antonin.*

Christus, ik heb de verzekering ontvangen dat ons geen leed zal geschieden." 1) De Saracenen namen inderdaad de vlucht. Ter gedachtenis aan dit wonder stellen de christelijke kunstenaars Clara met het heilig Sacrament in de hand aan onze vereering voor.

Een anderen keer voerde een der voornaamste legerhoofden van keizer Frederik, Vitalis van Aversa, een eerzuchtig man, zijne troepen naar Assisië, om de stad te belegeren. Hij verwoestte de omstreken, velde de boomen, en zwoer, dat hij niet zou vertrekken voor hij de stad had bemachtigd. Clara was bij het zien dezer dingen, diep bedroefd. »Lieve zusters, zoo sprak zij hare dochters toe, dag aan dag voorziet deze stad in onze behoeften, en het zou zeker niet van een dankbaar hart getuigen, indien wij haar in dezen uitersten nood niet naar vermogen ter hulp kwamen." Allen gingen gezamenlijk, na hare hoofden met asch bestrooid te hebben, uit al hare krachten den Heer om de bevrijding der stad bidden. Haar gebed werd verhoord: onverwachte hulp daagde op. Vitalis van Aversa werd verdreven, en stierf weinigen tijd later. 2)

---

1) Quae impavida corde, se infirmam ad ostium duci jubet, et ante hostes poni, praecedente eam capsula argentea, intra ebur inclusa, in qua sancta sanctorum devotissime servabantur, sacratissimum scilicet corpus Christi. Vita Clarae, Cap. XIV.

2) Carissimae filiae, multa bona ab ista civitate quotidie

Wij moeten hier, ten einde de orde der Arme Jonkvrouwen in hare verschillende lotgevallen gade te slaan, een oogenblik de chronologische volgorde verbreken. De geschiedenis heeft eene zedelijke orde, die veel verhevener en veel gewichtiger is dan de zakelijke tijdrekening.

Franciscus wilde, na het gevoelen van zijn vriend den kardinaal Ugolini hieromtrent gehoord te hebben, eene zoo gewichtige en nuttige instelling eene vaste toekomst verzekeren; hij bracht de voorschriften der orde, die het meest van den ijver der kloosterzusters getuigden, bijeen en stelde daarmede een regel op, dien hij in twaalf hoofdstukken verdeelde. Wij zullen er eenige bijzonderheden van nagaan.

» Al wie door God voorgelicht, zich voor het kloosterleven zal aanbieden, zal met toestemming van den kardinaal beschermheer, door de abdis worden opgenomen, indien de meerderheid der zusters er in toestemt. Maar alvorens haar het habijt te geven, zal men haar eerst deugdelijk onderzoeken omtrent het katholiek geloof en de heilige Sacramenten der Kerk." Het klooster mag zich niet bemoeien met de tijdelijke zaken van de postulante. Zoodra deze hare goederen verkocht en de opbrengst aan de armen heeft uitgedeeld, worden haar, volgens het gebruik, de haren afgesneden en

---

suscipimus, quamobrem impium est, si in tanta necessitate, prout possumus, non succurramus. S. Antonin.

geeft men haar drie kleederen en een mantel. Daarna mag zij niet dan in den uitersten nood uit het klooster gaan. Ook moet zij steeds indachtig zijn, dat zij de armste en onoogelijkste kleederen behoort te dragen, ter gedachtenis aan het allerminnelijkste kind Jezus, dat bij zijne komst op aarde, door zijne moeder in schamele doeken gewikkeld en in eene krib werd nedergelegd. 1) Als een bewijs van hunne gehechtheid aan de heilige Kerk van Rome, moeten de kloosterlingen in koor het Romeinsche brevier bidden. De vastendagen waren veel in getal en streng; de abdis kon de zieken en de zwakken er van ontheffen. 2)

Het gewichtigste gedeelte van eene wetgeving is dat, waarin de perken der macht worden afgebakend. In de religieuse instellingen vindt men niets, wat heerschzucht wekt, of tot uitspattingen, waarmee zoo dikwerf de hoogmoed der despoten zich kenmerkt, aanleiding geeft.

»Bij de keuze eener abdis moet de canonieke vorm in acht genomen worden. De religieusen zullen hun uiterste best doen om, bij die gelegenheid, den generaal of den provinciaal der Minderbroeders in haar midden te hebben, opdat de hoogste eendracht onder haar heersche, opdat zij verder bij hare keus slechts het algemeen welzijn voor oogen

---

1) *Prima regula sanctimonialium S. Clarae.* — *S. Francisci opuscula*, tom. II, Cap. II, pag. 33 et sq.

2) *Regula*, Cap. II.

hebben en geen andere kiezen dan eene religieuse, die hare professie gedaan heeft. Wordt eene niet geprofeste gekozen, dan zal men haar niet gehoorzamen, dan nadat zij, overeenkomstig den regel der heilige armoede, hare professie zal gedaan hebben. Indien de zusters, eenigen tijd na de verkiezing van de abdisse, haar ongeschikt of onwaardig oordeelen voor die taak, dan behooren zij, hoe eerder hoe beter, voor het welzijn van den godsdienst en haar klooster, eene andere te kiezen. De abdis behoort de eerste te zijn, meer door hare deugden en heiligheid van zeden, dan door hare waardigheid, opdat de zusters, door haar voorbeeld aangespoord, haar meer uit liefde dan uit vrees gehoorzamen; zij moet eene troosteres der bedroefden en bij het zingen der getijden steeds het eerst aanwezig zijn. Zij moet, ten minste eenmaal in de week, al de religieusen in kapittel bijeenroepen ter belijdenis harer fouten, alsmede om over de belangen van het huis te beraadslagen; want het gebeurt niet zelden, dat God zijn geest aan het minste lid van het convent mededeelt." 1)

De regel schreef een streng stilzwijgen voor, dat slechts gedurende een uur daags verbroken mocht worden; op de ziekenkamer echter mochten de religieusen, met het oog op den dienst en de ontspanning der zieken, altijd spreken. 2) » De zusters

---

1) Regula, Cap. IV.

2) Regula, Cap. V.

welke God de genade schonk van te kunnen arbeiden, mochten zich daarmede onledig houden, maar op eene wijze die strookte met de geloften, welke zij hadden afgelegd, en ten bate van het algemeen; de opbrengst van haren arbeid behoorde aan het kapittel." 1)

De laatste hoofdstukken regelen de boetewerken, die men moet opleggen, de verhouding tot de wereld, de plichten van de portierster, hoe de abdis de religieusen moet bezoeken, alsmede de bezoeken van den provinciaal. Maar wat ons in dezen regel het meest in het oog springt, is de liefde tot de armoede, de algeheele opoffering van zichzelf.

» De religieusen zullen zich niets toeëigenen, zij behooren in deze wereld God te dienen als pelgrims en vreemdelingen, in alle armoede en nederigheid, en met vertrouwen aalmoezen in te zamelen. Zij moeten zich daarover niet schamen: »Onze Heer Jezus Christus is voor ons in deze wereld arm geworden. Dat verhevene begrip van de allerhoogste armoede moet uw leermeester zijn, o mijne allerliefste zusters, erfgenamen van het hemelsch koninkrijk!" 2) Dat alles was nog niet in staat om de vurige liefde, die Clara voor de armoede koesterde, te voldoen; eens dat zij zich onderhield met Paus Gregorius IX — want de hoogste personages kwamen bij deze nederige maagd

---

1) Regula, Cap. VII.

2) Regula, Cap. VIII.

licht en troost zoeken — bad de heilige Vader haar, dat zij haar ijver iets zou matigen, en zich zou gewaardigen eenige goederen te bezitten, vooral wijl de tijdsomstandigheden moeilijk waren en de strenge afsluiting haar verbood, om even als de Minderbroeders, de liefdadigheid der geloovigen in te roepen, en zij aldus aan de grillen van het lot waren prijs gegeven. »Indien gij hiertegen bezwaar gevoelt wegens de belofte, die gij hebt afgelegd, zeide de Paus, dan zullen wij u daarvan ontslaan.» »Heilige Vader, zoo luidde haar antwoord, ik zal gelukkig zijn, zoo ik van mijne zonden ontslagen ben; maar eene vrijheid, die mij ontslaat van de verplichting om Gods raadgevingen op te volgen, begeer ik niet.» 1)

Door aanhoudend bidden en smeeken verkreeg zij van Innocentius IV het privilegie der eeuwigdurende armoede, het eenige, dat ooit aan den heiligen Stoel is aangevraagd. De Paus wilde op dat nieuwe en ongewone verzoek, met eene nieuwe en buitengewone gunst antwoorden, en schreef met eigen hand de eerste letter van dit privilegie, dat wij hier eene plaats geven, als een gedenkstuk, dat eenig is in de jaarboeken der Kerk. 2)

» INNOCENTIUS, BISSCHOP, DIENAAR DER DIENAREN

---

1) Nequaquam a Christi sequela in perpetuum absolvi desidero. Vita Clarae, Cap. IX.

1) Et ut insolitae petitioni favor insolitus arrideret, pontifex ipse cum hilaritate magna petiti privilegii primam notulam sua manu conscripsit. Vita Clar., Cap. IX.

GODS, AAN ZIJNE WELBEMINDE DOCHTER CLARA, EN AAN DE ANDERE ZUSTERS VAN HET KLOOSTER VAN DEN HEILIGEN DAMIANUS TE ASSISIË, HEIL EN APOSTOLISCHEN ZEGEN.

» Daar gij begeert u aan God alleen toe te wijden, afstand te doen van al uwe tijdelijke goederen, door uwe goederen te verkoopen en de opbrengst er van aan de armen uit te deelen, om in de volslagenste armoede den goddelijken Arme na te volgen, die de weg, de waarheid en het leven is, mag niets u van uw heilig voornemen afbrengen; want de linkerhand van uw hemelschen Bruidegom is onder uw hoofd om de groote zwakheid van uw lichaam te ondersteunen, dat gij met grooten ijver en liefde aan de wet des geestes onderworpen hebt en de Heer, die de nietigste vogelen voedt, die de aarde met groen en bloemen tooit, zal u weten te voeden en te kleden tot op den dag, waarop Hij zich zelven aan u tot een eeuwig voedsel zal geven, als Hij u, met zijne zegevierende rechterhand, in zijne glorie en zaligheid zal omhelzen. Overeenkomstig het verlangen, dat gij ons hebt te kennen gegeven, om het privilegie der allerhoogste armoede te bezitten, kennen wij u bij dezen het voorrecht toe, dat niemand, wie het ook zijn moge, u mag noodzaken om tijdelijke goederen te ontvangen, te bezitten of te behouden. Indien sommige zusters dezen regel niet kunnen onderhouden, dat zij dan niet langer bij u blijven, maar een ander klooster

gaan opzoeken; niemand wage het uw convent op dit stuk te verontrusten. Indien iemand, hetzij geestelijk of wereldlijk persoon, deze onze constitutie kennende, vermetel genoeg is, om ze aan te randen, dan zal hij, indien hij na drie keer vermaand te zijn, zijne fout niet herstelt, vervallen zijn van zijne ambten, waardigheden en eeretitels, en uitgesloten uit de gemeenschap der geloovigen. Maar over hen, die u allen en uwe orde, en in het bijzonder het klooster van den heiligen Damianus zullen liefhebben, dale de heilige vrede Gods neder, en eens op den dag des oordeels worde hun de eeuwige zaligheid ten loon gegeven." 1)

Na eene vereeniging van veertien jaren was Franciscus gestorven, en Clara bestuurde, onderwees en beschermde hare orde der Arme Jonkvrouwen, in die taak ondersteund door de hulp des Heeren en der Minderbroeders. Hare laatste levensjaren bracht zij in de wreedste smarten door; haar dood was kostbaar in de oogen van God en de menschen. Zij was zestig jaren oud. 2) Maar zij had hare loopbaan voleind, zij haakte naar de ontbinding van haar lichaam, en Christus haastte zich de arme pelgrim naar het eeuwig vaderland terug te roepen. 3) Dag aan dag nam hare ziekte

---

1) Giuseppe di Madrid. Vita di S. Chiara, Rome, 1832, p. 124.

2) Zij was geboren in 't jaar 1194.

3) Accelerat Christus pauperem peregrinam superni regni palatio sublimare. Vita Clar., Cap. XXVI.

in hevigheid toe, en werd het doodsgevaar duidelijker. Paus Innocentius IV, die destijds te Perugia woonde, kwam met zijne kardinalen in St. Damiaan; toen hij het bed van de glorievolle zieke genaderd was, bracht hij zijne hand aan hare lippen, opdat zij deze zou kunnen kussen. Vol nederigheid bad zij hem ook zijne apostolische voeten te mogen kussen. De Paus plaatste zijn voet op een houten voetbank en zij omhelsde dien en kuste hem boven en onder met eene onbeschrijfelijke teederheid. 1) Daarna vroeg zij met een engelachtig gelaat den Opperpriester om de vergiffenis van al hare zonden. »Gave God dat ik ook zulk eene vergiffenis noodig had» antwoordde de Paus, en hij gaf haar de volledige kwijtschelding van hare zonden en zijn pauselijken zegen. Alle aanwezigen verwijderden zich, want des morgens had zij uit de handen van den provinciaal de heilige Teerspijze ontvangen. Daarop hief zij handen en oogen ten hemel, en zeide aan hare zusters: »Mijne dochters, looft God voor de groote weldaad, die Hij mij heden bewezen heeft; hemel en aarde zijn niet in staat om Hem er voor te bedanken, want ik heb mijn Heer en mijn God ontvangen,

---

1) *Ascenso ligneo scabello curialis Dominus digniter pedem accommodat, super quem illa sursum et deorsum inculcans oscula, vultum reverenter acclinat. Vita Clar. Bolland., tom. II, August. pag. 764.*

en ik mocht zijn Stedehouder aanschouwen." 1)

De zusters, die op het punt stonden weezen te worden, waren overstelpt van droefheid, en niets ter wereld was in staat, haar van het bed harer stervende moeder af te rukken, Agnes vooral, hare innig geliefde zuster Agnes, die, om haar voor den laatsten keer te omhelzen, van Florence was overgekomen, zeide haar snikkende en als buiten zich zelve van smart: »Clara, waarom laat gij mij aldus als eene verlatene achter?» — »Lieve Agnes, antwoordde Clara, het is Gods wil, dat ik heenga, wees derhalve opgeruimd en ween niet: want ik geef u de verzekering, dat gij mij weldra zult volgen en de Heer zal u, vóór uw dood, een grooten troost schenken." 2) Gedurende haar doodstrijd, die verscheidene dagen aanhield, bleef zij onafgebroken met God vereenigd. Tot broeder Reinaldus, die haar tot geduld opwekte, zeide zij: »Beste broeder, sedert ik Gods genade heb onderhouden, door middel van zijn dienaar Franciscus, kwam geen smart mij ooit lastig voor, scheen geen enkel werk van boetvaardigheid mij moeilijk, viel geen ziekte mij hard." 3) Eindelijk maakte

---

1) Laudate Dominum, filiolae meae, quia tale beneficium mihi est dignatus tribuere. Vita Clar., apud Bolland.

2) Inter quas Agnes virgo devota, lacrymarum inebriata salsugine, sororem efflagitat ne, se relicta discedat. Vita Clar., Bolland.

3) Postquam Domini mei Jesu Christi gratiam per

zij haar testament, waarin zij de verhevene armoede als erfſchat achterlaat. 1)

Clara verlangde daarna, dat de Minderbroeders, om haar moed aan te wakkeren, haar zouden ſpreken over het lijden van onzen Heer Jezus Christus. Toen zij onder de overigen, den zoo gemeenzamen dienaar Gods Juniperus ontdekte, vroeg zij dezen met een glimlach: 2) » Weet gij niets nieuws over God ? » Toen Juniperus zijn mond opende om haar te antwoorden, ontsnapte er, als een regen van vonken, zulk een vloed van verhevene gedachten uit het fornuis van zijn liefdevlammend hart, dat de heilige maagd van troost overvloeide. 3) Angelo ſprak de troosteloze zusters moed in, en de eenvoudige broeder Leo hield niet op het bed te kussen van de stervende arme, 4) die in zich zelve zeide: » Vertrek mijne ziel, vertrek in vrede, gij hebt een goeden gids bij deze reis; want Hij, die uw Schepper is, heeft u geheiligd en steeds over u gewaakt, zooals eene liefdevolle moeder voor haar kind. En gij, o mijn

---

illum servum suum Franciscum agnovi, nulla poena molesta, nulla poenitentia gravis nulla mihi, frater carissime, infirmitas dura fuit. Vita Clar., Bolland.

1) Wadding, ann. 1253.

2) Nova hilaritate perfusa, quaerit si aliquid novi de Domino haberet ad manum? Vita Clar., Bolland.

3) Qui aperiens os suum de fornace fervidi cordis flammantes verborum scintillas emittit. Vita Clar., Bolland.

4) Leo recedentis lectulum osculatur. Vita Clar.

Heer, gezegend zijt gij, omdat gij mij geschapen hebt." 1) Toen eene der zusters haar vroeg, wat zij verlangde, antwoordde zij: »Ik spreek mijn welbeminde toe"; daarna zich tot Agnes wendende, zeide zij: »Mijne dochter, ziet gij den Koning der glorie niet?" Agnes keerde zich om naar den kant van de deur en zag een langen stoet van maagden, in het wit gekleed en met gouden kronen op het hoofd, de kamer binnenkomen. Maar eene onder haar, was veel schooner, veel kostbaarder en schitterender uitgedost dan de overigen, want zij droeg eene keizerlijke kroon, omzet met edelgesteenten, en haar gelaat straalde van een schitterend licht; zij ging naar het bed van Clara, en deze twee hemelsche zielen omhelsden elkander onder een hartelijken kus. 2) Den volgenden dag, den elfden Augustus, trad Clara de eeuwige glorie binnen. 3) Hare uitvaart was eene ware zegepraal; de inwoners van Assisië hielden, vergezeld van een troep gewapende ridders, de wacht

---

1) *Vade secura, quia bonum habes conductum itineris. Vade quoniam qui te creavit, sanctificavit; et custodiens te semper, velut mater filium tenero amore dilexit. Vita Clar., Bolland.*

2) *Et ecce in vestibus albis turba ingreditur virginum, quae omnes aurea sarta suis capitibus deferebant. Graditur inter eas una praeclarior ceteris . . . procedit ad lectulum, ubi sponsa filii decumbit, et amantissime se super eam inclinans, amplexum dulcissimum praestat. Vita Clar., Bolland.*

3) 't Jaar 1253.

bij hare heilige overblijfselen, en na een plechtigen dienst en eene rede van den kardinaal van Ostia over de ijdelheden dezer wereld, droegen de kloosterlingen het lichaam naar de kerk van den heiligen Georgius van Assisië, waar aanvankelijk ook het lichaam van den heiligen Franciscus had gerust. De Paus wilde het officie der heilige maagden doen zingen, en het volk zong deze antiphon, die wij hier uit den grond van ons hart herhalen :

Wij groeten u, moeder der nederigheid,
 Dienaresse van den gekruiste,
 O, Clara, edele maagd,
 Leerlinge van Franciscus,
 Maak dat wij komen
 In de hemelsche glorie. Amen.

Twee jaren later stelde de vroegere kardinaal van Ostia, Paus geworden onder den naam van Alexander IV, op wien de liefde van zijn oom Gregorius IX voor de Minderbroeders, als eene erfenis, was overgegaan, Clara aan de vereering der geloovigen voor, en plaatste haar plechtig op de lijst der heiligen. »Clara, die onder alle klaarheden de aarde met hare deugden en mirakelen verlicht heeft... Clara, die op den akker des geloofs den wijngaard der armoede plantte en verzorgde, een wijngaard, die zulke heerlijke vruchten van deugd heeft gedragen... Clara, de prinses der armen, de hertogin der nederigen... dat onze Moeder de Kerk zich dus verheuge, eene

dochter gebaarde te hebben, die op hare beurt een ontelbaar gezin van volmaakte dienaressen van Jezus Christus voortbracht." 1)

Middelerwijl verspreidde zich de orde der Arme Jonkvrouwen over de aarde. Agnes van Bohemen vestigde haar in Duitschland. 2) De gelukzalige Isabella van Frankrijk, zuster van den heiligen Lodewijk, wijdde zich in de orde van de heilige Clara aan God toe, na het aanzoek van Koenraad, zoon van keizer Frederik II, afgewezen te hebben. Zij liet in de omgeving van Parijs, in het bosch van Longchamp, een klooster bouwen, dat zij den zinrijken naam gaf van »de Nederigheid van Onze Lieve Vrouwe." Alexander IV bekrachtigde in het jaar 1258 de wijzigingen, welke de heilige Bonaventura, met vijf van zijne ordebroeders, in den oorspronkelijken regel van Clara had aangebracht; op verzoek van Isabella en haar broeder, den heiligen koning, voegde Urbanus IV, bij eene bulle gegeven in het jaar 1263, er eenige nieuwe constituties bij. De religieusen, die deze bepalingen aannamen, werden Urbanisten genoemd. Vele conventen bleven met eene jaloersche liefde aan

---

1) Bulla canonisationis.

2) Et multae filiae ducum, comitum, baronum, et aliorum nobilium de Alamania, mundum deserentes, exemplo beatae Clarae et Agnetis, sponso coelesti sunt junctae. Liber conformitatum, pag. 85, in folio, 1590.

de eeuwigdurende armoede getrouw, want de geest van de heilige Clara leefde in hare leerlingen en vriendinnen voort: in eene Agnes van Assisië, eene jonge dochter eenvoudig als eene duive, die in het proces der heiligverklaring verhaalt, dat zij het boetekleed van Clara onderzocht had, maar er niets hardts in gevonden had; dikwijls stond God haar toe het kindje Jezus te zien, dat de heilige Clara met kinderlijke liefkoozingen overlaadde; 1) verder in eene zuster Francisca, die het goddelijk Kind Jezus in de Hostie mocht aanschouwen, en in eene zuster Christina, de vrome vertrouweling van Clara, die haar vergezelde bij de bezoeken aan den heiligen Franciscus, en bij hunne heilige gesprekken tegenwoordig was.

Maar met alle menschelijke instellingen had de orde der Arme Jonkvrouwen ook dit gemeen, dat zij na verloop van tijd haar eersten ijver verloor; de verslapping had zich van haar meester gemaakt, toen God, die de instellingen even als de planten weer nieuw leven weet in te storten, in Frankrijk eene maagd opwekte, die aan de heilige armoede al den luister van hare eerste glorie zou teruggeven, 2) zooals Hij in Spanje die geestelijke moeder der Kerk het eerste levenslicht deed zien,

---

1) Wadding *Annales Minorum*, tom I.

2) Wadding. *Ordo jacet Clarae, clarum cui lumen ademtum, Clarior exurgit, regula sancta viget.*
 Officie van de H. Coleta in den brevier der Minderbroeders.

die een nieuw leven zou geven aan de verwelkte bloemen van den Karmel. 1) De geschiedenis van de hervorming der kloosterorden en van de inwendige hervorming der Kerk van de vijftiende op de zestiende eeuw is eene der gewichtigste maar ook der minst bekende. God openbaarde aan Coleta, dat zij geroepen was om de orde der Arme Jonkvrouwen en zelfs die der Minderbroeders te herstellen. De gelukzalige Henricus van Balma, haar biechtvader, zag in een droom een grooten, geheel verwaarloosden wijngaard zonder vruchten, welken eene jeugdige maagd met grooten ijver begon te verzorgen; hij deelde Coleta dit visioen mede en zij verhaalde hem de bovennatuurlijke mededeelingen, die zij van God ontvangen had. Eens zag zij in hare cel een schoonen boom, welks gouden en hemelsblauwe vruchten een hemelschen geur verspreidden, terwijl aan zijn voet talrijke spruiten opgroeiden. Zij vreesde, dat de geest der leugentaal haar bedroeg, plukte de boompjes uit en wierp ze weg, maar zij schoten aanstonds weer op. 2) God openbaarde haar, dat deze groote boom

1) In de hoofdkerk der wereld, de Sint Pieter, ziet men in het midden der Kerkvaders het beeld van de heilige Theresia met dit opschrift: Santa Teresa mater spiritualis.

2) In ejus inclusorio sane angusto derepente crevit arbor quaedam valde speciosa, foliis optime compositis, et floribus instar auri rutilantibus e quibus odor fundebatur gratissimus, mireque confortans. Surius, Mars, pag. 74, in folio.

hare afbeelding was, dat zij ten dienste der Kerk eene menigte godvreezende zielen in verschillende koninkrijken binnenleiden, en meerdere kloosters stichten zou. Daar zij in hare nederigheid steeds met uitvluchten aankwam, maakte God haar drie dagen blind, daarna drie dagen lang stom, en eene inwendige stem riep haar onophoudelijk toe: Gehoorzaam aan hetgeen God van u vordert. Aan dit onwederstaanbaar teeken onderwierp zij zich. 1) Zij schreef alles op wat God haar omtrent de reformatie van de orde openbaarde; zij deed die papieren in een zak, die aan haar gordel bevestigd was, en geholpen door eene godvruchtige weduwe, doorkruiste zij Frankrijk te voet, en kwam te Nizza aan, waarheen Benedictus XIII, ter wille van het schisma, zijn zetel verlegd had; aan 's Pausen voeten deed zij de geloften van de instelling der heilige Clara, en de Paus stelde haar aan tot algemeene overste der geheele orde.

Die jonge, zwakke vrouw sloeg met een ongeloofelijken moed de hand aan 't werk; zij doorkruiste Frankrijk, Savoye, Duitschland en Vlaanderen, en deed overal de kloosterlijke deugden herleven. 2) Wij, die aan goed onderhouden wegen

---

1) Qui humiliter diu reluctans, linguae oculorumque usu deperdito, tandem voluntati divinae sese subicere coacta est. Breviarium Minorum.

2) Quod utique fiebat opera Coletae virginis, quemadmodum satis testantur monasteria in diversis regionibus Germania, Francia, Burgundia, Sabaudia et aliis ea agente

en aan onze spoorwegen gewoon zijn, kunnen ons geen denkbeeld vormen van de ontzaglijke moeilijkheden, die vooral voor eene vrouw, aan zulk eene onderneming verbonden zijn. De provinciën van Frankrijk waren uitgeplunderd en verwoest door vijandige benden, en er heerschte een onafgebroken krijg. Bij die ontketening van alle booze lusten was geen wettelijke bescherming, geen veiligheid, geen vrede mogelijk; maar God bewaarde Coleta als den appel van zijn oog, en bevrijdde haar altijd op wonderbare wijze uit het gevaar. Aan de moeilijkheden met hare heilige onderneming verbonden wist zij eene wonderbare standvastigheid tegen over te stellen. 1) En waarlijk de wederwaardigheden, welke zij ondervond, waren groot en talrijk; om niet in bijzonderheden af te dalen en al de tegenkantingen op te sommen, welke uit onedele beweegredenen tegen haar werden opgeworpen door degenen, die zij berispte, vergenoegen wij ons met de vermelding, dat zelfs priesters haar van ketterij beschuldigden; zij verkondigde: volslagen armoede, opofferingsliefde en algeheele zelfverloochening en derhalve moest zij noodzakelijk met de ketterij der Hussieten in verband staan. 2)

---

instructa, vel reformata non modo faeminarum, sed etiam virorum. Surius, l. c., p. 76.

1) *Ingruentes difficultates admirabili constantia superavit.* Breviar. Minor.

2) *Annales tertii ordinis S. Francisci.* Auctore P. de Vernon, II. part., in folio.

De inwoners van Corbie twijfelden zelfs aan hare deugd, maar het schijnt alsof sedert dien tijd een vloek op hen rust. Wat is er geworden van de glorie en den voorspoed dezer aloude abdijstad?

Maar God vond welbehagen in de ziel van zijne welbeminte dochter, en Hij versierde haar met de heerlijkste gaven van zijne genade en macht; Coleta las in het verleden en de toekomst, zij drong door in de diepte van de geheimen des geloofs, en wist er op welsprekende wijze over te spreken; zij week in geen enkel punt van de verhevene armoede af; 1) haar krachtig gebed bracht wonderen voort; vooral had zij een groot vertrouwen in het bidden van de litanie van alle heiligen. 2) God deelde zichzelf aan haar mede bij de geestverrukkingen, waarin zij dikwijls door hare vurige gebeden geraakte, en Hij zelf gaf haar aan het altaar de heilige Communie. 3) Haar lichaam, welks schoon-

---

1) *Paupertatis semper studiosissima, ... gaudet egestatis duros sentire dolores ...* *Dono etiam prophetiae illustris, abdita fidei mysteria divinitus edocta ita penetravit ut de his altissime dissereret.* *Breviarium Minorum.*

2) *In omnibus rebus duris et adversis, in negotiis arduis semper confugiendum censebat ad preces humiles, dicebatque tum per seipsam, tum per sorores, litanias quibus fidebat plurimum, et singulari devotione afficiebatur.* *Surius, Mars, pag. 82.*

3) *Respondit illa humiliter: Dominum Jesum suis manibus ipsi pretiosissimum corpus suum obtulisse.* *Surius, Mars, pag. 89.*

heid door de gaven der genade nog verhoogd werd, verspreidde een liefelijken geur; zij willigde geene enkele begeerte van hare zinnen in, tenzij overeenkomstig de regels eener engelachtige matigheid. Met kinderen ging zij, om hunne onschuld, het gemeenzaamst om; om diezelfde reden hield zij ook veel van lammeren en tortelduiven. De vogels, welke de reinheid aangeboren is, werden tam in haar bijzijn, ja geheel de natuur had haar lief. 1) In één woord deze vrouw, groot door woord en daad, heerschte tijdens haar leven op aarde zooals zij heerscht in den hemel. Olivier de la Marche, een edelman uit Bourgondië, die in zijne Memoires met groote oprechtheid al de meeningen van zijn tijd verzameld heeft, vat het leven van de heilige Coleta aldus samen:

»In dien tijd heerschte eene zeer heilige en godvruchtige vrouw, eene religieuse van de heilige Clara, in het land van Bourgondië, zuster Coleta genaamd. Deze vrouw ging de geheele christenheid door, leidde een zeer heilig leven, en bouwde huizen en kerken van de orde van den heiligen Franciscus en de heilige Clara. En men verzekert, dat zij, door hare noeste vlijt en arbeid, gedurende haar leven driehonderd en tachtig kerken gebouwd heeft.»

Het zij mij vergund bij het sluiten van dit hoofdstuk, van eene der zoetste herinneringen

---

1) De Vernon, Annales tertii ordinis.

mijner kinderjaren te gewagen. Het was mij steeds een groot genoegen te Auxonne het eenzame klooster te bezoeken, waarvan een engel in het jaar 1412 het plan ontworpen heeft. De goede kloosterlingen hebben het dan ook nooit willen vergrooten. In deze nederige woning bracht Coleta vijf jaren door, zij liet er dien heerlijken geur harer deugden achter, dien men er nog inademt. Zij schreef aan hare welbeminde dochter in den Heer, zuster Louisa Basende, dezen trefenden brief, dien wij als een kostbaar gedenkstuk bewaren :

JEZUS, MARIA.

»Mijne allerliefste en welbeminde zuster in onzen Heer, ik beveel mij met alle nederigheid en liefde, die in mij is, aan u en de vrome gebeden, die gij tot onzen Heer opzendt; en met alle liefde smEEK ik u, altijd eene goede dochter te zijn, godvreezend, geduldig en gehoorzaam aan uwe overheden en aan al uwe goede zusters uit liefde tot onzen Heer, die voor u gehoorzaam werd tot den dood; en volg steeds den goeden raad van uwe goede zusters op. Want ik heb u voor uw heil in het klooster van Auxonne achtergelaten, het is een goed klooster, en ik weet dat er goede kloosterlingen zijn; geef daarom geheel uw hart aan God. Want wij, die de wereld verlaten hebben, moeten ons niet bekommeren om bloedverwanten of vrienden dan alleen om God voor hunne zaligheid te bidden. Ik beveel mij met alle ne-

derigheid aan uwe moeder aan, wanneer zij u komt bezoeken, zoo ook aan onze moeder de abdis en aan mijne goede zusters. Ik bid den heiligen Geest, dat Hij u in zijne heilige hoede neme, en al uwe goede verlangens vervulle. Amen.

ZUSTER COLETA.

Met zulk eene eenvoudige, ongekunstelde taal bestuurdde zij hare orde.

Toen ik nog de lagere school bezocht in het oude klooster der Benedictijnen van Vaux, in de nabijheid van Poligny, kende ik geen grooter genoegen dan des donderdags bij het graf van de heilige Coleta te gaan bidden voor hetgeen mij het dierbaarst is op aarde, voor mijne arme familie. 1) Zij rust daar te midden van hare beminde kinderen, echte voorbeelden van alle deugden en van eene volmaakte zelfverloochening. Bij voorkeur ging ik mij op het gebergte neerzetten om het leven van de heilige te lezen, en mij in den geest te verdiepen in de roemvolle geschiedenis der katholieke eeuwen. Liet ik mijne blikken over de vlakke dwalen, dan rees daar voor mij het klooster der Clarissen op, waar de heilige Coleta eene bron deed ontspringen; ik zag de arme kloosterlingen in hun hof de groenten kweken, die voor hun schamel dagelijksch voedsel moesten dienen; een weinig verder lag de ruïne van eene schoone

---

1) Haar lichaam werd in 1783 van Gent naar Poligny overgebracht.

gothieke kerk der Dominicanen, aan het einde der vallei de priorie van Onze Lieve Vrouw van Vaux, en aan den gezichteinder beurde de toren van Onze Lieve Vrouw du Mont Roland zijne spits ten hemel, eene kerk, gebouwd door een ouden ridder, een heldhaftig dienaar van de heilige Maagd. Zoo wekken nog altijd, o heilige Coleta, uw naam en uwe liefde de teederste gevoelens in mijn hart op, en het blijft mij immer een zalig genot dat rustig en heiligend verleden in mijn geheugen terug te roepen! O heilige Coleta, bid voor mij!

Maar nemen wij den draad van ons verhaal weder op, na ons ootmoedig te hebben neergebogen voor de heilige en geheimzinnige inzichten der goddelijke Voorzienigheid in de stichting en de snelle verbreiding van de orde der Minderbroeders, welke in de liefde der armoede de mannen en de vrouwen, de broeders en de zusters vereenigde en omhelsde en zoo de zedelijke hervorming der maatschappij voorbereide.

HOOFDSTUK V.

Lichaams- en zielelijden van Franciscus. —
Zijne prediking in Italië. — Wondervolle
verbreiding der orde. — Zijne onderrich-
tingen in St. Maria der Engelen —
Zijn brief aan al de Christenen. —
Zijne reis door Spanje. — Plech-
tige goedkeuring der orde in het
vierde Concilie van Lateranen.

Beatus vir qui inventus est sine ma-
cula; et qui post aurum non abiit,
nec speravit in pecunia et thesauris.
Quis est hic, et laudabimus eum?
Fecit enim mirabilia in vita sua.
Ecclesiastic, XXXI.

Na de stichting der beide orden, verduurde Franciscus naar lichaam en ziel onuitprekelijke smarten. Wanneer, na eene grootsche onderneming half tot stand gebracht te hebben, het menschelijk vernuft een oogenblik stilstaat om een blik te werpen op het verleden en de toekomst, op hetgeen het tot stand bracht en hetgeen nog te doen overblijft, dan voelt het altijd gedurende dat oogenblik eene diepe droefheid, eene soortgelijke als

die, welke den Heiland in den hof van Olijven een bloedig zweet afperste; komt dan geen straal der goddelijke hoop tot in het diepste der zielen doordringen, dan overweldigt de ijsskoude twijfel het hart en men sterft den zedelijken dood. Ziedaar, waarom zoovele groote werken onvoltooid blijven, waarom er zoo weinig uitverkorenen zijn: de zaligheid is het werk der volharding.

Franciscus aarzelde tusschen het beschouwende en het werkzame leven. Zijne leerlingen en hij zelf niet minder, waren voor het meerendeel gewone ongeletterde menschen, onbekend met de heilige Schrift en de geheimnisvolle diepten der godgeleerdheid; zij konden der trotschheid slechts de dwaasheid des kruises tegenover stellen. God, zegt de heilige Bonaventura, liet dezen twijfel in het hart van zijn dienaar opkomen, opdat zijne apostolische roeping hem van uit den hemel zou worden geopenbaard, alsmede om hem nog meer in vernedering te doen toenemen, door hem geheel en al aan de menschelijke zwakheid ten prooi te laten. 1)

Franciscus riep zijne broeders bijeen en zeide hun: »Mijne broeders, wat raadt gij mij? Wat vindt gij beter, dat ik mij op het gebed toelegge of dat ik ga preeken? Ik ben een ongeletterd

---

1) Deo melius providente, ut praedicationis meritum per supernum manifestaretur oraculum, et servi Christi humilitas servaretur. S. Bonaventura, Cap. XII.

man, die de kunst om wel te spreken niet versta, ik heb meer de gave des gebeds dan die van het woord ontvangen. Bovendien men wint altijd veel door het gebed, want het is de bron der genade; en door te preeken, deelt men slechts aan anderen uit, wat God ons heeft medegedeeld. Het gebed zuivert ons hart en onze genegenheden, het vereenigt ons met het eenig ware en opperste goed door de hechte deugd, die zij in ons voortbrengt. De prediking bedekt de voeten van den geestelijken mensch met stof, het is eene bezigheid, die verstrooiing opwekt, ja zelfs tot verslapping der tucht leidt. Eindelijk, in het gebed spreken wij met God, wij luisteren naar Hem, wij verkeereren met de engelen, alsof wij een engelen-leven leiden. Hij daarentegen, die wil preeken, moet den menschen eene groote toegeeflijkheid betoonen, hij dient tot de menschen af te dalen en onder hen levende, eenigermate te zien en te hooren, te denken en te spreken zooals zij, op eene geheel en al menschelijke wijze. Nogtans er is iets wat aan de prediking, boven het gebed, in Gods oogen den voorrang geeft; namelijk, dat de eenige Zoon Gods, die in den schoot des Vaders is, de hoogste Wijsheid, uit den Hemel is neergedaald om de zielen te redden, om door woord en voorbeeld de menschen te onderrichten, om hen vrij te koopen voor den prijs van zijn bloed en om van dat kostbaar bloed hun een bad, een drank te maken. Alles, wat Hij had, heeft Hij

milddadig en zonder eenig voorbehoud ten onzen beste gegeven. Welnu, daar wij verplicht zijn om in alle omstandigheden te handelen volgens het toonbeeld, dat Hij ons als op een hoogen berg in Zijn persoon gegeven heeft, zoo schijnt het meer overeenkomstig den wil Gods, dat ik mijne rust onderbreek, om in de wereld te gaan werken." 1) Om uit deze pijnlijke onzekerheid te geraken, zond hij twee van zijne kloosterbroeders, Philippus en Mattheus, naar broeder Silvester, een priester, die toen in het gebergte van Assisië voortdurend in het gebed verdiept was, om hem te verzoeken, dat hij den Heer aangaande dezen twijfel zou raadplegen. Hij droeg Clara den zelfden last op, en raadde haar aan om ook de hulp van hare dochters daarbij in te roepen, vooral van degene, die haar het zuiverste en het eenvoudigste toescheen. Franciscus ontving de beide kloosterbroeders bij hunne terugkomst met veel eerbied en teederheid, hij wiesch hunne voeten, omhelsde hen, en deed hun eten voorzetten. Daarna leidde hij hen naar het bosch, waar hij zich op de knieën wierp, en met ontbloot en gebogen hoofd, en de handen op de borst gekruist, zeide hij hun: »Leert mij wat mijn Heer Jezus Christus mij beveelt." Mattheus antwoordde: »Mijn zeergeliefde broeder en vader! Silvester en Clara hebben van Onzen Heer Jezus Christus volkomen hetzelfde antwoord ont-

---

1) S. Bonavent., Cap. XII.

vangen: Gaat en verkondigt mijn woord. God heeft u niet enkel voor uw eigen heil geroepen, maar ook voor dat der menschen, en Hij zal u de woorden in den mond leggen." Anstonds stond hij op en evenals de oude profeten van Israel, vervuld van den geest Gods en brandend van liefde, liep hij voort, terwijl hij uitriep: »Laat ons gaan in den naam des Heeren." 1) Zoo heeft Franciscus — deze symbolieke vergelijking heb ik ontleend aan de oude schrijvers der middeleeuwen — met alle teederheid des harten zijne twee geliefde bruiden, Lia en Rachel omhelsd. De wonderbaar schoone maar onvruchtbare Rachel is het beeld van het beschouwende leven; Lia, die alhoewel minder schoon, veel sterker was en eene onuitputtelijke vruchtbaarheid bezat, vertegenwoordigt het werkdadige leven, dat bestaat in een onverpoosd arbeiden om kinderen Gods te baren, die Hem in eeuwigheid zullen verheerlijken. 2)

't Was te Beragna dat Franciscus, na deze nieuwe apostolische kracht ontvangen te hebben, zijne eerste predikatie hield. Zijn woord werd met een wonder bevestigd. Hij genas een jong blind

---

1) *Ibat autem cum tanto fervore, ut divinum exequetur imperium, tamque celeriter percurrebat, ac si facta manu Dei super eum, novam induisset e coelo virtutem.* S. Bonaventura, Cap. XII.

2) Zie Richardus a Sancto Victore: *De praeparatione animi ad contemplationem.* Dante, *Purgatorio*, Cant. XXVII al fino.

meisje, en bekeerde eene groote menigte zondaren, van welke velen zich bij hem voegden om apostelen der boetvaardigheid en des vredes te worden. 1) Die eerste goedgeslaagde poging, waardoor hij op eene enkele plaats zoovele zielen voor het christelijk leven won, deed in hem het verlangen ontstaan, om het geloof in het Oosten te gaan verkondigen, en er voor Jezus Christus te sterven. Maar wijl hij niets wilde doen zonder toestemming van den Paus, ging hij naar Rome, preekende en wonderen wrochtend overal, waar hij doorkwam. De groote Paus Innocentius was nog het opperhoofd der Kerk. Franciscus gaf hem verslag over de wonderbare uitbreiding van zijne orde, over het heilig leven zijner broeders, en deelde hem zijn heldhaftig besluit mede, om de oude wereld van het Oosten te herscheppen en het Evangelie te gaan verkondigen aan de volken, die nog in de schaduw des doods gezeten waren; bij het hooren dier woorden vloeide het mannelijk hart van Innocentius over van vreugde.

De prediking van Franciscus te Rome werd eveneens met goeden uitslag bekroond; hij won er twee uitmuntende leerlingen, den Romein Zacharias en den Engelschman Willem. Op deze reis was het, dat hij in kennis kwam met Jacoba van Settesoli, eene vrouw beroemd om hare godsvrucht, als de heilige vrouwen van Jeruzalem, die

---

1) Bonavent., Cap. XII.

met liefde den Heiland volgden en reukwerk over zijne goddelijke voeten uitstortten, en zoo wijdde Settesoli zich toe aan den dienst der arme Minderbroeders; zij was het die hun te Rome een huis verschafte.

In St. Maria der Engelen teruggekeerd, gaf Franciscus zijn laatste onderrichtingen, en na Petrus van Catana als overste aangesteld te hebben, vertrok hij, van slechts één broeder vergezeld, naar het Oosten. Te Asconi won hij bij zijne prediking dertig leerlingen, zoowel uit den geestelijken stand als uit de leeken. Hij ging aan boord van een schip, dat naar Syrië zeilde, maar door tegenwinden naar Slavonië gedreven, wachtte hij daar eenige dagen, in de hoop een ander schip te zullen vinden, maar te vergeefs. Eenige zeelieden, die naar Ancona stевenden, namen hem als een arme op. Nauwelijks was men aan land gekomen of Franciscus begon het woord Gods uit te strooien, dat, als een kostbaar zaad, een rijken oogst opleverde. Een beroemd dichter uit dien tijd, een door Frederik den tweeden gelauwerd troubadour, die, om zijne buitengewone dichtelijke gave, den eernaam van koning der dichtkunst had verworven, trad eens de kloosterkerk van het vlek San Severio binnen, waar de dienaar Gods over het geheim des kruizes preekte. God opende de oogen des dichters; hij zag twee blinkende zwaarden over de borst van Franciscus gekruist, en hij be-

greep, dat deze de heilige man was, van wien men zooveel wonderlijks verhaalde; het zwaard van Gods woord doorboorde hem, hij verzaakte aan alle ijdelheden dezer wereld, en trad in de orde der Minderbroeders. Daar hij zoo geheel en al met hart en ziel den vrede des Heeren boven de beslommeringen der wereld had uitverkoren, noemde Franciscus hem broeder Pacificus. 1) Het was een man van buitengewone heiligheid; hij mocht op het voorhoofd van Franciscus de zinnebeeldige Tau zien en hij was de eerste minister-provinciaal van Frankrijk. 2)

Omstreeks dienzelfden tijd vestigde de aartsbisschop van Milaan, Henricus Fatalas, de Minderbroeders in zijne stad, waar hunne deugden en predikatiën hun aller achtung verworven hadden, en schonken de Ubaldiniërs van Florence Franciscus een oud klooster, dat, op eenige mijlen afstands van de stad, in een bosch gelegen en eertijds voor de kloosterlingen van den heiligen Basilius gebouwd was. Franciscus ging zelf zijne broeders er vestigen, hij bezocht de huizen van

---

1) Propter quod videns ipsum vir sanctus ab inquietudine saeculi ad Christi pacem perfecte conversum, fratrem Pacificum appellavit. S. Bonaventura, Cap. IV. Petrus Rodolphus. Hist. Seraphica, p. 126.

2) Op zijn graf in de kerk der Minderbroeders te Venetië leest men dit opschrift: In hoc sepulchro depositum fuit corpus B. Pacifici, ord. Frat. Minorum, anno 1432, die 21 Julii.

Toscane, ondertusschen in dit land zijne prediking voortzettend, en kwam daarna weer in St. Maria der Engelen terug. Het was tegen het einde van October. De eenige rust, die hij zich zelven na zoovele inspanningen gunde, bestond hierin dat hij zich ging toeleggen op de onderrichting van zijne leerlingen en op het gebed, en wel het inwendige gebed, hetwelk naar het woord van degene die der Kerk eene hemelsche leer tot voedsel schonk, 1) niets anders is, dan een vriendschappelijk onderhoud met God, waarin men in stilte hart aan hart tot den welbeminde spreekt. » Een kloosterling, zeide Franciscus tot zijne broeders, moet in de eerste plaats verlangen naar den geest des gebeds. Ik ben overtuigd, dat men zonder dezen van God geen bijzondere genaden verkrijgen, noch grooten vooruitgang in zijn dienst maken kan. Wanneer een gevoel van droefheid en onrust ons overvalt, moet men aanstonds zijne toevlucht nemen tot het gebed, en in de tegenwoordigheid van den hemelschen Vader blijven verwijlen, totdat Hij ons de vreugde des heils terugschenkt; want droefheid en onrust bezoedelen de ziel, indien wij haar niet door tranen reinigen. O, mijne broeders, zorgen wij toch altijd in- en uitwendig die heilige vreugde te bezitten, die God ons mededeelt. Als een dienaar Gods zich toelegt op het

---

1) *Coelestis ejus doctrinae pabulo nutriamur.* Oratie van de heilige Theresia.

bezit en de bewaring van deze geestelijke vreugde, die in de zuiverheid des harten wortelt, en uit een vurig gebed en de overige oefeningen van deugd ontspruit, kunnen de booze geesten hem niet het minste kwaad berokkenen, en zij zeggen: Men kan dien dienaar Gods geene schade toebrengen, hij biedt ons geen enkelen toegang aan, hij is altijd opgeruimd, in tegenspoed zoowel als in voorspoed. Maar zij zijn uitermate voldaan, indien het hun gelukt hem daarvan te berooven of ten minste ze te verminderen; want zoo zij er in slagen hem een weinig van hunne onrust in te storten, dan maken ze weldra van eene mug een kameel, door er, keer op keer, iets bij te voegen, zoo men ten minste zich niet beijvert hun werk te vernietigen door de deugd van het gebed en het berouw. Den duivel en zijne aanhangers behoort de droefheid, eene ongestoorde vreugde in den Heer is het deel zijner getrouwen." Een anderen keer zat hij in het midden zijner broeders en onderhield hen over dat offer van lof, die vrucht van de lippen en het hart, over het mondgebed, dat wij altijd noodig hebben om ons geheugen en ons verstand te ondersteunen en onzen ijver te verlevendigen. 1) Hij omschreef het gebed des Heeren aldus:

»Onze allergelukkigste en allerheiligste Vader,

---

1) Zie den H. Augustinus. Epist. ad Probam., 121, edit. Gaume.

onze Schepper, onze Verlosser, en onze Trooster. Die in de hemelen zijt : in de engelen en de heiligen, die hen verlicht, opdat zij u kennen, en die hen van uwe liefde doet gloeien ; want Gij, o Heer, gij zijt het licht en de liefde, die in hen woont, en die hen met zaligheid vervult : gij zijt het op-
 perste en eeuwige goed, van wien alles wat goed is, voortkomt, en zonder U bestaat er geen enkel goed. Geheiligd zij Uw naam : doe U daarvoor aan ons kennen door levende lichtstralen, opdat wij in staat zijn te begrijpen al de uitgestrektheid van uwe weldaden, het onwrikbare van uwe beloften, de verhevenheid van uwe Majesteit en de diepte uwer oordeelen. Ons toekome Uw rijk : opdat gij in ons door uwe genade heerschet, en ons doet aanlanden in Uw koninkrijk, waar Gij helder en klaar gezien en volmaakt bemind wordt, waar men gelukkig is in Uw gezelschap, waar men U geniet in eeuwigheid. Uw wil geschiede op aarde als in den Hemel : opdat wij U uit geheel ons hart beminnen en aan niemand anders denken dan aan U ; uit geheel onze ziel, altijd naar U verlangend ; uit geheel onzen geest, bij al onze ondernemingen U voor oogen hebbend en in alle dingen slechts uwe glorie zoekend ; uit al onze krachten, door uit liefde tot U al de krachten van onze lichamen en al de vermogens van onze zielen alleen voor Uw dienst te besteden en ze tot geen andere doeleinden aan te wenden ; dat wij onze vijanden beminnen als ons zelve, door

alle pogingen aan te wenden, om U door geheel de wereld te doen beminnen, door ons te verheugen over hun geluk alsof het ons zelve was te beurt gevallen; door medelijden te hebben met hunne kwalen, en iedere belediging te vermijden waarin het ook wezen moge. Geef ons heden ons dagelijksch brood; dat wil zeggen: Uw welbeminden Zoon onzen Heer Jezus Christus; wij smeeken Hem van U af, opdat wij ons de liefde herinneren, die Hij ons betoond heeft, opdat wij begrijpen, wat Hij gezegd, gedaan en geleden heeft voor ons, en wij Hem onze dankbare vereering leeren betoonen. Vergeef ons onze schulden: door uwe onuitsprekelijke barmhartigheid, door de verdiensten van het lijden van Uw welbeminden Zoon, door de verdiensten en de voorspraak van de gelukzalige Maagd Maria en van al uwe uitverkorenen. Gelijk wij vergeven onzen schuldenaren: mochten wij van onzen kant niet aanstonds vergiffenis schenken, geef ons dan de genade, o Heer, om allen wrok af te leggen en volkomen vergiffenis te geven, opdat wij, uit liefde tot U, onze vijanden met eene oprechte liefde beminnen, en een vurig gebed voor hen tot U opzenden; dat wij aan niemand kwaad met kwaad vergelden, maar trachten om uwentwille allen goed te doen. En leid ons niet in bekoring: hetzij eene verborgene, eene openbare, eene plotse-linge of doodelijke. Maar verlos ons van het kwaad: verleden, tegenwoordig en toekomstend. Amen." 1)

---

1) Francisci opera, part. I, p. 17.

In zijne vrome onderrichtingen drong Francis-
 cus vooral aan op de nederigheid en de beoefe-
 ning der armoede, die twee vaste grondslagen van
 ieder geestelijk gebouw. »De zoon van God is
 uit den schoot zijns Vaders tot ons afgedaald, om
 ons door zijn woord en voorbeeld de nederigheid
 te leeren; wat in de oogen der menschen verhe-
 ven schijnt is een gruwel voor God. De mensch
 is, hetgeen hij in de oogen van God is en niets
 meer. 1) Het is eene dwaasheid zich op de lof-
 tuitingen der menschen te beroemen. Gelukkig
 de dienaar Gods, die even nederig is onder zijne
 medeondergeschikte broeders, als in tegenwoordig-
 heid van zijne overheden! Gelukkig de dienaar,
 die zich niet gelukkiger acht, wanneer de men-
 schen hem met lof overladen, dan wanneer hij in
 hunne oogen een eenvoudig, onbeduidend, laag en
 verachtelijk mensch schijnt. Gelukkig de dienaar,
 die met onderworpenheid berispingen aanneemt, die
 nederig zijne schuld erkent en er boete over
 pleegt, die nederig genoeg is om, zonder zich te
 verontschuldigen, zich eene terechtwijzing en de
 daaruit voortvloeiende schande te laten welgeval-
 len over eene fout, waaraan hij niet schuldig is!
 Gelukkig de dienaar, die niet gestreefd heeft naar
 eene verheffing, die hem ten deele is gevallen, en
 die altijd eene voetbank van anderen wenscht te

---

1) Quantum homo est in oculis Dei tantum est, et non plus. S. Bonaventura, Cap. VII.

zijn! Wee den kloosterling, die eene eereplaats ontving en den wil niet heeft om haar te verlaten.”

1) Nu zal het ons geen verwondering meer baren, dat Franciscus gewild heeft, dat zijne broeders, als eene eeuwigdurende vermaning, den naam van Minderbroeders zouden dragen en dat de overheden het als een eervollen titel zouden beschouwen, dat men hen Ministers of dienaren noemt. Maar geheel de gloed, waarvan zijne ziel blaakte, openbaarde zich eerst, toen hij sprak over zijne geliefde armoede.

» O mijne broeders! de armoede is de schat, die in den akker van het Evangelie verborgen ligt, het fundament, de grondslag van onze orde, de voornaamste weg ter zaligheid, de steun der nederigheid, de moeder der zelfverloochening, het beginsel der gehoorzaamheid, de dood van de zelfzucht, de vernietiging van de ijdelheid en van de begeerlijkheid, de wortel der volmaaktheid, welke vruchten wel verscholen liggen, doch een overvloedigen oogst opleveren. De armoede is eene uit den Hemel neergedaalde deugd, die in ons werkt en ons in staat stelt alles wat vergankelijk is, te verachten; zij vernietigt alle hinderpalen, welke de volmaakte vereeniging van de ziel met God in den weg staan. Geholpen door de nederigheid en de liefde, maakt zij hare minnaars vaardig als de zuivere geesten, zoodat zij ten hemel opvlie-

---

1) S. Francisci opera, part. I, p. 15.

gen, om, schoon levend op aarde, met de engelen omgang te hebben. Het is zulk een verheven en volmaakt kleinood, dat wij nietige en verachtelijke vaten als wij zijn, haar niet verdienen te bezitten.”

Nu stroomde zijne liefde naar alle zijden over, en als een lied en een gebed zoo tintelden zijne woorden van geestdrift. »Heer Jezus, toon mij de wegen van uwe geliefde Armoede... 1) Heb medelijden met mij en mijne jonkvrouwe de Armoede, want ik bemin haar zoo vurig, dat ik geen rust kan vinden buiten haar, en gij weet het, o mijn God, dat gij zelf mij die groote liefde hebt ingestort. Zij zit daar neder in het slijk van den weg en hare vrienden gaan haar met verachting voorbij. Zie neder op de vernedering van deze koningin, o Heer Jezus, Gij die uit den hemel op aarde zijt neergedaald, om haar tot uwe bruid te verheffen, en bij haar, door haar en in haar ware kinderen te hebben. Zij woonde in den ne-

---

1) O Domine Jesu, ostende mihi semitas tuae dilectissimae paupertatis.... Sedet fidelissima consortia, dum ad bellum nostrae redemptionis accederes, te est comitata fideliter, et in ipso passionis conflictu individuus armiger astitit.... In hujus igitur sponsae strictis amplexibus animam amisisti.... O quis non diligat dominam Paupertatem hanc prae omnibus!... Postulo ut mihi et meis in aeternum sit proprium, pauperrime Jesu, propter nomen tuum nihil posse sub coelo proprium possidere. S. Francisci opera, part. I, p. 19.

derigen schoot uwer moeder; zij was in de kribbe; zij stond geheel gewapend U ter zijde in den strijd, dien Gij gestreden hebt, om ons te verlossen. Zij alleen heeft U in Uw lijden niet verlaten. Uwe moeder Maria bleef staan aan den voet van het kruis, maar de Armoede heeft het met U bestegen, zij heeft U veel sterker aan haar boezem gedrukt, zij heeft vol liefde de grove nagels bereid, die uwe handen en voeten doorboord hebben; en toen een doodelijke dorst U kwelde, liet die oplettende gade U gal aanbieden... Gij stierft in hare vurige omhelzingen, zij heeft U niet verlaten, o Heere Jezus, zij stond aan Uw lichaam geene andere rustplaats toe dan een vreemd graf. Zij heeft U gekoesterd op den bodem des grafs, zij was het die U glorievol er uit deed verrijzen. Daarvoor hebt gij haar in den Hemel gekroond, en gewild, dat zij het teeken der verlossing op het voorhoofd der uitverkorenen zou drukken. O, wie zou de jonkvrouw Armoede niet boven alle andere beminnen! O allerarmoedigste Jezus! de genade, waarom ik U bid, is deze: schenk mij het privilegie der armoede; ik verlang zoo vurig met dien schat verrijkt te worden; ik bid u, dat ter eere van uw naam mij en den mijnen voor immer het voorecht geschonken worde, van niets in eigendom te kunnen bezitten, en gedurende dit ellendige leven slechts te bestaan van hetgeen ons als aalmoes zal gegeven worden."

Franciscus toonde zich altijd najverig op het

bewaren van dit privilegie, hij beroemde zich er op ridder der Armoede te zijn, en God beloonde hem met hemelsche verschijningen. Op den weg van Siëna verschenen hem drie zeer arme vrouwen, die in houding en gelaat volkomen op elkander geleken, en van denzelfden leeftijd schenen te zijn; zij groetten hem met deze woorden: Welkom zij de jonkvrouw Armoede. Deze groet vervulde zijn hart met vreugde, want men kon hem bij het groeten geen grooter genoegenschaffen, dan door het noemen van zijne welbeminde heilige armoede. De verschijning verdween, en de gezellen van Franciscus twijfelden niet of zij had eene geheimzinnige beteekenis. » Inderdaad, » zegt de heilige Bonaventura, » die drie vrouwen die zoo sprekend op elkander geleken, vertegenwoordigden zeer juist de zuiverheid, de gehoorzaamheid en de armoede, die de schoonheid der evangelische volmaaktheid uitmaken, en in den heilige op denzelfden trap van verhevenheid, vereenigd waren; en de woorden van den groet toonden aan, dat hij de armoede tot zijn bijzonder voorrecht en het voornaamste voorwerp van zijn roem had uitverkoren. » 1) Ondertusschen hadden de doorgestane zielesmart, de zware vermoeidheden van zijn

---

1) *Evangelicae perfectionis formisitas ... satis convenienter ostenditur in viro Dei pari forma perfecte fulsisse; licet gloriari praelegerit in privilegio paupertatis. S. Bonaventura, Cap. VII.*

lichaam, de ongeloofelijke en aanhoudende werkzaamheid van zijn geest, hem dermate verzwakt, dat hij in eene zware ziekte viel. Het was eene slepende koorts, welke zijne krachten sloopte. Zijne kwaal werd nog vermeerderd, door dat zijn ijver hem geen rust liet; in zijne vurige liefde, die zich uitstreckte tot aan het uiteinde der wereld, schreef hij dezen brief aan alle Christenen.

AAN ALLE CHRISTENEN, GEESTELIJKEN, KLOOSTERLINGEN, MANNEN EN VROUWEN, DIE OP AARDE LEVEN.

» O hoe gelukkig, hoe gezegend zijn zij, die God beminnen, en die getrouw beoefenen wat Jezus Christus ons in zijn Evangelie beveelt: Gij zult den Heer, uw God beminnen uit geheel uw hart, uit geheel uwe ziel, en uw naaste als u zelve. Laat ons God beminnen en Hem aanbidden met eene groote zuiverheid van geest en hart; want dat vraagt Hij bovenal van ons. Hij heeft gezegd, dat de ware aanbidders den Vader zullen aanbidden in geest en waarheid, en dat zij, die Hem aanbidden, Hem in geest en waarheid moeten aanbidden. Ik groet u in onzen Heer.»

Weinige dagen later schreef hij een veel langeren brief, eene ware godgeleerde onderrichting. Hij begint met eene uiteenzetting van het geheim der menschwording, de instelling van het heilig Sacrament des Altaars, den dood van Jezus Christus, die zich zelve als zoenoffer voor ons op het kruis heeft opgedragen, omdat Hij ons allen wil zalig maken, en die ons een voorbeeld heeft

nagelaten, opdat wij zijne voetstappen zouden drukken. Daarna wekt hij zijne tijdgenooten op tot het onderhouden van Gods geboden, en wel door beweegredenen van vrees, hoop en liefde. Hij spoort hen aan om dikwijls ter kerk te gaan en boezemt hen een grooten eerbied in voor de priesters. Vooral beveelt hij aan het gebed, het vasten, de aalmoes, de biecht, alle werken van barmhartigheid en de heilige communie. Hij spreekt ook over de liefde tot den naaste, over de bediening van het recht, over het goed besturen en de gehoorzaamheid aan de wettige machten; eindelijk na de ellenden geschetst te hebben van het lichaam, dat slechts slijk is, en het geluk der ziel, die de wondervolste overeenkomst heeft met de drie goddelijke personen, sluit hij zijn brief met deze woorden, die ongetwijfeld een gedeelte van zijne predikatiën uitmaken:

»Het lichaam is ziek, de dood komt nader, de vrienden komen en zeggen: Stel orde op uwe zaken, want gij zijt niet buiten gevaar; en ziet zijne vrouw, zijne kinderen en vrienden persen eenige tranen uit de oogen. Hij ziet hen aan en weent ook, zeggende: Ik stel mijne ziel, mijn lichaam, mijne goederen, ja alles in uwe handen. Maar ongelukkig en vervloekt is hij, naar het woord van den profeet, die zijn heil en vertrouwen in zulke handen stelt. De familie laat een priester komen; deze zegt aan den zieke: Wilt gij vergiffenis uwer zonden ontvangen? -- Ik verlang

er naar. — Wilt gij het onrecht herstellen, dat gij anderen hebt aangedaan, en met uwe goederen aan Gods rechtvaardigheid voldoening geven? — Neen, antwoordt de zieke. — Waarom niet, herneemt de priester. — Ik heb mijne familie meester over mijne goederen gemaakt. . . . Hierop begeeft hem de spraak en hij sterft in dien beklagenswaardigen toestand. Doch iedereen moet weten dat, in welk oord of op welke wijze iemand sterft, die in staat van doodzonde verkeert, zonder aan Gods rechtvaardigheid, naar vermogen, voldaan te hebben, dat zoo iemand van alles beroofd wordt, de duivel rooft zijne ziel en deze wordt gepijnigd door smarten, die alleen gekend worden door hem, die ze lijdt: zij wordt gefolterd in de hel, terwijl de wormen het lichaam verslinden; en zijne vrienden en nabestaanden verdeelen zijne goederen onder elkander, zeggende: Vervloekt zij die man, die veel meer had kunnen opsparen en ons veel meer nalaten! Zoo deed de liefde voor deze vergankelijke wereld hem zijn lichaam en zijne ziel verliezen. — Ik, broeder Franciscus, uw allernederigste dienaar, geheel bereid om uwe voeten te kussen, ik bid en smEEK u bij de liefde, die God zelf is, ontvangt in alle nederigheid en liefde deze woorden van onzen Heer Jezus Christus en alle andere, die van zijne lippen gevloeid zijn, en richt er uw leven naar in. Ik verzoek al degenen, die dezen brief in handen zullen krijgen en er den zin van vatten, hem aan anderen te

zenden, opdat dezen er insgelijks hun voordeel mee doen. Zoo zij volharden tot aan het einde in het goede gebruik, dat zij er van behooren te maken, dan zegene hen de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen." 1)

Ziedaar, hoe Franciscus gedurende zijne ziekte, zijn ijver botvierde. Zoodra hij aan de beterhand was, vertrok hij, in de maand April, met Bernardus van Quintavallis en eenige andere broeders, met het doel om over Spanje naar Marocco te gaan, en daar het Evangelie te verkondigen aan Mira-ma-Molin en zijne onderdanen; onder dien naam, welke beteekent vorst der geloovigen, duide men, zoowel onder de christen volken als in hun eigen rijk, de mahomedaansche hoofden van Afrika aan. 2) Zij doorkruisten Italië en de Alpen, terwijl ze onderweg de boetvaardigheid en den vrede verkondigden, mirakelen deden, leerlingen wierven en kloosters stichtten. Zijne heiligheid verspreidde van toen af zulk een glans, dat een schenkbrief uit die dagen met deze woorden begint: »Wij verleenen aan een man met name Franciscus, dien geheel de wereld voor een heilige aanziet, enz." 3) Niets was in staat onze missionarissen tegen te

---

1) S. Francisci opera, part. I, p. 3.

2) Reges, penes quos tum de republica, tum de rebus sacris gentis instituto arbitrium erat, Miramamolini vocati sunt, quae vox credentium principem significat. Mariana de Rebus Hispaniae, lib. VI, Cap. XI.

3) Wadding, t. I, p. 157.

houden. Franciscus ging, niettegenstaande zijne ziekte, snel voort; hij liep voor zijne leerlingen uit, zoo drong hem de begeerte naar den dood. 1) Nadat zij de zuidelijke provinciën van Frankrijk te voet waren doorgegaan, kwamen zij over Navarre in Spanje. Franciscus ging eerst naar Burgos, om aan Alfonsus IX van Castilië, vader van koningin Blanca, zijne plannen bloot te leggen, en ontving van dezen verlof om zijne orde in diens Staten te vestigen. Men schonk hem in de nabijheid van Burgos eene kleine kerk aan den heiligen Michael toegewijd; daar plaatste Franciscus eenige broeders, en daarna richtte hij een klooster op in een huis te Logrono, in Oud-Castilië, dat de vader van een jongeling, dien hij op wondervolle wijze genezen had, hem ten geschenke had gegeven. De Spanjaarden, altijd gereed waar het zelfverloochening geldt, traden bij menigte in de orde en de kloosters vermenigvuldigden zich. 2)

---

1) Tanto namque desiderio ferebatur, ut quamvis esset imbecillis corpore, peregrinationis suae praecurreret comitem et ad exequendum propositum festinus, et tanquam spiritu ebrius advolaret. S. Bonaventura, Cap. IX.

2) Franciscus vir celebrior inter ceteros, . . . venit in Hispaniam atque in ultimam penetravit Lusitaniam. Multa ei ordini domicilia tota provincia brevi excitata: Barcinone, Caesar-Augustae, aliisque in urbibus et municipiis Hispaniae. Mariana, de Rebus Hispaniae. Lib XII, Cap. VIII.

Maar op het oogenblik, waarop hij zich gereed maakte om naar Afrika over te steken, overviel hem eene hevige ziekte. Hij offerde zijne verlangens aan den wil Gods op, en besloot naar Italië terug te keeren, ten einde daar eene geschiktere gelegenheid af te wachten en zijne kudde te besturen. Hij liet in Spanje eene lange en onuitwisschbare herinnering van zijne deugden achter. Bij zijn doortocht door Frankrijk hield hij zich niet op in Languedoc, waar, nog slechts korten tijd geleden, de dwalingen en de wapenen der Albigenzen zooveel verwoestingen hadden aangericht; dat veld had de Heer afgezonderd tot een werkring voor den heiligen Dominicus. Geheel de vurige Congregatie van Assisië verheugde zich over zijn terugkeer. Zijn verblijf in St. Maria der Engelen wijdde hij, naar gewoonte, aan het gebed en de geestelijke en tijdelijke zorgen der orde. Hij gaf eene gestrenge berisping aan Petrus van Catana, zijn vikaris-generaal die een groot huis voor de gasten gebouwd had. Hij vond het veel te kostbaar, want hij wilde, dat overal de heilige armoede zou uitblinken; in haar stelde hij zijne weelde en zijn pracht. Hij zeide tot degenen zijner leerlingen, die hij uitzond om een klooster te bouwen;

»Ziethier hoe men behoort te bouwen: de broeders moeten eerst het terrein onderzoeken en berekenen hoeveel grond zij noodig hebben, daarbij vooral lettende op de heilige armoede, welke zij

vrijwillig aan God beloofd hebben te zullen onderhouden, alsmede op het goede voorbeeld, dat zij hierin behooren te geven. Daarna zullen zij zich tot den bisschop van de plaats wenden en zeggen: »Heer, een man heeft ons, uit liefde tot God en tot zaligheid van zijne ziel, eene plaats gegeven, geschikt om er een klooster op te bouwen. Daar gij de herder zijt van de gansche kudde, die u werd toevertrouwd, en een beschermer en vader vol goedheid voor al de Minderbroeders, die zich thans in uw diocees bevinden, zoowel als voor hen, die er zich later zullen vestigen, verzoeken wij u om, onder Gods zegen en den uwe, op die plaats eene eenvoudige en arme woning te mogen bouwen.» Daarna zullen zij eene groote gracht graven en, in plaats van een muur, eene flinke haag planten als een teeken van armoede en nederigheid. Het huis mag niet anders dan uit hout en aarde worden opgetrokken, en moet voorzien zijn van cellen, waarin de broeders kunnen bidden en werken, om zodoende de ledigheid te vluchten en te onderhouden hetgeen zij, bij hunne professie, beloofd hebben. De kerk moet klein zijn, want het zou zeer verkeerd zijn, onder voorwendsel, dat men er preeken moet, of om welke reden dan ook, groote en schoone kerken te bouwen. Zij zullen een krachtiger voorbeeld aan het volk geven door in andere kerken te preeken, en daardoor duidelijker toonen, dat zij waarlijk nederig zijn. Wanneer de prelaten, geestelijken, klooster-

lingen van andere orden of wereldlingen hen zullen komen bezoeken, dan zal voor dezen een arm huis en nauwe cellen, eene veel zaliger onder-richting zijn dan goeddoordachte toespraken." 1)

De orde der Minderbroeders, welke bij het oprichten harer monumenten zulk eene schoone bouwkunst ten dienste stond, is nimmer van de armoede en den eenvoud afgeweken. Franciscus besloot naar Rome te gaan, waar de vierde kerkvergadering van Lateranen bijeen kwam tot uitroeiing der ketterijen, tot hervorming der tucht, tot eendracht onder de christen vorsten, en de herovering van het heilige land. 2) 't Was in het jaar 1215; Innocentius III verklaarde voor al de Vaders van het Concilie, dat hij, vijf jaren geleden, ofschoon niet bij eene bijzondere bulle, de orde en den regel van Franciscus van Assisië goedgekeurd had, en hij hernieuwde deze goedkeuring op plechtige wijze. Aangemoedigd en versterkt door de woorden en de bescherming van den Opperpriester voelde Franciscus een nieuwen ijver in zijn hart ontvlammen; door brieven uit Rome gedagteekend, riep hij al zijne broeders, die over de wereld verspreid waren, tegen het Pinksterfeest naar St. Maria der Engelen te zamen; en terwijl hij te Ancona, Macerata, Ascoli, Camerino, Monte-Casale,

---

1) Barthélemy de Pise, lib. I, Confirmat. XII, Cap. XXIII.

2) Epist. Innoc. III. Chronic. Ursperg. ad. ann. 1215.

Fabriano, Assisië en omstreken het woord Gods verkondigde, kwam hij zelf in zijn geliefd Portiuncula terug om zich te versterken in de liefde tot de zijnen en in het gebed.

HOOFDSTUK VI.

Eerste generaal-kapittel in St. Maria der Engelen. — Onderrichtingen van den heiligen Franciscus — Ontmoeting van den heiligen Franciscus en den heiligen Dominicus.
— Vereeniging der beide orden. — Kardinaal Ugolini. — Tweede generaal-kapittel. — Vijfduizend Minderbroeders zijn er bij tegenwoordig. — Brief van Honorius III. Brieven van den heiligen Franciscus.

1216—1219.

Quam pulchra tabernacula tua, Jacob, et tentoria tua, Israel? — Ut valles nemorosae, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quae fixit Dominus, quasi cedri prope aquas.
Numer. XXIV.

Den dertigsten Mei dan, op Pinksterdag, goot de opgaande zon hare stralen uit over de Apenijsche bergen en de nederige kapel van St.

Maria der Engelen, waar de arme Minderbroeders hun eerste generaal-kapittel hielden. Iedereen verhaalde in allen eenvoud, welke vruchten zijne missiën hadden opgeleverd, wat hij geleden en genoten had, en deelde mede wat, naar zijne meening, aan het goed begonnen werk het meeste zou aanbrengen. De engelen des hemels waren onverpoosd bezig, om aan God zooveel opofferingen en liefde aan te bieden, en in ruil daarvoor den broeders Gods genade en vertroosting te brengen. Franciscus stelde een provinciaal-minister aan, wien hij de macht gaf om nieuwe leden aan te nemen, eene macht welke hij zich tot hiertoe had voorbehouden. Joannes van Strachia werd naar Lombardije gezonden, Benedictus van Arezzo in de mark Ancona, Daniel uit Toscane naar Calabrie, Augustinus van Assisië naar het land van Labora, Elias van Cortona naar Toscane; ook voor de landen buiten Italië werden evangelische werklieden gekozen: Bernardus van Quintavallis voor Spanje, Joannes Bonelli, een Florentijner, met dertig gezellen voor de Provence; Joannes de Penna en zestig andere broeders voor opperen neder-Duitschland. 1) Franciscus nam Parijs, het eigenlijk gezegde Frankrijk en de Nederlanden voor zijn deel. Behalve de natuurlijke genegenheid, welke hij koesterde voor Frankrijk, welks taal hij sprak, hield hij bovendien veel van Parijs,

---

1) Chalippe. Vie de Saint François, liv. II.

wijl daar eene beroemde en geleerde Universiteit bestond, en ook wijl hij vernomen had, dat deze stad eene groote godsvrucht had jegens het heilig Sacrament des Altaars. Inderdaad zou, eenige jaren later, een Franschman, Urbanus IV, de Kerk verrijken met den nieuwen feestdag van het heilig Sacrament. 1) Bij iedere gelegenheid trachtte Franciscus het volk een diepen eerbied in te prenten jegens dat geloofspunt, dat de bron is van alle godsvrucht, van iedere ware zelfopoffering. Hij zeide :

» Kinderen der menschen, hoe lang zult gij nog traag van harte zijn? Waarom bemint gij uwe ijdele gedachten en zoekt gij leugens? Waarom onderwerpt gij u niet aan de waarheid en gelooft gij niet aan den Zoon Gods? Hij zelf, de Allerhoogste, verzekert ons, dat hetgeen op het altaar door de handen des priesters geconsacreerd is, zijn allerheiligst lichaam en bloed is, want Hij heeft gezegd: » Dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed in het nieuwe verbond. Die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, zal het eeuwig leven hebben. » Wat hij gezegd heeft, doet Hij ook. Iederen dag daalt Hij van zijn hemeltroon af, om tot ons te komen onder de nederige gedaanten, zooals Hij zich vernederd heeft om neer te dalen in den schoot der Maagd; iederen dag daalt Hij

---

1) Zie de heerlijke bulle: » *Transiturus de hoc mundo* » (1262), in het bullarium van Cherubini t. I, p. 94.

neder op het altaar in de handen van den priester. Zooals Hij zich vertoond heeft aan zijne heilige apostelen in zijn waarachtig vleesch, zoo vertoont Hij zich ook aan ons in de heilige Hostie. Zij zagen Hem met hunne lichamelijke oogen, maar beschouwden Hem tevens met de oogen des geloofs en zij geloofden, dat Hij hun Heer en God was; zoo moeten ook wij, ofschoon met onze stoffelijke oogen slechts gedaanten van brood en wijn ziende, vast en onwrikbaar gelooven, dat het de waarachtige en levende Christus Jezus is. Op deze wijze blijft Hij altijd met zijne geloovigen. Zie, zegt Hij, ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der eeuwen. Zij, die onzen Heer Jezus Christus gezien hebben in zijne menschheid, maar niet wilden gelooven, dat Hij de waarachtige Zoon Gods was, zijn veroordeeld; en zij die brood en wijn zien consacreeren door den priester, maar niet gelooven, dat het in waarheid is het lichaam en het bloed van onzen Heer Jezus Christus, zullen veroordeeld worden." 1) Bij zijne missiën gaf hij het volk een voorbeeld; hij bracht orde in de arme kerken ten plattenlande, voorzag haar van lijnwaad, en hij bakte het brood in kleine kunstig bewerkte vormen. Als men onder de mis aan de consecratie gekomen was, wierp hij zich ter aarde en zeide tot God: » Hemelsche Vader, mijn Heer en mijn God, sla uwe genadige oogen

---

1) Francisci opera, part. I, pag. 12.

op het glorievolle aanschijn van uw Christus, en heb medelijden met mij en de overige zondaren, voor wie uw gezegende Zoon, onze Heer zich gewaardigd heeft te sterven, en die met U heeft willen verblijven in dit heilig Sacrament des altaars voor onze zaligheid en vertroosting.” 1)

Franciscus had zelfs voorgeschreven, dat deze onderrichting in de generale-kapittels gelezen en aan alle priesters der orde uitgedeeld moest worden :

» Luistert naar mij, gij allen, die mijne meesters, mijne kinderen en mijne broeders zijt, opent het oor uws harten en gehoorzaamt aan de stem van den Zoon Gods. Onderhoudt zijne geboden en brengt in den geest van volmaaktheid zijne raadgevingen in vervulling. Looft Hem, want Hij is goed, en verheft Hem in uwe werken. De Heer, onze God stelt zich voor aan ons, als aan zijne kinderen ; daarom, mijne broeders, bezweer ik u met al de liefde, die in mij is, en terwijl ik in den geest uwe voeten kus, steeds, met eerbied en heiligheid, het lichaam en bloed van onzen Heer Jezus Christus te behandelen, door wien alle dingen, in den hemel en op aarde, den vrede hebben ontvangen en met God verzoend zijn. Ook bid ik door onzen Heer al mijne broeders, die priesters zijn, zoowel als degenen, die naar die hooge waardigheid streven en haar zullen ontvangen, dat zij telkens wanneer zij de Mis willen lezen, dit doen

---

1) Francisci opera, part. I, pag. 19.

met de grootste zuiverheid ; dat zij zorg dragen het waarachtige offer van het allerheiligste lichaam en het allerheiligste bloed van onzen Heer Jezus Christus op te dragen met een diepen eerbied, uit heilige beweegredenen, zonder eenig eigenbelang ; dat alle gedachte van vrees om aan iemand te mishagen of van verlangen om aan iemand te behagen verre van hen verwijderd zij ; maar dat geheel hun wil zich met behulp der genade, enkel en alleen op den grooten God richte, aan wien alleen zij moeten verlangen te behagen, omdat hij alleen in dit offer werkt, zooals het hem behaagt. Want Hij zegt : Doet dit tot mijner gedachtenis ; indien iemand het anders doet, dan is hij een verrader zooals Judas.

»Mijne broeders, die priesters zijt, herinnert u hoe in de wet van Mozes geschreven staat, dat op bevel van God, de overtreders van de joodsche ceremoniën moesten ter dood gebracht worden. Hoeveel strenger zullen dan de straffen niet zijn van hem, die den Zoon Gods onder den voet vertreden heeft, die het bloed des Verbonds, waardoor hij geheiligd werd, onteerd en den Heiligen Geest beledigd zal hebben ? Want de onzuivere mensch treedt het lam Gods met voeten, wijl hij, zegt de apostel, onwaardig het geheiligde brood eet, Jezus Christus niet onderscheidende van de gewone spijzen. En door den mond des profeten zegt God : » Vervloekt zij de mensch, die het werk van God met nalatigheid en bedrog verricht. » En tot

de priesters, die deze waarheden niet ter harte nemen, zegt Hij: »Ik zal uwe zegeningen vervloeken.» Verstaat mij wel, mijne broeders, indien men, zooals het betaamt, de gelukzalige Maagd Maria vereert, omdat zij den Zoon Gods in haar heiligen moederschoot gedragen heeft; indien de heilige Joannes de Dooper sidderde bij de nadering van Jezus Christus en de kruin van diens hoofd niet durfde aanraken om Hem te doopen; indien het graf, waarin Hij eenige dagen verbleef, zooveel vereering ontvangt, hoe rechtvaardig, heilig en waardig moet hij dan niet zijn, die met zijne handen aanraakt en aan de geloovigen uitdeelt het onsterfelijk en eeuwig zegepralend en verheerlijkt lichaam van Jezus, wiens aanschijn de engelen verzadigt. Mijne broeders, die priesters zijt, beschouwt uwe waardigheid en weest heilig, omdat de Heer heilig is. Daar Hij u in dit geheim boven alle anderen geëerd heeft, eert Hem daarom ook en bemint Hem in dit geheim. Het is een teeken van eene diepe ellende en betreurenswaardige zwakheid, wanneer wij, terwijl Jezus op zulk eene wonderbare wijze bij ons tegenwoordig is, ons met andere aardsche zaken bezig houden. Dat alle menschen zich verwonderen, dat geheel de wereld beve, dat de hemel opspringe van vreugde, wanneer de Christus, de Zoon van den levenden God op het altaar is, op de handen van den priester. O wonderbare grootheid! o verbazingwekkende goedheid! o nederige verhevenheid! de Heer

van het heelal, God en de Zoon van God, vernedert zich zoozeer, dat Hij zich voor onze zaligheid onder de nietige gedaante van brood verbergt. Ziedaar, mijne broeders, de nederigheid van God; stort uwe harten voor Hem uit; verootmoedigt u, opdat Hij u verheffe; behoudt niets van u zelve, opdat Hij, die zich geheel en al aan u schenkt, ook van u ontvange alles, wat gij zijt." 1)

Eindelijk, voordat zij uit elkander gingen, om te gaan waarheen de wil Gods hen riep, hield Franciscus deze vaderlijke toespraak: »In den naam des Heeren, gaat twee aan twee, in alle ingetogenheid en nederigheid, in strenge stilzwijgendheid van den morgen tot na de terts, terwijl ge in den geest u, door het gebed, met God vereenigt. Men hoore van u geene ijdele en nuttelooze woorden. Als gij op reis zijt, behoort uw gedrag even nederig en even vlekkeloos te wezen als in een klooster of in uwe cel. Want waar wij ons ook bevinden of waarheen wij ons begeven, wij hebben onze cel altijd bij ons: onze broeder het lichaam is onze cel, en de ziel is de kluizenaar, die er zijn verblijf in opsloeg om er zich te verdiepen in de beschouwing Gods en het gebed; indien eene vrome ziel in de cel van haar lichaam geen rust kan vinden, dan baten haar luttel de uitwendige cellen. Gedraagt u zoo te midden der

---

1) S. Francisci opera, part. I, pag. 7.

wereld, dat al wie u ziet of hoort door uw vroomheid gesticht, den hemelschen Vader prijze, wien alle eer toekomt. Verkondigt den Vader aan allen, maar draagt zorg, dat de vrede meer in uwe harten dan op uwe lippen zij. Weest voor niemand eene aanleiding tot gramschap en geeft niemand ergernis, maar tracht integendeel iedereen tot inschikkelijkheid, eensgezindheid en eendracht op te wekken. Wij zijn geroepen om de gewonden te genezen, de bedroefden te troosten en de dwalenden op het rechte pad terug te voeren. Velen schijnen u thans ledematen des duivels, die eens leerlingen van Jezus Christus zullen zijn" 1) Daarna zegende hij zijne kinderen en zij verspreidden zich over de aarde, zooals de apostelen bij het verlaten van de opperzaal.

Alvorens hij zijne missie in Frankrijk aanvaardde, wilde Franciscus den zegen der heilige apostelen over zijn arbeid afsmeeken. Hij ging daarom naar Rome. In zijne eeuwige raadsbesluiten had God deze reis bestemd om twee groote geesten, den heiligen Franciscus en den heiligen Dominicus met elkander te vereenigen. Daar bestond reeds eene wonderbare gemeenschap tusschen deze beide mannen, wier leeringen aan den hemel en de aarde heerlijke harmonieën aanboden, en die nochtans elkander niet kenden.

Tijdens het vierde Concilie van Lateranen woon-

---

1) Vita a tribus sociis, Cap. IV.

den beiden te Rome, doch het blijkt niet, dat zij ooit, gedurende dien tijd, elkanders naam hoorden. Eens op een nacht, dat Dominicus volgens gewoonte in het gebed verzonken was, zag hij Jezus Christus vol verbolgenheid tegen de wereld, terwijl zijne Moeder Hem twee mannen voorstelde die zijne gramschap moesten stillen. Dominicus herkende zichzelf in den eenen, maar wist niet wie de andere was, doch hij beschouwde hem oplettend, en het beeld van dezen bleef hem steeds bij. Den volgenden dag trof hij in eene kerk, men weet niet meer welke, den als bedelaar gekleeden man aan, die hem den vorigen nacht getoond was, hij liep op dien arme toe, drukte hem in heilige vervoering aan zijn hart, terwijl hij uitriep: »Gij zijt mijn metgezel, gij zult met mij gaan; laat ons gemeenschappelijk werken en niemand zal ons overwinnen!» 1) En van dat oogenblik af waren zij door eene heilige en onverbreekbare vriendschap met elkander verbonden; in hun ijver deelden zij te zamen de wereld om haar een nieuw leven in te storten en haar te redden. »O wondervol schouwspel, zoo roept een oud schrijver uit, twee arme mannen, slecht gekleed en zonder eenigen invloed bij de menschen, verdeelen de wereld onder hun beiden en onderwinden

---

1) Gerard de Frachet. Vie des Frères Prêcheurs, liv. I, Chap. I, in »La vie de Saint Dominique» van Laccordaire.

zich haar te overwinnen." 1) En zij hebben haar veroverd door de wetenschap en de liefde, die bij hunne omhelzingen hare veete vergaten. Franciscus en zijne orde, vlammend van de liefde, welke de Serafijnen verteert, lieten golven van liefde over de wereld stroomen: Dominicus en zijne kinderen, omstraald door den luister der Cherubijnen, verspreidden en verdedigden er de waarheid. 2) Twee onvergankelijke gedenkstukken van het verbond tusschen deze twee orden zijn voor het nageslacht bewaard gebleven; het eerste bevat die treffende plechtigheden, welke door de kinderen der beide orden gezamenlijk gevierd worden op den feestdag der twee patriarchen, die lofliederen te hunner eer, die wierookwalmen welke op hunne grafsteden ten hemel stijgen; 3) het tweede is de heerlijke brief door Humbertus, magister-generalis der Predikheeren en den heiligen Bonaventura, generaal der Minderbroeders aan de kloosterlingen der beide orden gericht.

» AAN ONZE WELBEMINDE BROEDERS IN JEZUS CHRISTUS, DE MINDERBROEDERS EN DE BROEDERS PREDIKHEEREN, DIE OVER DE WERELD VERSPREID ZIJN.»

» De Verlosser der wereld, die alle menschen lief heeft en den dood van geen zijner kinderen wil, heeft, in de verschillende tijdvakken, verschil-

---

1) Ferdinand. Castillo, apud Wadding. ann. 1276.

2) Dante, Paradiso, Cant. XI.

3) Lacordaire. Vie de Saint Dominique, Chap. 7.

lende middelen aangewend, om de rampen door den eersten val van het menschelijk geslacht veroorzaakt, te herstellen: in deze laatste tijden heeft Hij voor de bediening des heils onze beide orden in het leven geroepen. Wij zijn er innig van overtuigd, dat Hij het is, die deze talrijke schare van offerlievende menschen geroepen en met de kostbaarste zijner gaven toegerust heeft, opdat zij door hun woord en voorbeeld de wereld zouden redden; het zijn twee groote toortsen, die tot Gods en niet tot onze eer, met hemelsche klaarheid, allen bestralen, die in de schaduw des doods gezeten zijn. Zij zijn twee Cherubijnen vol wetenschap, die in hunne harten dezelfde gedachten, dezelfde begeerten voeden; zij spreiden hunne vleugels over het volk uit om het te beschermen en te voeden met heerlijke waarheden; zij zijn de twee borsten van de Echtgenoot, die de kinderkens voedt en zoekt; zij zijn de twee zonen van den Beheerscher der aarde; zij staan gereed om al zijne bevelen ten uitvoer te leggen. Zij zijn de twee in zinnebeeldig gewaad gekleede getuigen van Jezus Christus, zij prediken en geven getuigenis van de waarheid; zij zijn die twee blinkende sterren, die, naar de godspraak der Sibyllen, het voorkomen hebben van vier dieren, en die in deze laatste tijden der wereld de nederigheid en de vrijwillige armoede hebben verkondigd.

Wie kan ze optellen, al die geheimvolle en symbolieke verhoudingen der getallen tusschen deze

twee heilige orden? De goddelijke Wijsheid, die alle dingen in getal geschapen heeft, wilde niet een enkele maar twee orden, opdat zij onderling ééne maatschappij zouden uitmaken ten dienste der Kerk en tot hun eigen voordeel: zij moeten elkander aanwakkeren in dezelfde liefde, elkander helpen en aanmoedigen; hun ijver moet dubbel zijn en de kracht van de eene moet aanvullen wat aan de andere ontbreekt, en zoo zal het dubbele getuigenis, dat zij van de waarheid zullen geven, zooveel te meer eerbied inboezemen. Ziedaar, zeer geliefde broeders, hoe groot de oprechtheid moet wezen van onze liefde, van ons die, op een en denzelfden tijd, door onze Moeder de Kerk ter wereld gebracht zijn, van ons, die de eeuwige liefde, twee aan twee, de wereld inzond, om aan de zaligheid der menschen te arbeiden; hoe zullen zij ons kennen, indien we onderling niet van harte eensgezind zijn? Hoe zullen wij in staat zijn de liefde in hunne harten wortel te doen schieten, indien zij in ons zelve een zwak en kwijnend leven leidt? Hoe zullen we bestand zijn tegen de vervolgingen, indien wij van elkander door onderlinge tweespalt gescheiden zijn? Hoe groot, hoe sterk moet de liefde niet wezen, die ons vereenigt, als wij zien, dat eene onmetelijke liefde den zaligen Franciscus aan den zaligen Dominicus, en onze oude Vaders aan elkander hechte! Zij beschouwden elkander als engelen

Gods; zij namen elkander op even als of zij den Christus opnamen; zij gaven elkander eerbewijzingen, zij verheugden zich in hun geestelijken vooruitgang, zij verhieven elkander in heilige lofzangen, ondersteunden elkander in alle omstandigheden, en vermeden met zorg alle ergerlyke afgekeerdheden.

» Welke groote voordeelen vloeiden voor onze beide orden en het volk uit deze vereeniging voort! Welk eene groote glorie is daardoor Gode gegeven! Bij het zien dier eenheid knarste de oude vijand van woede op de tanden; als een woedende leeuw zoekt hij die oude liefde te verbreken. O, door God gezegende broeders, draagt zorg, dat hij, in zijn hoogmoed, niet zegge: Ik heb hen overwonnen, want door zich te verwijderen van het pad, door hunne voorvaderen afgebakend, hebben zij de wegen der liefde verlaten. Moge de helsche vijand ons ten allen tijde gereed vinden, om dat kostbaar kleinood, de liefde, ons door onze Vaderen nagelaten, te verdedigen. Daarvoor moeten wij de hulp van den Almachtige inroepen en behoort ieder onzer zich in acht te nemen, om geene dingen te doen, die ons misschien nuttig toeschijnen doch onze broeders kunnen verontrusten; tot dat einde moet de wet der liefde de regel van al onze handelingen zijn, en mag ter wille der fouten van enkelen, de haat, zelfs niet in schijn, over de broederlijke liefde zegepralen. Dat ook het verlangen om van de eene in de andere orde over te

gaan de rust niet verstore, maar dat een ieder zijn broeder aanspore en aanmoedige om in zijne roeping te volharden. Dat de beschermers en wel-doeners der beide orden ook door beide gezegend worden, en de eene orde aan de andere hare kloosters niet zoeken te ontnemen, noch hetgeen haar als aalmoes of erfschat geschonken is ; ook dragen men zorg om, bij het verkondigen van het woord Gods, den najver geen voedsel te geven. Zonder dit alles is de liefde een holle klank; de eene orde snoeve niet, ten koste der andere, op hare groote mannen en privilegiën ; vooral behooren de broeders zich zorgvuldig te wachten voor iedere openbaarmaking van de fouten en gebreken van anderen, integendeel zij moeten er steeds op uit zijn om de schuldigen in alle liefde te yermanen. Een broeder moet nooit lichtzinnig geloof slaan aan het kwaad, dat van zijn broeder gezegd wordt.....

» Wij bidden u door de liefde, die God zelf is, dat gij met alle kracht er naar streeft om den vrede te bewaren en in onderlinge eendracht in den Heer, in eene onverbreekbare eenheid met elkander te verkeeren. Weet, dat wij uit geheel ons hart verlangen en willen, dat dit door u worde nageleefd. De overtreders zullen gestraft worden, als vijanden van de eenheid en den vrede.

» Wij beschouwden het als een plicht van ons vaderlijk ambt u deze dingen te schrijven, daar wij niet bij machte zijn het u mondeling mede te deelen.” 1)

1) Petrus Rodolphus, Hist. Seraph., lib. II, p. 307.

Deze twee groote familiën hebben geen enkel punt van deze vrome lessen onbehartigd gelaten; zij hebben te zamen gebeden, te zamen gewerkt, te zamen geleden, en dikwijls vermengde zich hun bloed, als zij op dezelfde martelplaats hun leven lieten. En twee eeuwen later riep paus Sixtus IV in bewondering uit: »Deze twee orden hebben, als de twee eerste stroomen in het paradijs van geneugten, de aarde der Katholieke Kerk met hunne geleerdheid, hunne deugd en hunne verdiensten besproeid, en zij maken haar dagelijks nog vruchtbaarder; dit zijn de twee serafijnen, die, gedragen op de vleugelen eener verhevene beschouwing en eener engelachtige liefde boven al het aardsche opgevoerd, door hunne hemelsche lofliederen, door de openbaring der onmetelijke weldaden, die God, de opperste Heer, aan het menschelijk geslacht geschonken heeft, onophoudelijk op de graanzolders der heilige Kerk de rijkste garven aanbrengeu uit den zuiveren oogst der zielen vrijgekocht door het kostbaar bloed van Jezus Christus. Dit zijn de twee trompetten, waarvan de Heer zich bedient om de volken te roepen tot den feestdich van zijn heilig Evangelie.» 1)

Franciscus kwam in de maand Januari 1217 te Florence aan; hij wilde afscheid nemen van kardinaal Ugolini, die daar in zijne hoedanigheid van legaat vertoefde. De kardinaal bracht hem af

---

1) Bullarium romanum, edit. cherubini, p. 361, tom. I, in folio.

van zijne voorgenomen reis naar Frankrijk. » Uwe orde bestaat nauwelijks, gij kent de tegenkantingen, welke zij te Rome ondervonden heeft; gij hebt er nog geheime vijanden. Uwe tegenwoordigheid aldaar is noodzakelijk om uw werk in stand te houden.» De heilige antwoordde: » Ik heb verschillende van mijne broeders naar verre landen gezonden. Indien ik rustig in het klooster blijf en geen deel neem in hun arbeid, dat zou eene schande voor mij wezen en die arme kloosterlingen, die in den vreemde honger en dorst lijden, zouden misschien tot morren verleid worden, terwijl zij, zoo zij vernemen, dat ik evenveel werk als zij, gaarne hunne vermoeyenissen zullen verdragen en ik veel gemakkelijker de anderen er toe zal kunnen brengen om dergelijke missiën te ondernemen. — Waarom, mijn broeder, hernam de kardinaal, hebt gij uwe leerlingen aan de vermoeyenissen van zulke lange reizen prijs gegeven? Dat is zeer hard. — Franciscus antwoordde: Heer, gij meent, dat God de Minderbroeders alleen voor deze streken gezonden heeft; maar ik zeg u in waarheid, dat Hij ze heeft uitgekozen en gezonden voor het heil en de zaligheid van alle menschen. Zij zullen naar de ongeloovigen en de heidenen gaan; men zal hen daar goed ontvangen, en zij zullen een groot aantal zielen voor God winnen.» 1) Deze zwaarwichtige redenen gevoegd

1) Domine, vos putatis quod solummodo propter istas provincias Dominus miserit Miñores; sed dico vobis in

bij den tegenstand welke zich te Rome tegen zijne instelling gevormd had, bewogen Franciscus om in Italië te blijven. Hij zond broeder Pacificus den dichter, Angelo en Albertus van Pisa naar Frankrijk en keerde naar St. Maria der Engelen terug. In een droom zag hij eene hen, die hare kuikens onder hare vleugels wilde verzamelen, om ze te verdedigen tegen een wouw, doch zij kon ze niet allen bedekken, en verscheidene bleven onbeschut, toen een andere groote vogel aankwam, zijne vlerken uitspreidde en hun eene schuilplaats bood. Bij het ontwaken bad Franciscus tot God, dat Hij hem zou verklaren, wat dit beteekende, — en God zeide hem, dat hij zelf door de klok, en zijne kinderen door de kuikens werden afgebeeld; dat de vogel met die groote vlerken het beeld was van den kardinaal, wiens voorspraak hij had ingeroepen. 1) Daarop zeide hij tot zijne broeders: »De Roomsche Kerk is de moeder van alle Kerken en de koningin van alle kloosterorden. Tot haar zal ik mij wenden, en haar mijne broeders aanbevelen, opdat zij, door haar gezag, degenen, die hun kwaad willen, onderdrukke, en overal aan de kinderen Gods de volle en algeheele vrij-

---

veritate, quod Dominus eos elegerit, et miserit propter profectum et salutem animarum totius mundi. / Et non solum in terris fidelium, sed et infidelium et paganorum benigne recipientur, et multas animas Deo lucrabuntur. Barthélemy de Pise. Lib. aureus, lib. II, conform 6.

1) Vita a tribus sociis, Cap. IV.

heid verschaffe, om rustig op den weg der eeuwige zaligheid vooruit te schrijden. Wanneer zij onder hare bescherming zullen staan, dan zullen geene vijanden zich meer tegen hen verzetten of hen verontrusten; daar zal onder hen geen Belialskind wezen, die straffeloos den wijngaard des Heeren vertreedt. De heilige Kerk zal ijveren voor den roem onzer armoede; zij zal niet gedoogen, dat de nederigheid, die zoo eervol is, door de wolken van den hoogmoed verduisterd wordt. Zij zal de banden van liefde en vrede, die ons samsnoeren, onverbreekbaar maken. Onder hare oogen zal de onderhouding der heilige Evangelische regels steeds in alle zuiverheid bloeien; zij zal niet toelaten, dat, ook maar voor een korten tijd, deze heilige oefeningen verzwakken, die zulk een levendmakenden geur verspreiden. Dat toch de kinderen van deze heilige Kerk zich steeds dankbaar betoonen voor de liefelijke gunsten, die zij van hunne moeder zullen ontvangen, dat zij in den diepsten eerbied hare voeten omhelzen, en eeuwig aan haar gehecht blijven." 1)

Franciscus vertrok naar Rome, en trof er kardinaal Ugolini aan, die van zijne zending naar Florence was teruggekeerd. Een jaar geleden (1216) was Innocentius III na eene glorievolle regeering de eeuwige rust ingegaan, en een Romein, kardinaal Censio Savelli, een geleerd

---

1) Wadding.

man 1) en een toonbeeld wat zuiverheid van zeden aangaat, was te Perugia gekozen en geconsacreerd onder den naam van Honorius III. 2) Ugolini ried Franciscus aan om voor den Paus en de kardinalen te preeken, en hen daardoor gunstig jegens hem te stemmen. Hij volgde dezen raad en bereidde zich zorgvuldig daartoe voor, doch in tegenwoordigheid des pausen gekomen, vergat hij alles, wat hij geleerd had en kon geen enkel woord zeggen. Hij vernederde zich diep, riep den heiligen Geest aan en nu vloeide een stroom van woorden met zooveel kracht en zalving van zijne lippen, dat zijn luisterrijk gehoor er levendig door getroffen werd; men begreep, dat hij het niet was, die sprak, maar de Geest Gods, die in hem was. 3) Honorius III, dien God had voorbestemd, om de twee heilige familiën, die toen in de Kerk opgroeiden, te ondersteunen en te beschermen, schonk den

---

1) Honorius III is de schrijver van den »Ordo Romanus», opgenomen in het Museum italicum van D. Mabillon, t. II, p. 167 en van het »Liber Censuum ecclesiae Romanae», bij Muratori, antiquitates ital. medii aevi, t. V, p. 851.

2) Sandini Vitae Pontificum Romanorum, t. II, p. 499, et sqq. Ferrare, 1754, in 8°.

3) Verum cum hoc veridica humilitate narrasset, conferens se ad spiritus sancti gratiam invocandam, tam efficacibus subito coepit verbis affluere, tamque potenti virtute illorum mentes virorum sublimium ad compunctionem inflectere, ut aperte clareret, quod non ipse sed spiritus Domini loquebatur. S. Bonavent. C. XII.

kardinaal Ugolini aan Franciscus tot beschermer.

Staan wij een oogenblik stil bij de indrukwekkende verschijning van dezen beroemden grijsaard. Gesproten uit het adellijk geslacht der graven van Segni, neef van Innocentius III, had de natuur hem verrijkt met eene ongewone lichamelijke schoonheid, een omvattend verstand en eene ziel, die tot aan zijn dood toe, voor alles wat edel is warme belangstelling koesterde. Door en door ervaren in de kennis der kunsten en van het recht, gaf hij vijf boeken Decretalen in het licht, die sedert dien tijd de grondslag van de kerkelijke en burgerlijke rechtsgeleerdheid geworden zijn. 1) Zijne welsprekendheid wekte ieders bewondering, zóó wist hij zijne redevoeringen te kruiden met de heilige Schrift en op te sieren met de bevaligheden der oude redenaars. Vol barmhartigheid jegens armen en zwakken, legde zijn karakter eene onbuigzame kracht aan den dag, waar het de rechten der waarheid en der Kerk gold. 2) Eindelijk, na veel strijden en even zoovele overwinningen stierf hij, bijna honderd jaren oud, op den pauselijken troon. Franciscus had zich aan den

---

1) Sandini. tom. II, pag. 503.

2) *Forma decorus et pervenustus aspectu, perspicacis ingenii et fidelis memoriae praerogativa dotatus, liberalium artium atque utriusque juris peritia eminenter instructus..., doctor zelator fidei, rectitudo justitiae, solatium miserorum, religionis plantator. Mss. Vatican, apud Raynald ann. 1227.*

kardinaal Ugolini gehecht, zooals een zoon zich hecht aan zijn vader, zooals een klein kind, dat zijne armpjes om den hals zijner moeder slaat. In rustig vertrouwen sliep hij in op den schoot van diens welwillende bescherming; 1) en in zijne diepgevoelde vereering, die de toekomst vooruitliep, schreef hij hem meermalen in dezer voege: » Aan den hoogwaardigen Vader en Heer Ugolini, toekomstigen bisschop van geheel de wereld en vader der volken.» 2) Inderdaad de bezorgdheid van Ugolini voor zijne beschermelingen kende geen grenzen: hij woonde de generale kapittels bij, nam in alle omstandigheden hunne verdediging op zich, regelde verschillende Constitutiën der orden, ja zelfs, toen hij eens aan de heilige Clara en de Arme Jonkvrouwen van St. Damiaan schreef, barstte hij, geroerd bij het zien van zooveel toewijding, in tranen los. Als hij in het klooster van St. Maria der Engelen kwam, dan voegde hij zich naar den levensregel der broeders en was arm met hen. » O hoe dikwijls,» zoo roept Thomas van Celano uit, » zag men hem, in alle nederigheid, van de teekenen zijner waardigheid ontdaan, zich kleden in een nederig kloosterhabijt en barrevoets zich onder de kloosterlingen mengen om met hen

---

1) Adhaerebat ei namque S. Franciscus, tanquam filius patri, et unicus matri suae, securus in sinu clementiae suae dormiens et requiescens. Thomas de Celano, part. I, Cap. IX.

2) Vita a tribus sociis, Cap. IV.

over den hemel te spreken." 1) Wij zullen dien ouden vriend later terugvinden, met het onfeilbaar gezag van Opperpriester, den naam van Franciscus in het boek der heiligen opschrijvende.

Gelurende het jaar 1218 wisselde Franciscus zijn verblijf in St. Maria der Engelen af met verscheidene apostolische tochten door middel-Italië. Eindelijk in de meimaand van het jaar 1219 kwamen de Minderbroeders in menigte uit alle streken der wereld, om het tweede generale kapittel bij te wonen, dat tegen den 26en dier maand, den feestdag van Pinksteren lijeen was geroepen. Zij waren er te zamen ten getale van *vijf duizend*. 2) God wilde door de snelle vestiging van deze kloosterorde, in zekeren zin, de wondervolle verbreiding van het Evangelie afbeelden. » De apostelen, » zegt de heilige Augustinus, » waren als donkere wolken, waaruit bliksemschichten en donderslagen ontsnapten ; zij schitterden in de wereld door hunne armoede en hun eenvoud, en zij wierpen door hunne machtige deugden en wonderbare daden alles omver wat zich tegen het rijk van Jezus Christus kantte." 3) En nooit gedurende al de

---

1) Thomas de Celano, Cap. II, lib. II.

2) Multiplicatis jam fratribus, coepit eos . . . . in loco sanctae Mariae de Portiuncula ad generale capitulum convocare . . . . ubi licet omnium necessariorum esset penuria, fratrumque multitudo ULTRAQUINQUE MILLIA conveniret. S. Bonavent., Cap. IV.

3) S. August., Enarratio in psalmos, 96.

tijdperken van het leven der menschheid op aarde, hebben de edele zielen weerstand kunnen bieden aan eene eenvoudige en nederige toewijding. Het kleine klooster van St. Maria der Engelen kon al die broeders niet bevatten; men richtte in het veld, niet ver van den Chiascio, hutten op van biezenmatten en stroo, en dit leger van Jezus Christus kampeerde aldus rondom zijn hoofd. »Hoe heerlijk zijn uwe tenten, o Israël! — Hoe schoon zijn uwe tenten, o Jacob!».... Kardinaal Ugolini woonde, als voorzitter het kapittel bij. Al de broeders gingen hem langs den weg van Perugia te gemoet; op den Pinksterdag droeg hij eene pontificale Mis op en 's avonds wilde hij de gelederen van dit heilige leger des Heeren rondgaan. Hij vond hen verdeeld in troepen van honderd, van zestig, van minder en meer; zij spraken onder elkander over de hemelsche dingen, over hunne zaligheid en de verovering der wereld. De heilige kardinaal weende bij het zien van dat nieuwe en voor het oog van de wereld onbegrijpelijke schouwspel en zeide aan Franciscus: »O broeder, ziehier in waarheid de legerplaats van God.» Vervoerd van dankbaarheid jegens God, die zijn huisgezin zoo vermenigvuldigd had, en uit het mosterdzaadje zulk een grooten boom had doen opgroeien, gaf Franciscus zijn hart lucht in deze vurige ontboezeming: »Wij hebben groote zaken beloofd, men heeft ons nog grooter beloften gedaan; bewaren wij de eerste,

streven wij naar de laatste. Het vermaak is kortstondig, de straf is eeuwig; het lijden is licht, de glorie is oneindig; velen zijn geroepen, weinigen uitverkoren; allen zullen ontvangen, hetgeen zij verdiend hebben. Maar boven alles, beminde broeders, laat ons de Kerk beminnen, laat ons bidden voor hare verheffing en nooit de armoede verlaten. Staat er niet geschreven: »Werp de zorg des levens op den Heer, en Hij zelf zal u voeden?» Voor dit heilige leger waren de aanwezige levensmiddelen niet toereikend; het had daar onder den blooten hemel zijne tenten opgeslagen en wachtte evenals de vogels, zonder kommer of zorg, het voedsel voor iederen dag van die Voorzienigheid af, welke dag aan dag al zijne arbeidzame schepselen in het leven onderhoudt; en inderdaad, Zij liet hen niet aan hun lot over. De ridders en het volk uit de omstreken brachten alles, wat tot levensonderhoud noodig was, naar Portiuncula. Priesters en jongelingen, die uit nieuwsgierigheid gekomen waren, zeiden bij het zien van zooveel zelfverloochening, vreugde, rust en eendracht: »Ziedaar een bewijs, dat de weg naar den hemel eng is, en dat het moeilijk is voor de rijken om in het koninkrijk Gods te komen. Wij vleien ons onze zaligheid te zullen bewerken, terwijl we van het leven genieten en ons gemak zoeken, en deze vrome broeders ontzeggen zich alles en vreezen nog. Wij zouden willen sterven zooals zij, maar wij willen niet

leven zooals zij, en toch men sterft zooals men geleefd heeft." En meer dan vijf honderd wierpen zich voor de voeten van Franciscus en smeekten hem om onder zijne familie te worden opgenomen. 1) Al den tijd dat het kapittel duurde, gaf Franciscus lessen vol wijsheid over het onderhouden van den regel en over het geestelijk leven; men vaardigde drie gewichtige bepalingen uit, die den grootsten invloed op de lotgevallen der orde hebben uitgeoefend:

1. Iederen Zaterdag zal men eene plechtige Mis opdragen ter eere van de allerzaligste Maagd **MARIA ONBEVLEKT ONTVANGEN**: deze bepaling is het voetstuk, waarop God geplaatst heeft een der schitterendste lichten der Kerk, Joannes Duns Scotus, doctor subtilis.

2. Men zal den heiligen Petrus en den heiligen Paulus met name aanroepen in de oratiën **PROTEGE NOS DOMINE EN EXAUDI NOS DEUS**; zoo wijdde de orde van Franciscus zich toe aan de Roomsche Kerk, de moeder en de meesteres der wereld.

3. Men drukte de broeders op het hart, bij het bouwen, de armoede in acht te nemen. De Minderbroeders hebben door den eenvoud te bewaren, bijna altijd ook de regels der kunst in het schoone nageleefd. Meer dan al het overige echter trokken de missiën hunne aandacht. Men ontwierp het plan voor een grooten veldtocht, men beoogde niets

---

1) Chalippe, liv. II.

minder dan de verovering der wereld. Honorius III, die destijds in Viterbo was, vaardigde dezen apostolischen brief uit als een paspoort en een waarborg voor de arme Minderbroeders.

» HONORIUS, BISSCHOP, DIENAAR DER DIENAREN GODS, AAN DE AARTSBISSCHOPPEN, BISSCHOPPEN, ABTEN, DEKENS, AARTSDIAKENS EN ANDERE KERKELIJKE OVERHEDEN.

» Daar onze beminde zonen, broeder Franciscus en zijne gezellen, aan de ijdelheden der wereld vaarwel gezegd en een levensregel omhelsd hebben, die de Roomsche Kerk met recht heeft goedgekeurd, en zij, naar het voorbeeld der apostelen, naar verschillende streken het woord Gods gaan verkondigen, bidden wij u allen, vermanen u in den Heer, en bevelen u door dezen apostolischen brief, dat gij de broeders van deze orde, dragers van dezen brief, als zij zich tot u zullen wenden, als katholieken en geloovigen zult ontvangen, hen goedgunstig en liefderijk zult behandelen, ter eere Gods en uit ontzag voor ons. Gegeven den elfden Juni, in het derde jaar van ons pausschap." 1)

Gesterkt door de macht van den Opperpriester zelve, en ondersteund door vele kardinalen, voelde Franciscus zijn hart van een grooten moed vervuld; hij zond zijne broeders naar de verschillende landen der wereld. Het beveldschrift luidde aldus, zoo als men zien kan op den berg Alvernia: » Ik, broeder Franciscus van Assisië, minister-

---

1) Wadding.

generalis, gelast u, broeder Angelus van Pisa, krachtens de heilige gehoorzaamheid, naar Engeland te gaan, om er het ambt van minister-provincialis waar te nemen. Vaarwel."

De oversten der missiën hadden ieder, behalve den brief van den Paus, drie rondgaande brieven van Franciscus bij zich. De eerste, aan alle priesters gericht, bevatte vrome onderrichtingen over het heilig Sacrament des Altaars; de tweede, voor de tijdelijke machten bestemd, was van den volgenden inhoud:

» Aan alle machten, landvoogden, consuls, rechters, overheids-personen, die over geheel de aarde zijn en aan alle anderen, die dezen brief zullen ontvangen; broeder Franciscus, uw geringe en nietswaardige dienaar in onzen Heer, groet u allen en wenscht u den vrede.

» Overweegt met allen ernst, dat het uur van uw dood nadert. Daarom bid ik u, met allen mogelijken eerbied, vergeet God niet, te midden van de beslommeringen der wereldsche zaken, en overtreedt zijne geboden niet. Want allen, die zich van den Heer verwijderen, zijn vervloekt, en Hij zal hen vergeten. In het uur des doods zal men hun alles ontnemen, wat zij schenen te hebben; hoe wijzer en machtiger zij in deze wereld geweest zijn, des te meer zullen zij gefolterd worden in de hel. Ik raad u derhalve aan, o, meesters! eerst en vooral ware boetvaardigheid te plegen, met nederigheid en liefde, ter gedachtenis

aan 's Heeren lijden, het lichaam en bloed van Jezus Christus te ontvangen, aan God de eer terug te geven, welke hij u geschonken heeft door u de leiding van zijn volk toe te vertrouwen, en eindelijk iederen avond, door een of ander teeken, uwe onderhoorigen er aan te herinneren, dat men den almachtigen God eer en dank moet betuigen."

Eindelijk de derde brief, het laatste gedenkstuk van het algemeen kapittel, was gericht aan al de oversten der orde en luidde:

»Weet wel, dat er in de oogen van God hooge en verhevene zaken zijn, welke door de menschen als laag en verachtelijk beschouwd worden; dat er, van den anderen kant, dingen zijn, die bij de menschen in hooge eer staan, terwijl ze in de oogen van God zeer verachtelijk zijn. Ik verzoek u den brief, die over het lichaam en bloed van onzen Heer Jezus handelt, aan de bisschoppen en de andere geestelijken ter hand te stellen, en nauwgezet te onderhouden, hetgeen wij, ten opzichte van dit geheim, hebben voorgeschreven; zorgt, dat de andere brief, dien ik u toezend voor de landvoogden, consuls en overheden, en waarin zij vermaand worden te waken, dat de lof van God in het openbaar gevierd worde, zoo spoedig mogelijk worde overgeschreven en uitgedeeld. Ik groet u in onzen Heer." 1)

1) S. Francisci opera, part. I, pag. 10, 11.

HOOFDSTUK VII.

Missie van Franciscus in het Oosten. — Zijn terugkeer in Italië. — Zijne predikatiën.

O vere beatum virum, cujus caro etsi tyrannico ferro non ceditur, occisi tamen agni similitudine non privatur! O vere ac plane beatum, cujus animam etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrii non amisit. S. Bonaventura.

Inducam in terram hanc, quam circumcivit; et semen ejus possidebit eam. Num. XIV, 24.

1219—1220.

Het verlangen en de liefde tot den dood voor Jezus Christus zetten Franciscus inwendig aan, om zijn plan ten uitvoer te leggen en eene missie-reis naar het Oosten te ondernemen, teneinde daar het zaad der waarheid uit te strooien en het vruchtbaar te maken door zijn zweet en bloed. In de twaalfde eeuw, toen de kruistochten, door eene daad van verheven geloof, de ziinnelijke en materialistische Mahomedanen gefnuikt hadden, Europa gered en voor de westersche volken nieuwe

wegen naar den vooruitgang in kennis en nijverheid geopend hadden; toen wilde ieder, die een edelmoedig en offerlievend hart in zijn binnenste droeg, gaan strijden en sterven, op de plaatsen voor eeuwig geheiligd door het leven van Jezus, onzen Verlosser. Innocentius had op het Concilie van Lateranen, met levendige en krachtige kleuren, den beklagenswaardigen toestand, waarin de Christenen van het Oosten gebracht waren, afgeschilderd en een nieuwen kruistocht aangekondigd, welken hij in eigen persoon in Toscane ging preeken, waar hij uitgeput door de vermoeienissen van zijn roemvol pontificaat, de eeuwige rust inging. Honorius III, wien hij zijn ijver en zijne macht als eene heerlijke erfenis had nagelaten, voerde dit grootsche en heldhaftige plan uit; maar in plaats van onmiddellijk naar Palestina te gaan, zooals tot nu toe geschied was, volgde men het doordachte plan van Innocentius III en bracht den oorlog over naar Egypte, het brandpunt der Mahomedaansche macht. De kruisvaarders sloegen het beleg voor Damiate. 1)

Terwijl deze grootsche doch langdurige onderneming, die zich door zoovele wisselvalligheden kenmerkte in vollen gang was, kwam Franciscus in Egypte aan. Te St. Jean d'Acre en op het eiland Cyprus had hij tien anderen van zijne ge-

---

1) Jac. Vitry, *Histor. Orient.*, Lib. III, ann. 1218, apud Bongars.

zelen achtergelaten. Er heerschte op dat oogenblik tweedracht in het leger der kruisvaarders; de ruiters zagen met zekere voorname minachting op het voetvolk neer; niet tevreden met hun smaadwoorden naar het hoofd te slingeren, 1) ontveinsden zij de gevaren, en wilden zij de dapperheid, door hunne krijgsmakkers aan den dag gelegd, niet erkennen. Het voetvolk antwoordde hierop door de ruiters van lafheid te betichten. 2) Een naijver, waarin een opstand giste, bezielde beide partijen, en om te kunnen toonen, wie het dapperste was, noodzaakten zij Joannes van Brienne, koning van Jeruzalem, om slag te leveren. Deze beslissing wekte bij Franciscus eene diepe droefheid op. Hij wist, dat God, die toewijding zegent, daarentegen schaamte en schande overzendt aan menschen, die onderling door haat verteerd worden; hij zeide aan broeder Illuminatus, den eenigen, die hem gevolgd was: »De Heer heeft mij geopenbaard, dat de Christenen in dezen slag groote

---

1) Zij noemden hen boeren, landloopers, schelmen, dronkaards. Boulainvilliers, *Essai sur la noblesse de France*, pag. 74. Foucher de Chartres verhaalt als een groot ongeluk, dat de ruiters, na het verlies hunner paarden, zich tot voetknechten vernederd zagen. *Gesta peregrinantium Francorum*, n°. 20, ap. Bong, tom. I.

2) *Pedites equitibus improperabant ignaviam; equites pericula peditum, quando contra Sarracenos egrediebantur, dissimulabant . . . ; discordia inter eos facta fuit.* Jac. Vitry, lib. III, ann. 1219, ap. Bongars, tom. II.

verliezen zullen lijden. Indien ik het hardop zeg, zal men mij voor een krankzinnige aanzien, en zeg ik het niet, dan handel ik tegen mijn geweten. Wat dunkt u er van? — Mijn broeder, antwoordde Illuminatus, het oordeel der menschen moet gij niet tellen; daarenboven het is niet van heden of gisteren, dat men u voor een zinnelooze aanziet; ontlast uw geweten en vrees God meer dan de menschen." 1) En de heraut van Christus gaf den kruisvaarders heilzame raadgevingen en voorspelde hun den tegenspoed hunner wapenen. Doch de hartstocht had zich van de gemoederen meester gemaakt, en de vermaningen van den heilige werden als het raaskallen van een krankzinnige aangezien. Den 29sten Augustus werd, bij eene verzengende hitte, de slag geleverd: de Christenen verloren zes duizend man, zoowel aan dooden als aan krijgsgevangenen. Dit verlies deed hen begrijpen, dat men, ten onrechte, de wijsheid van den arme had veracht, 2) want eene zuivere ziel ontdekt dikwijls beter de waarheid dan zeven wachters, die men op de tinne plaatst om alles gade te slaan. 3)

1) Si belli fuerit attentatus ingressus, ostendit mihi Dominus non prospere cedere Christianis. . . Respondit socius: frater pro minimo tibi sit ut ab hominibus judiceris, quia non modo incipis fatuus reputari. S. Bonaventura, Cap. XI.

2) In quo evidenter innotuit quod spernenda non erat sapientia pauperis. S. Bonaventura, Cap. XI.

3) Ecclesiast. XXXVII, 18.

Intusschen, na uren lang in het gebed te hebben doorgebracht, stond Franciscus op, en begaf zich met een gelaat, stralende van vertrouwen, op weg naar de legerplaats der ongeloovigen, terwijl hij deze woorden van den profeet zong: »Nu gij, o Heer, bij mij zijt, zal ik geen kwaad vreezen, al zou ik ook gaan te midden van de schaduw des doods.» 1) Men schetste hem het gevaar van zulk eene onderneming af en herinnerde hem aan de bepaling van den Sultan, die een bezant goud beloofd had aan iedereen, die hem het hoofd van een Christen bracht; maar niets was in staat dezen onverschrokken ridder van Jezus Christus te weerhouden. Hij ontmoette een paar schapen en dit verschaftte hem eene groote vreugde; hij zeide aan zijn metgezel: »Broeder, vertrouw op den Heer, het woord van het Evangelie wordt in ons vervuld: zie ik zend u als lammeren onder de wolven» 2) Inderdaad, een weinig verder wierp eene bende Sarracenen zich op hen als wolven op schapen. Deze ongeloovigen overlaadden hen met slagen en bespottingen en voerden hen, sterk gebonden, naar den Sultan, die hun vroeg door wien, waarom, en hoe zij gezonden waren. Franciscus gaf met de hem eigene vrijmoedigheid ten antwoord:

---

1) Psalm 22, 4.

2) Cum iter cepisset, obviam habuit oviculas duas, quibus visis exhilaratus vir sanctus dixit ad socium.... S. Bonavent., Cap. IX.

» Geen menschen, maar God zelf, de Allerhoogste, heeft mij gezonden, om aan u en uw volk den weg der zaligheid te wijzen en u het Evangelie der waarheid te verkondigen.» 1) Hij verkondigde daarop met een vurigen ijver en eene wonderbare kracht den éénen God in drie personen, en Jezus Christus, den Verlosser der wereld ; dit was de vervulling van deze woorden : » Ik zal u mijn mond en mijne wijsheid geven, waaraan geen uwer tegenstanders zal kunnen wederstaan, en waartegen zij niets zullen kunnen inbrengen.» 2)

De Sultan, getroffen door deze schoone zelfop-offering, hoorde hem met welbehagen aan en noodigde hem met aandrang uit, om bij hem te blijven. Franciscus zeide : » Ik zal bij u blijven, indien gij u, met uw volk, uit liefde tot Jezus Christus, bekeert. Indien gij aarzelt om de wet van Mahomed met die van Jezus Christus te verwisselen, beveel dan dat er een groot vuur worde

---

1) *Se missum non ab homine, sed a Deo; ut ei et populo suo viam salutis ostenderet et annuntiaret evangelium veritatis.* Marino Sanuto, *Secreta fidelium crucis*, lib. III, part XI, Cap. VIII, apud Bongars. Marino Sanuto, een beroemd reiziger uit de dertiende eeuw, bood aan Joannes XXII zijn boek aan en vier aardrijkskundige kaarten van groote waarde; het is het eerste werk over handel en staathuishoudkunde, dat wij bezitten. Daarin kan men zien, hoeveel eerder en beter de handel zich zou hebben ontwikkeld onder den onmiddellijken invloed van het Christendom.

2) Luc. XXI.

aangestoken, en ik zal er met uwe priesters in gaan, opdat gij daardoor moogt inzien, welk geloof men in alle waarheid en in alle zekerheid kan volgen. 1) — Ik geloof niet, antwoordde de Sultan, dat een van onze priesters bereid zou zijn in het vuur te gaan of eenige foltering voor zijn geloof te verduren." Hij gaf dit antwoord, omdat hij gezien had, dat een der aanzienlijkste en oudste imans heimelijk en ijlings zich uit de voeten gemaakt had. 2) Franciscus hernam: »Indien gij mij belooft den christelijken godsdienst te zullen omhelzen, zal ik geheel alleen in het vuur gaan; indien ik verbrand, dan is de oorzaak in mijne zonden te zoeken; zoo niet, erken dan den Christus, wijsheid en macht Gods, waren God en Heer." De Sultan bekende hem, dat hij deze voorwaarde niet durfde aannemen, uit vrees voor eene opschudding onder het volk. 3) Hij bood Franciscus rijke geschenken aan, welke deze minnaar der armoede, als ware het slijk, met verachting afwees. Daar de Sultan vreesde, dat eenige der

---

1) ....Quodsi haesitas propter fidem Christi legem dimittere Mahumeti, jube ignem accendi permagnum et ego cum sacerdotibus tuis ignem ingrediar: ut sic cognoscas quae fides verior et certior sit tenenda. Marino Sanuto.

2) Viderat enim statim quemdam de presbyteris suis virum authenticum et longaevum, hoc audito verbo, de suis conspectibus aufugisse. S. Bonavent., Cap. IX.

3) Marino Sanuto.

zijn, getroffen door de woorden van den heiligen man, zich bekeeren en naar het leger der Christenen overloopen zouden, liet hij hem in veiligheid en met eerbewijzingen naar de legerplaats voor Damiate brengen. »O gelukzalige man,» roept de heilige Bonaventura uit, »die, ofschoon zijn lichaam niet verscheurd werd door het staal van den tiran, de gelijkheid met het geslachte Lam niet verloren heeft! O, gelukzalige man, die niet gevallen is onder het zwaard, maar toch den palm van het martelaarschap ontvangen heeft!»

Hooren wij Bossuet dezen kruistocht van Franciscus verheerlijken :

.....Hij snelt naar de martelkroon als een zinnelooze; geen rivieren, geen bergen, geen onmetelijke watervlakten der zeeën zijn in staat zijn ijver te breidelen; hij begeeft zich naar Azië, naar Afrika, naar al de streken, waar hij meent, dat de haat tegen den naam van Jezus het verwoedst is. Hij verkondigt luide de glorie van het Evangelie aan die volken, en toont hun de bedriegerijen van hun valschen profeet Mahomed aan. Maar hoe, zullen die hevige verwijtingen bij deze barbaren geen haat tegen den edelhartigen Franciscus gaande maken? Integendeel, zij bewonderen zijn onbezweken ijver, zijne onoverwinnelijke standvastigheid, zijne onbegrijpelijke verachting voor de aardische goederen, en brengen hem duizendvoudige eerbewijzingen. Verontwaardigd, dat hij aldus geëerd wordt door de vijanden van zijn

Meester, begint Franciscus opnieuw in vreeselijke smaadwoorden tegen hun godsdienst uit te varen, doch — ongekende en wondervolle ongevoeligheid! Zij betoonen hem niet minder hun ontzag, en de dappere krijgsknecht van Jezus Christus ziende, dat hij hem niet kon bewegen hem ter dood te brengen, zeide aan zijn metgezel: »Laat ons van hier gaan, mijn broeder, laat ons vluchten verre uit de oogen van deze barbaren, die voor ons te veel menschelijk gevoel bezitten, daar wij hen er niet toe brengen kunnen, noch om onzen Meester te aanbidden, noch om ons te vervolgen, die zijne dienaren zijn. O God! wanneer zult gij ons de zegepraal der martelaren waardig keuren, als men ons zelfs te midden van de ongeloovigste volken met eerbewijzingen overlaadt? Daar God ons de genade der martelkroon niet waardig rekest, noch ons deel wil geven aan zijne glorierijke versmading, laat ons dan ons leven gaan slijten in het martelaarschap der boetvaardigheid of eene plaats op aarde zoeken, waar wij met lange teugen de versmading des kruizes kunnen drinken.»

Na den kruisvaarders de eendracht en de boetvaardigheid gepreekt te hebben, ging Franciscus naar Palestina en Antiochië, en overal maakte hij geestelijke veroveringen. In een beroemd klooster van den Zwartten-Berg namen al de kloosterlingen zijn regel aan, 1) en de bisschop van Acre,

---

1) Wadding, an. 1219, n°. 66. Sq.

Jacobus de Vitry drukt zich in een brief aan zijne vrienden van Lotharingen, waarin hij hun schrijft over de inneming van Damiate, aldus uit:

»Meester Reyner, prior van Sint-Michael, is in de orde der Minderbroeders getreden; deze kloosterorde verspreidt zich sterk over de wereld, daar zij nauwkeurig den vorm der opkomende Kerk en het leven der apostelen navolgt. De overste der Minderbroeders, die zich broeder Franciscus noemt, is zulk een beminnelijk mensch, dat alle menschen, ja zelfs de ongeloovigen, eerbied voor hem koesteren.» 1)

Het apostolaat van Franciscus in het Oosten was niet zonder vrucht; de Minderbroeders zijn er gebleven als een eeuwigdurende en openlijke belijdenis van het katholiek geloof. God had aan zijn dienaar gezegd: »Doorkruis in uw leven geheel de aarde, want ik zal haar aan u geven.» 2) En daar de beloften des Heeren onvergankelijk zijn, kan men met grond zeggen, dat de eigenlijke vrucht der kruistochten bestaan heeft in de vestiging der arme Franciscanen als bewakers van het graf van Jezus Christus en als beschermers der geloovige pelgrims. Want hun grof gewaad is zoo doortrokken van de geuren der deugd en den geest van opoffering, dat het zelfs den Turken eerbied, ik zou bijna zeggen, liefde inboezemt. 3)

1) Epistola ad Lotharing., apud Bongars, pag. 1149.

2) Genes. 3.

3) Zie Quaresmo, *Elucidatorium Terrae-santae*. Beschrijving van het heilige land, door broeder Eugenius,

In Italië teruggekeerd, doorkruiste Franciscus de steden Padua, Bergamo, Brescia, Cremona, Mantua, den vrede verkondigende en nieuwe kloosters van Minderbroeders stichtend. Bij eene tuschenruimte van zeven eeuwen, is het voor ons moeilijk, een, ten minste eenigszins, rechtvaardig en volledig denkbeeld te vormen van den snelwerkenden en begeesterenden indruk der predikaatiën van Franciscus. Zij werkten hetzelfde in de zielen uit, dat brandende toortsen, die men op graanschoven werpt, te weeg brengen; 1) de genade Gods en dit woord, ziedaar de eenige oorzaken der wondervolle verbreiding van deze orde: want het menschelijk woord, door de kracht Gods gesteund, is de grootste macht, die er onder de zon is. Hij doorkruiste de steden en dorpen van Italië zooals weleer Christus Judea, wonderen doende en het Evangelie verkondigende met geheel zijne ziel, met al zijne krachten, met eene ongelooflijke vrijheid en eene heilige vrijmoedigheid; en deed hij niet hetgeen hij leerde? 2)

Parijs, 1646. Het is eene der beste reisbeschrijvingen, die wij bezitten. Zie ook: »Transmarina peregrinatio ad sepulcrum Domini" door Erhardus Reüwich de Trajecto inferiori, in civitate Moguntia, ann. 1486; en »l' Itinéraire" van Chateaubriand.

1) Erat enim verbum ejus velut ignis ardens. S. Bonavent., Cap. XII.

2) Ipse vero per diversas regiones progrediens, evangelizabat ardentem, Domino cooperante.... Et quoniam

Toen hij in het geleerde Bologna aankwam, was de toeloop van studenten en inwoners zoo groot, dat men zich op straat niet bewegen kon. 1) Een keizer hield nooit luisterrijker zegetocht dan deze geringe, oraanzienlijke, armzälig gekleede man. Op het hoofdplein gekomen, hield hij voor de toegestroomde menigte eene preek, die zich kenmerkte door zulk eene verheffing des geestes, dat men een engel en niet een mensch meende te hooren. Niet alleen besloten velen hun leven aan de versterving en de boetvaardigheid toe te wijden, maar zelfs traden twee studenten uit de mark Ancona, Pellegrini Fallerone en Rigeri van Modena in zijne orde, en tot bevestiging zijner predikatie, genas hij een blind kind. 2) Ziehier eene echte oorkonde, welke Sigonius uit de archieven van de Kerk van Spalatro getrokken heeft: » Ik, Thomas, burger van Spalatro, en aartsdiaken van de kathedraal derzelfde stad, heb als student, in het jaar 1220 op Maria Hemelvaart, den heiligen Franciscus, op het plein voor het kleine paleis, waar bijna geheel de stad vergaderd was, zien preeken. Hij verdeelde zijne predikatie op deze wijze: de

---

primo sibi suaserat opere, quod aliis suadebat sermone.
S. Bonavent., Cap. XII.

1) *Tanta hominum ejus visendi cupidorum concursatione exceptus est, ut per vias incessus est ablatu.*
Sigonius, de *Episcopis Bononien.*, ad ann. 1220, Bononia 1506, in 4°.

2) Sigonius, pag. 112.

engelen, de menschen, de duivels. Hij sprak met zooveel kennis van zaken en zoo helder over deze redelijke wezens, dat vele geletterden, die hem aanhoorden, verbaasd waren zulk eene rede, door een eenvoudig mensch, te hooren voordragen. Hij hield zich niet aan de gewone manier der predikanten; maar als een echt volksredenaar sprak hij slechts over de uitroeiing van vijandschappen en de noodzakelijkheid om verbonden van vrede en eendracht te sluiten; zijn kleed was bevekt en gescheurd, zijn voorkomen nietig, zijn gelaat mager; maar God schonk zijne woorden zulk eene kracht, dat een groot getal edellieden, wier bloed-dorst en teugellooze haat reeds stroomen bloeds had doen vloeien, elkander de hand der verzoening reikten. De genegenheid en eerbied voor den heilige was zoo algemeen en ging zoover, dat mannen en vrouwen in menigte naar hem toeliepen, en men zich gelukkig achtte slechts den boord van zijn kleed te kunnen aanraken." 1)

De prediking voor het volk, ziedaar het doel in alle heiligheid nagestreefd en bereikt door de orde der arme Minderbroeders, die door hun onop-

---

1) Fuit autem exordium sermonis ejus, angeli, homines, daemones. De his autem spiritibus rationabilibus ita bene, et districte proposuit, ut multis litteratis, qui aderant fieret admirationi non modicae sermo hominis idiotae; non tamen ipse modum praedicantis tenuit sed quasi concionantis tota verborum ejus materia discurrebat ad extinguendas inimicitias.... Sigonius, pag. 113, in 4°.

houdelijk en innig verkeer met het volk, het hebben doordrongen van de christelijke begrippen. Van het eerste oogenblik van het ontstaan der orde af, hield Franciscus niet op zijne leerlingen in dit missie-werk te oefenen; hij zeide hun: » Dat de dienaren van het woord Gods zich uitsluitend op de geestelijke oefeningen toeleggen, en zich door niets ter wereld er van laten afbrengen; want daar de groote Koning hen heeft uitgekozen, om zijn wil aan het volk bekend te maken, behooren zij, in de stilte des gebeds, de waarheden te leeren, welke zij in hunne preeken moeten verkondigen, en zelve inwendig ontgloeid te zijn, opdat zij in staat zijn woorden te spreken, die de harten van liefde doen gloeien. Zij, die voordeel trekken uit hunne eigene kennis, en de waarheden proeven, welke zij verkondigen, zijn lofwaardig; anderen wekken ons medelijden op: zij verkoopen hun arbeid voor de olie eener ijdele toejuiching.... In een beklagenswaardigen toestand verkeert die predikant, welke door zijne toespraken niet het heil der zielen, maar zijne eigene eer beoogt, of door zijn gedrag afbreekt, wat hij door zijne onderwijzing opbouwt. Een arm, eenvoudig en ongeletterd broeder, die door een goed voorbeeld anderen tot een heilig leven opwekt, staat veel hooger dan gene. — De onvruchtbare is moeder geworden van vele kinderen, en die vele kinderen had, is onvruchtbaar geworden.

De onvruchtbare stelt den armen broeder voor,

welke, ofschoon hij het ambt niet uitoefent, dat kinderen aan de Kerk schenkt, wel zal zorgen er vele te hebben op den dag des oordeels, wanneer Jezus Christus, de opperste rechter, hem met eere al diegenen zal toekennen, die door zijne vurige gebeden bekeerd zijn. Die vele kinderen had, doch zich onvruchtbaar bevond, is het beeld van den ijdel predikant, die zich met woorden te vreden stelde. Hij verheugt zich thans in de gedachte, dat hij aan Jezus Christus vele kinderen verwekt heeft, maar dan zal hij met ledige handen staan en inzien, dat zij hem niet toebehooren.

» Velen beijveren zich uitsluitend om wetenschap te verkrijgen, terwijl ze de nederigheid en het gebed vluchten, en zich in- en uitwendige uitspanning en afleiding zoeken te verschaffen. Wanneer zij, na gepreekt te hebben, bemerken dat eenigen er door gesticht en getroffen zijn, dan verheffen en verhoovaardigen zij zich over dien goeden uitslag, zonder er aan te denken, dat God dien verleend heeft aan de gebeden en tranen van eenige nederige en eenvoudige arme broeders. Zij zijn mijne ware broeders, mijne ridders van de Tafelronde, die zich op eenzame plaatsen afzonderen om des te beter zich op het gebed toe te leggen, en wier heiligheid misschien voor de menschen verborgen blijft, maar aan God wel bekend is. Eens zullen de Engelen hen aan den Heer voorstellen, die hun zeggen zal: Mijne welbeminde kinderen, ziedaar de zielen, die gered zijn

door uwe gebeden, uwe tranen, uwe goede voorbeelden; ontvangt de vrucht van den arbeid dergenen die aan het heil der zielen slechts hunne wetenschap gewijd hebben. Omdat gij over weinig getrouw geweest zijt, zal ik u over veel stellen. Zij zullen alzoo, beladen met de vruchte hunner deugden, de vreugde des Heeren ingaan, terwijl de anderen, van alles ontbloot, met ledige handen voor den Heer zullen verschijnen en slechts de teekenen van schaamte en spijt zullen dragen."

Zoo hebben de Minderbroeders en de broeders Predikheeren de verkondiging van Gods woord, die, aan verouderde vormen gebonden, een kwijnend bestaan voortsleepte, een nieuw leven ingestort. Drie eeuwen later hebben de societeit van Jezus en de reguliere-geestelijken haar een anderen loop gegeven; in onze dagen zal zij nog wonderen doen, want de Geest blaast, waarheen Hij wil, en zooals Hij wil, en geen machten der aarde vermogen Hem in boeien gesloten te houden.